

รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความ
ขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

THE MODEL OF BUDDHIST INNOVATION FOR
CULTIVATING A POSITIVE CONCIIOUSNESS AMONG
THE NEW GENERATION TO RESOLVE POLITICAL CONFLICTS
IN DEMOCRATIC SYSTEM OF THE CENTRAL NORTH-EASTERN REGION

พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความ
ขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

THE MODEL OF BUDDHIST INNOVATION FOR
CULTIVATING A POSITIVE CONCIIOUSNESS AMONG
THE NEW GENERATION TO RESOLVE POLITICAL CONFLICTS
IN DEMOCRATIC SYSTEM OF THE CENTRAL NORTH-EASTERN REGION

พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจสภาพปัญหาเพื่อสร้างรูปแบบการสร้างจิตสำนึกที่ดีของ
 คนรุ่นใหม่และนำเสนอผลการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไข
 ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง การวิจัย
 เชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน มีอายุตั้งแต่ 18-25 ปี มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด
 จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 400 คน เก็บข้อมูลด้วย
 แบบสอบถาม การวิจัยเชิงคุณภาพใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เป็นข้อมูลสำคัญและทำหน้าที่
 ประเมินแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสนทนากลุ่มและการตัดสนแบบฉันทามติ
 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัย
 ระหว่างควอไทล์ และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified})

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการจัดกระบวนการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไข
 ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย มีอยู่ 5 ด้าน และมี 22 ตัวบ่งชี้ คือ (1)
 ประเด็นความขัดแย้งด้านข้อมูล มี 5 ตัวบ่งชี้ (2) ประเด็นความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า
 มี 4 ตัวบ่งชี้ (3) ประเด็นความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ มี 5 ตัวบ่งชี้ (4) ประเด็นความขัดแย้งด้าน
 ผลประโยชน์ มี 6 ตัวบ่งชี้ และ (5) ประเด็นความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด มี 8 ตัวบ่งชี้
 2) รูปแบบพุทธนวัตกรรม พบว่า การลดความขัดแย้งด้านข้อมูลสามารถใช้หลักโยนิโสมนสการ,
 การลดความขัดแย้ง ด้านค่านิยมและการให้คุณค่าโดยใช้หลักอิทธิบาท 4, ด้านความสัมพันธ์โดยใช้
 หลักอิทธิบาท 4, ด้านผลประโยชน์โดยใช้หลักกัลยาณมิตร, และด้านโครงสร้างที่เด่นชัดโดยใช้หลัก
 ไตรสิกขา 3) ผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณ พบว่า หลังการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมในการสร้างจิตสำนึกที่ดี
 กลุ่มเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติที่ดีขึ้นในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)
 ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติด้านประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นจาก 3.25 ก่อนการเข้าร่วมโครงการวิจัย เป็น 3.89
 หลังการเข้าร่วมโครงการวิจัย และ 4) ผลสัมฤทธิ์เชิงคุณภาพ พบว่า การเรียนรู้ผ่านพุทธนวัตกรรมทำ
 ให้มีความเข้าใจในหลักธรรมพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน และมีความสามารถ
 ในการเข้าใจความแตกต่างทางการเมืองโดยไม่ใช้ความรุนแรง มีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล
 และมีความอดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความขัดแย้งทาง
 การเมือง

คำสำคัญ : คนรุ่นใหม่, ความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย, รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้าง
 จิตสำนึกที่ดี

ABSTRACT

The purpose of this research was to survey the problem conditions to create the model for cultivate a positive consciousness for the new generation and to present the outcome of the model of Buddhist innovation for cultivating a positive consciousness among the new generation to resolve political conflicts in democratic system of central north-eastern region usage. This quantitative research used 400 samples with ages between 18-25 years old, residing at Roi-Et province, Khon Kaen province, Maha Sarakham province and Kalasin province, contained 400 individuals. Collecting data by using the questionnaires. The qualitative research applied by using 5 academy specialists as key informant and assigned as the connoisseurship. Also, collecting the qualitative data by using focus group discussion and made decision by using consensus measurement procedure statistic was used for data analysis, such as percentages, means, standard deviations, medians, interquartile ranges and PNI Modified index.

The research outcomes found that 1) The process of cultivation a positive consciousness conditions to resolve the political conflicts in democratic system of the new generation consists of 5 indicators and contains 22 indexes which were (1) data conflicts contains 5 indexes (2) value and valuation conflicts contains 4 indexes (3) relationship conflicts contains 5 indexes (4) conflicts of interests contains 6 indexes, and (5) distinct structural conflicts contains 8 indexes. 2) The Buddhist innovation found that to reduce the conflicts of data was able to use the Yoniso Manasikara principle, to reduce the value and valuation conflicts was able to use the Four Iddhipadas, also able to use the Four Iddhipadas on relationship conflicts, the conflicts of interests was able to used Kalayanamitta principle, and for the distinct structural conflicts, was able to use

the principle of Threefold Training. 3) About the quantitative outcomes, we found that after using the Buddhist innovation according to create the positive consciousness, the sample had a better change of positive attitude at a statistically significant level ($p < 0.05$). The average score on democratic attitudes had increased from 3.25, before participating the research program to 3.89, after participating the research program and 4) The qualitative outcomes, found that the learning through

Buddhist innovation could activate understanding Buddhist principles, which practical in daily life. Moreover, they were able to understand the variety political ideas without using violences and had ability to think logically and had more toleration on difference opinions. Which is the main factor regarding to political conflicts.

Keywords : New generation, political conflicts in democratic system, Buddhist innovation model for creating positive consciousness.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และ นวัตกรรม (สกว.) ผ่านทางสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ภายใต้ โครงการวิจัยชุด เรื่อง รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความ ขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ประจำปีงบประมาณ 2566 ซึ่งสำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือและความเมตตาของพระเดชพระคุณ พระเทพวิจิตรวิมล, ดร. พระครูกิตติวราทร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. และนายวสันต์ ฉายรัศมีกุล นายวิจิต ทองประเสริฐ นางสาวรุ่งทิพย์ มณฑะเชียร และนางนุชวลี กิจคำ ที่ให้ความอนุเคราะห์ให้คำแนะนำ ชี้แนะ อันเป็น ประโยชน์แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ พระเมธีวัชรภรณ์, รองศาสตราจารย์ ดร. รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด พระมหาอำนาจ มหาวีโร, ดร. พระครูวิกรมธรรมธัช พระปลัดสุริยะ ชวนปญโญ, ดร. และขอขอบพระคุณ ดร. วิมลพร สุวรรณแสนทวี ดร. ประทีศ โบราณ มูล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กฤษณ์ ศรทัตต์ นางรัชฌีย์ เจริญนนท์ นายชิษณุพงศ์ สุริยะมาตย์ นายเมือง สุวรรณแสนทวี บุคลากร เจ้าหน้าที่ ทุกส่วนงาน เพื่อนร่วมงานทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำและความ ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ในทุกด้านและสนับสนุนด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระครูสังฆรักษ์ ทวี อภโย, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. และขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ชัยยุทธ ชินณะราศรี ที่เมตตาเป็นผู้เชี่ยวชาญอ่านและตรวจความสมบูรณ์ของ เนื้อหาผลงานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจากคณะผู้เชี่ยวชาญและตรวจสอบเครื่องมือ ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาอำนาจ มหาวีโร, ดร. พระครูสมุห์ศิลาศักดิ์ สุเมโธ, ดร. และ ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมย์ไธสง ที่เมตตาให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะแนวทาง รวมทั้งตรวจและแก้ไขงานวิจัยข้อบกพร่องให้สมบูรณ์จนงานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณนายอำเภอเมืองร้อยเอ็ด นายอำเภอขอนแก่น นายอำเภอมหาสารคาม นายอำเภอกาฬสินธุ์ ประชาชนในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง บุคลากร เจ้าหน้าที่ ทุกส่วนงาน ที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง

ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

หัวหน้าโครงการวิจัย

4 กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์	6
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	7
1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้	8
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง (conflict theory)	9
2.2 หลักพุทธธรรม (Buddhist principles)	22
2.3 ทฤษฎีสันติวิธี (peaceful means theory)	34
2.4 ทฤษฎีการสร้างจิตสำนึก (consciousness raising theory)	38
2.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory)	41
2.6 ทฤษฎีสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง (communication for change theory)	45
2.7 แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน	47
2.8 สภาพพื้นที่ทำวิจัย	51
2.9 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	53
2.10 สรุปกรอบแนวความคิด	57

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	58
3.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	58
3.2 ตัวแปร	59
3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย	59
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	60
3.5 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย	62
3.6 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล	63
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	64
3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	64
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	67
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	67
4.2 รายงานผลสัมฤทธิ์ของการใช้คู่มือ	116
บทที่ 5 สรุปผลอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลวิจัยการวิจัย	121
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	122
5.3 ข้อเสนอแนะ	126
บรรณานุกรม	127

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ภาคผนวก จ ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ภาคผนวก ฉ จริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์..

ประวัติผู้วิจัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ของรูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง	68
4.2 ผลการพิจารณาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยผู้เชี่ยวชาญ	71
4.3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	77
4.4 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยรวมและรายด้าน	77
4.5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง	79
4.6 ร่างรูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง	90
4.7 ผลการสนทนากลุ่มรูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง	95

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.8	ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter-Quartile Range) ของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ	102
4.9	ความคิดเห็นความถูกต้องของเนื้อหาของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง	108
4.10	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยรวม	111
4.11	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านเนื้อหา	112
4.12	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านรูปแบบและการใช้ภาษา	113
4.13	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านการออกแบบ...	113
4.14	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านรูปเล่ม	114
4.15	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านประโยชน์จากการนำคู่มือไปใช้	114

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.16	ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบ พุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทาง การเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านความเป็นไปได้	116

สารบัญภาพ

ภาพที่

2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

หน้า

57

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความอยู่เย็นเป็นสุขของสังคม (wellness and happiness) เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของทุกสังคม ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องมาจากตัวคนในสังคม โดยที่คนส่วนใหญ่ต้องเป็นผู้มีความประพฤติดีมีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งความคิดในแนวนี้ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปจากคนส่วนใหญ่ในสังคม ดังนั้น ในทุกประเทศจึงพยายามหามาตรการในการปลูกฝังอบรมและเสริมสร้างประชากรในชาติให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม นอกจากนี้แล้ว เรื่องของคุณธรรมจริยธรรมยังเป็นประเด็นหัวข้อของการศึกษาค้นคว้าในระดับสากลหรือของโลกที่ทุกประเทศพยายามศึกษา ค้นคว้า หรือหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทาง หรือยุทธศาสตร์ในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่คนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งวิธีการในการดำเนินการในระดับชาติหรือประเทศเพื่อทำการปลูกฝังส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมให้คนในชาติ (จรีพร กาญจนการุณ, 2552) สถานการณ์บ้านเมืองของประเทศไทยเราในปัจจุบันนี้ ดูน่าเป็นห่วงอย่างยิ่งจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ผลักดันให้สังคมไทยมุ่งความสำเร็จทางวัตถุ คนในสังคมแสวงหาความสำเร็จในชีวิตทางด้านเศรษฐกิจ บ้างก็แสวงหาอำนาจ บ้างก็แสวงหาผลประโยชน์ จนหลายคนมองเห็นตรงกันว่า ปัจจุบันสังคมไทยเริ่มอ่อนแอลงเรื่อย ๆ และกำลังเผชิญกับภาวะวิกฤติหลายด้าน ทั้งด้านการเมือง การศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งที่น่าวิตกกังวล คือ ปัญหาความเสื่อมถอยในด้านคุณธรรมจริยธรรมของคนในประเทศ ทั้งในระดับนักการเมือง ข้าราชการ หรือคนในแวดวงอาชีพอื่น ๆ ภาพที่เห็นชัดเจนและเป็นข่าวอยู่ทุกวันนี้ คือ การทุจริตคอร์รัปชัน (corruption) การก่ออาชญากรรม การเสพ และค้ายาเสพติด รวมทั้งการยังแพร่ระบาดไปยังกลุ่มเยาวชน นักเรียน นักศึกษาตั้งแต่ระดับประถมจนถึงอุดมศึกษา การประพฤติตนที่ไม่พึงประสงค์ อาทิ การแต่งกายผิดระเบียบ แต่งกายล่อแหลม ซึ่งเป็นมูลเหตุก่อให้เกิดอาชญากรรมทางเพศ การที่นักเรียน นักศึกษา ขายบริการทางเพศเพียงเพื่อหาเงินมาใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การอยู่ร่วมกันฉันทามีภรรยา การทะเลาะวิวาทของนักศึกษา ทั้งภายในสถาบันเดียวกันและต่างสถาบันเหล่านี้ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มของเยาวชนดังกล่าว (แก้วเวียง นานาผล และคณะ, 2557)

ในปัจจุบัน ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางของประเทศไทยเผชิญกับความขัดแย้งทางการเมืองที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีการแบ่งแยกทางความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างชัดเจน เช่น การสร้างสัญลักษณ์ทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งปัญหานี้สะท้อนถึงความไม่เข้ากันของค่านิยมและแนวคิดที่ต่างกันระหว่างกลุ่มคนรุ่นใหม่และผู้มีอำนาจทางการเมืองที่ยึดมั่นในระบอบเก่า ความขัดแย้งนี้มีผลต่อเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตยและความสงบเรียบร้อยของ

สังคม การสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับคนรุ่นใหม่ในพื้นที่นี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความขัดแย้งและสร้างเสถียรภาพทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย เมื่อพิจารณาตามทฤษฎีของ Almond และ Verba (1963) ในบริบทของวัฒนธรรมทางการเมือง (civic culture) เน้นย้ำว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทุกภาคส่วนมีความสำคัญต่อระบบประชาธิปไตย ส่วน Choi และ Lee (2014) อธิบายว่า การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองที่ดีเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐประชาธิปไตย ซึ่งในกรณีของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง การวิจัยนี้มีศักยภาพในการพัฒนากลยุทธ์ในการสร้างจิตสำนึกที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและบริบทท้องถิ่นรวมทั้ง จันทรา มาลีรักษ์ (2562) ชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้งทางการเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นมีรากฐานมาจากความไม่สมดุลทางอำนาจระหว่างรัฐและประชาชน ซึ่งการเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเหล่านี้ได้ การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองที่ดีเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่จะนำไปสู่การลดความรุนแรงทางการเมืองและการสร้างสังคมที่มีความร่วมมือกันมากขึ้น การศึกษาการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางนั้นมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากการพัฒนาความตระหนักรู้ทางการเมืองที่ดีในคนรุ่นใหม่จะช่วยลดความขัดแย้งที่เกิดจากความต่างของอุดมการณ์ทางการเมือง รวมถึงสร้างความร่วมมือในกลุ่มคนรุ่นใหม่ในการพัฒนาสังคม การศึกษานี้ยังช่วยเปิดเผยกลยุทธ์และวิธีการในการสร้างจิตสำนึกที่มีประสิทธิภาพต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในระบบประชาธิปไตย (พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติไกร, 2560) ดังนั้น การศึกษาถึงสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางของประเทศไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยนั้นต้องอาศัยความเข้าใจในด้านจิตวิทยาและสังคมวิทยาของคนรุ่นใหม่ การสร้างจิตสำนึกที่ดีจะช่วยให้คนรุ่นใหม่มีความสามารถในการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยต่อไป และในกรณีของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง การเสริมสร้างจิตสำนึกทางการเมืองที่ดีให้แก่คนรุ่นใหม่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากพวกเขาเป็นกลุ่มคนที่มีพลังในการเปลี่ยนแปลงและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยในอนาคต

จากที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์แห่งความขัดแย้งและความไม่สงบที่เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากความแตกต่างทางอุดมการณ์และค่านิยมของกลุ่มประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ปัญหานี้ไม่เพียงแต่กระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง แต่ยังส่งผลต่อความสามัคคีและความสงบสุขของสังคมโดยรวม การวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในการหาทางออกที่เหมาะสม การเลือกใช้พุทธนวัตกรรมเป็นแนวทางในการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เป็นเหตุผลสำคัญของการวิจัยนี้ เนื่องจากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาจิตใจให้มีความเมตตา ความกรุณา และการรู้จักให้อภัย ซึ่งเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยเฉพาะในบริบททางการเมือง นวัตกรรมที่

ผสมผสานหลักธรรมทางพุทธศาสนาสามารถช่วยส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่มีทัศนคติที่สร้างสรรค์ต่อการเมือง ลดความแตกแยก และเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม นอกจากนี้ พุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของประชาชนในภูมิภาคนี้ การใช้พุทธนวัตกรรมการพัฒนาจิตสำนึกจึงเป็นวิธีการที่มีศักยภาพในการเชื่อมโยงคนรุ่นใหม่เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณค่าเชิงวัฒนธรรม ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมีเป้าประสงค์ในการนำเสนอแนวทางใหม่ที่ใช้พุทธนวัตกรรมการเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับคนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาและรักษาเสถียรภาพทางการเมืองในภูมิภาคต่อไปในอนาคต

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 สภาพการจืดกระบวนกรสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับใด

1.2.2 รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

1.2.3 ผลการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพการจืดกระบวนกรสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

1.3.2 เพื่อสร้างรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

1.3.3 เพื่อนำเสนอผลการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed research) ในการเก็บข้อมูลซึ่งประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจ (survey quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.4.1 ขั้นตอนการสำรวจปัญหาและพื้นที่การวิจัย

ผู้วิจัยในฐานะเป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2562) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ดำเนินการก่อนวิจัยโดยดำเนินการตามบริบท ดังนี้

1) การระบุปัญหาวิจัย ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการระบุประเด็นหรือปัญหาที่ต้องการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหานั้น ๆ จากแหล่งข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ เช่น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของบทความวิชาการ หนังสือและสื่อสาธารณะอื่น ๆ

2) การวิเคราะห์วรรณกรรม ผู้วิจัยทำการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจภาพรวมของปัญหาที่เลือก อภิปรายความสำเร็จ ความขาดแคลน หรือช่องว่างในงานวิจัยที่ผ่านมาเพื่อหาพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการศึกษาหรือศึกษาไม่ครอบคลุม วิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าใจแนวคิด ทฤษฎี และวิธีการที่ใช้ รวมถึงการระบุช่องว่างในการศึกษา

3) ผู้วิจัยกำหนดคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย เลือกพื้นที่และกลุ่มตัวอย่างวิจัย การวางแผนการเก็บข้อมูล รวมทั้ง การตรวจสอบความเป็นไปได้

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทบทวนวรรณกรรม (literature review) ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งนำเนื้อหาสาระทางวิชาการไปตีความ (interpretation) วิเคราะห์ (analyze) สังเคราะห์ (synthetic) และประยุกต์ใช้ (apply) ในการสร้างเครื่องมือวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

- 1) ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง (conflict theory)
- 2) หลักพุทธธรรม (Buddhist principles)
- 3) ทฤษฎีสันติวิธี (peaceful means theory)
- 4) ทฤษฎีการสร้างจิตสำนึก (consciousness raising theory)
- 5) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory)
- 6) ทฤษฎีสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง (communication for change theory)

1.4.3 ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ (independent variables)

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระ (independent variables) ประกอบด้วย

- 1) การสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อประชาธิปไตย
- 2) การบูรณาการพุทธนวัตกรรมในระบบการศึกษา
- 3) การแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี
- 4) พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์

2. ตัวแปรตาม (dependent Variables)

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะของตัวแปร (dependent variables) ประกอบด้วย

- 1) วิธีการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยของคนรุ่นใหม่
- 2) รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนกลาง

1.4.4 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยกำหนดระเบียบวิธีวิทยาการวิจัย (research methodology) โดยกำหนดขอบเขตด้านประชากร (population) กลุ่มตัวอย่าง (sample) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) และดังต่อไปนี้

1. ประชากร (population)

ประชากร (population) ที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18-25 ปี ซึ่งมีภูมิลำเนาในทะเบียนราษฎร อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ประกอบด้วย จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนทั้งสิ้น 248,674 คน ทำการสำรวจ ณ ปี พ.ศ. 2565 (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2565)

2. กลุ่มตัวอย่าง (sample)

กลุ่มตัวอย่าง (sample) ที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18-25 ปี ซึ่งมีภูมิลำเนาในทะเบียนราษฎรอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง จากจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 400 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ทำการหาสัดส่วนและกำหนดโควต้าแบบเจาะจง (purposive quotas) แล้วศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 100 คน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง 4 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 400 คน

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลแบบการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (focus group discussion) และทำหน้าที่ประเมินแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship)

1.4.5 ขอบเขตด้านเวลา

ปีการศึกษา 2565 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2565 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2566

1.5. นิยามศัพท์

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง” ในครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในประเด็นของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามคำศัพท์ เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

การศึกษาแบบพุทธ หมายถึง การศึกษาและการฝึกฝนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจ ความรู้สึกและปัญญาของผู้เรียน เพื่อสร้างคุณธรรมและจริยธรรมที่ดี การศึกษาแบบพุทธเน้นการพัฒนาจิตสำนึกและความเข้าใจในหลักความจริง (ธรรมะ) ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมและการเมืองอย่างสันติ

การแก้ไขความขัดแย้ง หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการที่ใช้ในการยุติหรือบรรเทาความขัดแย้งระหว่างบุคคล กลุ่มหรือองค์กรโดยมุ่งเน้นการเจรจา การทำความเข้าใจและการประนีประนอมเพื่อหาทางออกที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ ในบริบทของงานวิจัยนี้ กระบวนการแก้ไขความขัดแย้งเน้นไปที่การใช้หลักการทางพุทธศาสนาและนวัตกรรมเชิงจิตสำนึกเพื่อสร้างสันติภาพในสังคมประชาธิปไตย

จิตสำนึกที่ดี หมายถึง การมีความรู้สึกและความเข้าใจต่อสิ่งที่ถูกต้องและควรปฏิบัติทางศีลธรรม รวมถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคมและการมีจิตใจที่เห็นแก่ส่วนรวม เป็นการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมในบริบททางสังคมและการเมือง

ความขัดแย้งทางการเมือง หมายถึง ความไม่ลงรอยหรือการแตกต่างในทัศนคติ ความเชื่อ และเป้าหมายทางการเมืองของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งรุนแรงทั้งทางคำพูดและการกระทำ ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความสงบสุขของสังคมประชาธิปไตย

ความสมานฉันท์ หมายถึง สภาวะที่สังคมมีความสงบสุข มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน และปราศจากความขัดแย้งที่รุนแรง ความสมานฉันท์เป็นเป้าหมายสำคัญของการนำพุทธนวัตกรรมการมา

ประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมที่มีความหลากหลายทางการเมืองและความเชื่อ

คนรุ่นใหม่ หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ในช่วงวัยหนุ่มสาว หรือเยาวชนที่มีอายุประมาณ 18-25 ปี ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่มีพลังและบทบาทสำคัญในสังคม มีความสามารถในการปรับตัวและเข้าถึงนวัตกรรมใหม่ ๆ อย่างรวดเร็ว ทั้งยังเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มในการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในอนาคต

พุทธนวัตกรรม หมายถึง การปรับใช้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาในรูปแบบใหม่ หรือแนวทางการดำเนินงานใหม่ ๆ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาจิตสำนึกและการปฏิบัติทางศีลธรรมในสังคมสมัยใหม่ โดยเน้นการประยุกต์ใช้ในบริบทของการแก้ไขปัญหาสังคมและการเมือง เช่น การสร้างสันติภาพ การลดความขัดแย้ง และการสร้างความสมานฉันท์ทางสังคม

ระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ระบบการเมืองที่อำนาจสูงสุดอยู่ในมือของประชาชน ผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งตัวแทนเพื่อทำหน้าที่บริหารปกครองประเทศ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง การเคารพสิทธิมนุษยชน และการใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและยุติธรรม

วิถีพุทธ หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตที่อยู่ภายใต้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่มุ่งเน้นการละเว้นความชั่ว ทำความดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ในบริบทของงานวิจัยนี้ การปฏิบัติตามวิถีพุทธถูกนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างจิตสำนึกเชิงศีลธรรมและความเข้าใจที่ลึกซึ้งต่อความขัดแย้งทางการเมือง เพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยมีประโยชน์ต่อฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.6.1 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1.6.1.1 ได้ทราบถึงสภาพการจัดกระบวนการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

1.6.1.2 ได้ทราบถึงพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

1.6.1.3 ได้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

1.6.1.4 สามารถพยากรณ์ผลลัพธ์การใช้พุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางได้

1.6.1.5 สามารถสร้างกิจกรรมการถ่ายทอดและขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย และการประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1.6.1.6 สามารถสร้างและนำคู่มือ (handbook) หรือรูปแบบการพัฒนาจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยต่อไป

1.6.2 ประโยชน์ด้านการเผยแพร่

1.6.2.1 สามารถนำผลงานวิจัยไปเขียนบทความวิจัยเพื่อลงในเว็บไซต์ (website) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต วิทยาลัย และหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ เป็นต้น

1.6.2.2 สามารถผลงานวิจัยไปเขียนบทความวิจัยลงตีพิมพ์ในวารสารต่าง ๆ

1.6.2.3 สามารถผลงานวิจัยไปเสนอบนเวทีสัมมนาวิชาการ หรือ Symposium ทั้งภายในและภายนอก เป็นต้น

1.6.2.4 สามารถนำผลงานวิจัยไปเผยแพร่บนสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ

1.6.2.5 สามารถนำผลงานวิจัยไปเผยแพร่ในชุมชน สถานศึกษา/โรงเรียนต่าง ๆ

1.6.2.6 สามารถนำผลงานวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้

1. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
3. ส่วนงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. โรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ
5. นักวิจัย นักวิชาการและนักการศึกษา
6. นักเรียน นักศึกษาและประชาชนผู้ที่มีความสนใจทั่วไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการ (literature review) พร้อมทั้งนำข้อมูลทางวิชาการไปตีความ (interpretation) วิเคราะห์ (analyze) สังเคราะห์ (synthetic) และประยุกต์ใช้ (apply) ในการสร้างเครื่องมือวิจัยและกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยภายใต้บริบทดังต่อไปนี้

- 2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง (conflict theory)
- 2.2. หลักพุทธธรรม (Buddhist principles)
- 2.3. ทฤษฎีสันติวิธี (peaceful means theory)
- 2.4. ทฤษฎีการสร้างจิตสำนึก (consciousness raising theory)
- 2.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory)
- 2.6 ทฤษฎีสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง (communication for change theory)
- 2.7 แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน
- 2.8 พื้นที่ที่ศึกษาวิจัย
- 2.9 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.10 กรอบแนวคิดของการวิจัย

2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง (conflict theory)

ความขัดแย้ง (conflict) เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไปในสังคมมนุษย์ โดยเกิดจากความแตกต่างของผลประโยชน์ ความต้องการ ความเชื่อ หรือคุณค่า ซึ่งอาจเป็นผลมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และอุดมการณ์ ความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นในหลายระดับ ตั้งแต่บุคคล กลุ่ม องค์กร จนถึงระดับประเทศและระหว่างประเทศ ลักษณะของความขัดแย้งอาจประกอบด้วย (1) ความขัดแย้งในระดับบุคคล ความขัดแย้งในระดับนี้มักเกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่มีความคิดเห็นหรือเป้าหมายไม่ตรงกัน อาจเกิดจากความเข้าใจผิดหรือการตีความที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในเรื่องของทรัพยากรและสิทธิ ความขัดแย้งในระดับนี้สามารถจัดการได้ด้วยการเจรจาหรือสื่อสารที่ตรงระหว่างคู่ขัดแย้ง (2) ความขัดแย้งในระดับกลุ่มหรือองค์กร ความขัดแย้งในระดับกลุ่มหรือองค์กรมักเกิดขึ้นเมื่อมีการแข่งขันระหว่างกลุ่มในการแย่งชิงทรัพยากรหรืออำนาจทางการเมืองหรือเศรษฐกิจ กลุ่มอาจมี

วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งนำไปสู่การไม่ยอมรับความแตกต่างหรือการขัดแย้งในเชิงค่านิยมและอุดมการณ์ และ (3) ความขัดแย้งในระดับรัฐและระหว่างประเทศ ความขัดแย้งระดับนี้มีความซับซ้อนมากที่สุด เนื่องจากเกี่ยวข้องกับหลายปัจจัย เช่น อำนาจอิทธิพล ดินแดน และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือการทหาร ความขัดแย้งระหว่างประเทศสามารถพัฒนาเป็นสงครามหรือความรุนแรงทางการเมืองได้หากไม่สามารถแก้ไขด้วยวิธีทางการทูต การจัดการความขัดแย้ง (conflict management) เป็นกระบวนการในการลดความตึงเครียดและหาทางออกที่ยั่งยืนเพื่อลดความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น วิธีการจัดการความขัดแย้งมีหลายวิธี ดังนี้ (1) การเจรจา (negotiation) เป็นวิธีการที่คู่ขัดแย้งมีการพูดคุยเพื่อหาทางออกที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน วิธีนี้ใช้ได้ดีเมื่อทั้งสองฝ่ายมีความพร้อมที่จะประนีประนอม (2) การไกล่เกลี่ย (mediation) วิธีนี้ใช้ผู้ไกล่เกลี่ยที่เป็นบุคคลกลางเข้ามาช่วยเจรจาระหว่างคู่ขัดแย้ง โดยผู้ไกล่เกลี่ยจะช่วยจัดการความตึงเครียดและเสนอทางออกที่เป็นธรรม (3) การตัดสิน (arbitration) เป็นกระบวนการที่มีบุคคลที่สามเข้ามาตัดสินข้อพิพาท โดยคู่ขัดแย้งต้องยอมรับคำตัดสินนั้นและ (3) การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง (structural change) การแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในระยะยาวมักต้องการการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ หรือการเมือง เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรม ดังนั้น ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่การเข้าใจถึงสาเหตุและวิธีการจัดการความขัดแย้งอย่างเป็นระบบจะช่วยให้สังคมสามารถหาทางออกที่เป็นธรรมและยั่งยืนได้ การเน้นการเจรจาและการหาทางประนีประนอมสามารถลดความรุนแรงและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในอนาคต

2.1.1 ความหมายของทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory)

การบริหารความขัดแย้ง คือกระบวนการแก้ไขข้อพิพาทที่ยังหาข้อยุติไม่ได้ เพื่อลดผลลัพธ์เชิงลบที่อาจเกิดขึ้นและสร้างโอกาสสำหรับผลลัพธ์เชิงบวกมาแทนที่ ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้ตั้งแต่สองตัวแปรขึ้นไป โดยความขัดแย้งในองค์กรเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา และเป็นเรื่องแสนธรรมดาที่ทุกหน่วยการต้องจัดการ การบริหารความขัดแย้งจึงเกิดขึ้นมาเพื่อรับมือสถานการณ์นั้น ๆ ในรูปแบบที่ต่างกันไป ทฤษฎีความขัดแย้งคือทฤษฎีในสังคมศาสตร์ที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์และทำความเข้าใจถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม โดยเน้นที่การแย่งชิงทรัพยากร อำนาจ และสถานะทางสังคม ทฤษฎีนี้ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน เช่น Karl Marx ที่มองว่าความขัดแย้งเป็นผลจากความไม่เท่าเทียมกันในสังคมที่มีการแบ่งแยกตามชนชั้นและผลประโยชน์ (Haralambos & Holborn, 2008) และผู้วิจัยขอล้างถึงบริบทของความขัดแย้ง ดังนี้

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง

1.1 ทฤษฎีบทบาท (role theory)

ทฤษฎีบทบาท (role theory) เป็นทฤษฎีหนึ่งที่ Moorhead and Griffin (2001, อ้างถึงใน สุพัตรา จิตตเสถียร, 2550) นำมาใช้อธิบายถึงความขัดแย้งในบทบาทของมนุษย์ในองค์กรและใช้

อธิบายถึงแบบแผนพฤติกรรมของบุคคลภายใต้ตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งมีอิทธิพลทำให้แสดงพฤติกรรมนั้นออกมา ส่วนความขัดแย้งในบทบาท (role conflict) จะเกิดขึ้นตามประสบการณ์ของแต่ละคนที่ประสบมา หรือเกิดจากการที่พฤติกรรมของบทบาทตั้งแต่สองบทบาทขึ้นไปไม่สอดคล้องกัน และความขัดแย้งเกิดจากการที่ไม่สามารถแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้พร้อมกันในเวลาเดียวกัน เช่น ต้องเป็นประธานในการประชุมในฐานะครูใหญ่ หรือจะต้องออกไปรับลูกที่โรงเรียนในฐานะที่เป็นบิดา ความขัดแย้งของบทบาท (role conflicts) หมายถึง เมื่อบุคคลต้องแสดงบทบาทต่าง ๆ หลายบทบาทในห้วงเวลาเดียวกันและบทบาทนั้นไม่สอดคล้องกัน เช่น มีบทบาทเป็นผู้บริหารในขณะเดียวกันก็มีบทบาทเป็นสามีที่ต้องทำหน้าที่ประเมินผลการปฏิบัติของภรรยาที่เป็นลูกน้องของตนด้วย เป็นต้น และเมื่อบทบาทนั้นไม่ชัดเจน (role ambiguity) ทำให้บุคคลไม่แน่ใจว่าจะปฏิบัติอย่างไร เช่น การแนะนำจากหัวหน้างานไม่ชัดเจนหรือแนวทางการร่วมปฏิบัติกับเพื่อนร่วมงานไม่ชัดเจน จะส่งผลให้บุคคลเกิดความเครียด สับสนกับบทบาทของตัวเองที่มีอยู่กับบทบาทที่ถูกคาดหวัง และเมื่อมีมากกว่าหนึ่งบทบาทขึ้นไป จะทำให้เกิดความขัดแย้งในบทบาท (role conflict) ได้ ซึ่งมีอยู่ 4 แบบดังต่อไปนี้ (Moorhead & Griffin, 2001, p. 214 อ้างถึงใน สุพัตรา จิตตเสถียร, 2550)

1) ความขัดแย้งภายในตัวผู้ส่งข่าวหรือผู้ส่งคำสั่ง (Intra-sender Conflict) เช่น กรณีที่หัวหน้าทีม ต้องทำงานในบทบาทที่เท่าเทียมกันในทีม ในขณะที่เดียวกันก็มีบทบาทเป็นผู้บริหารด้วย ต้องทำหน้าที่สั่งการและบังคับบัญชาด้วยจะมีบทบาทที่เท่าเทียมกัน ในทุกบทบาทคงเป็นไปได้ยาก จึงทำให้เกิดความขัดแย้งภายในตัวเองขึ้น

2) ความขัดแย้งระหว่างผู้ส่งข่าวหรือผู้ส่งคำสั่ง (Inter-sender Conflict) เกิดจากคนในกลุ่มมีความขัดแย้งกับคนในกลุ่มอื่น ๆ ที่มีบทบาทเดียวกัน ทำให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างกลุ่ม

3) ความขัดแย้งระหว่างบทบาท (Inter-role Conflict) เมื่อบทบาทต่างกันทำให้บุคคล มีพฤติกรรมที่ต่างกันด้วยแต่เมื่อต้องมาทำงานร่วมกันจะพบว่ามีความขัดแย้งที่เข้ากันไม่ได้ เช่น เมื่อหัวหน้าขอให้ช่วยทำงานล่วงเวลาเพื่อให้งานเสร็จ ในขณะที่เดียวกันก็กังวลกับบทบาทการเป็นแม่บ้านที่ต้องดูแลลูกหลังเลิกงาน ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้นระหว่าง เรื่องงานกับบทบาทส่วนตัวที่มีอยู่

4) ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบทบาท (Person-role Conflict) เกิดขึ้นเมื่อเรามีบทบาทอย่างหนึ่ง แต่ไม่สามารถทำตามบทบาทที่ตนมีได้หรือการที่บุคคลมีความต้องการอย่างหนึ่ง แต่ตาม บทบาทที่ถูกกำหนดไว้นั้นทำตามความต้องการของตนเองไม่ได้จะเกิดความขัดแย้งขึ้นได้

2. ทฤษฎีความขัดแย้งแบบร่วมมือ

Leung and Tjosvold (1998, อ้างถึงใน สุพัตรา จิตตเสถียร, 2550) เสนอว่า สิ่งสำคัญที่ทำให้การจัดการความขัดแย้งไม่ได้ผล คือ การขาดแรงจูงใจที่ดี (motivation) ดังนั้น องค์การที่ต้องการให้การจัดการความขัดแย้งได้ผลดีจึงควรมีการลงทุนเพื่อการฝึกฝนสร้างการเรียนรู้ ให้

บุคลากรมีสมรรถนะต่อการจัดการความขัดแย้งแบบร่วมมือ ตามทฤษฎีความขัดแย้งแบบร่วมมือ (cooperative conflict theory) อันจุดเน้นที่การมีเป้าหมายเดียวกันภายใต้มิตรภาพที่ดีต่อกันและกัน ดังคำกล่าวที่ว่า “we are in this together” and “we swim or sink together” หัวใจสำคัญคือ แนวทางปฏิบัติถูกกำหนดมาจากการบูรณาการความต้องการของทุกคนร่วมกันบนพื้นฐานของความจริงใจต่อกันเพื่อมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งสาระสำคัญของทฤษฎีการขัดแย้งประกอบด้วย (1) ทุกหน่วยของสังคมอาจเปลี่ยนแปลงได้ (2) ทุกหน่วยของสังคมเป็นป่อเกิดของการขัดแย้ง (3) ทุกหน่วยของสังคมมีส่วนส่งเสริมความไม่เป็นปึกแผ่นและการเปลี่ยนแปลง และ (4) ทุกสังคมจะมีคนกลุ่มหนึ่งควบคุมบังคับคนอีกกลุ่มหนึ่ง ให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคม

3. แนวคิดของ Marx

Marx (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2540) เชื่อว่าความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงเป็นของคู่กัน เขาใช้การวิเคราะห์ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สังคม Marx ยืนยันว่าความขัดแย้งเป็นกฎพื้นฐานของชีวิต การวิเคราะห์สังคมของ Marx อยู่บนพื้นฐาน ของการศึกษาความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ Marx เชื่อในการใช้ความขัดแย้งเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาสังคมกัน Marx มีความเชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงของทุก ๆ สังคม จะมีขั้นตอนของการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ 5 ขั้น โดยแต่ละขั้นจะมีวิธีการผลิต (mode of production) ที่เกิดจากความสัมพันธ์ของอำนาจของการผลิต (forces of production) ซึ่งได้แก่ การจัดการด้านแรงงาน ที่ดิน ทุน และเทคโนโลยี กับความสัมพันธ์ทางสังคมของการผลิต (social relation of production) ซึ่งได้แก่ เจ้าของปัจจัยการผลิต และคนงานที่ทำหน้าที่ผลิต แต่ในระบบการผลิตแต่ละระบบจะมีความขัดแย้งระหว่างชนชั้นผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับผู้ใช้งานในการผลิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เป็นโครงสร้างส่วนล่างของสังคม (Substructure) และเมื่อโครงสร้างส่วนล่างมีการเปลี่ยนแปลงจะมีผลทำให้เกิดการผันแปรและเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้างส่วนบนของสังคม (Superstructure) ซึ่งเป็นสถาบันทางสังคม เช่น รัฐบาล ครอบครัว การศึกษา ศาสนา และรวมถึงค่านิยม ทศนคติและบรรทัดฐานของสังคม ลำดับขั้นของการพัฒนาทางประวัติศาสตร์ของ Marx มีดังนี้

1) ชั้นสังคมแบบคอมมิวนิสต์ดั้งเดิม (primitive communism) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของเผ่า (tribal ownership) ต่อมาเผ่าต่าง ๆ ได้รวมตัวกันเป็นเมืองและรัฐ ทำให้กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเปลี่ยนไปเป็นของรัฐแทน

2) ชั้นสังคมแบบโบราณ (ancient communal) กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของรัฐ (state ownership) สมาชิกในสังคมได้รับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนตัวที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ซึ่งได้แก่ เครื่องใช้ส่วนตัว และทาส ดังนั้น ทาส (slavery) จึงเป็นกำลังสำคัญในการระบบการผลิตทั้งหมด และต่อมาระบบการผลิตได้เกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าของทาสและทาส

3) **ชั้นสังคมแบบศักดินา (feudalism)** กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของขุนนางคือที่ดิน โดยมีทาสเป็นแรงงานในการผลิต

4) **ชั้นสังคมแบบทุนนิยม (capitalism)** กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของนายทุนคือที่ดิน ทุน แรงงาน และเครื่องจักร โดยมีผู้ใช้แรงงานเป็นผู้ผลิต

5) **ชั้นสังคมแบบคอมมิวนิสต์ (communism)** กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตเป็นของทุกคนทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่มีใครเอาเปรียบซึ่งกันและกัน

ตามแนวความคิดของ Marx ลำดับขั้นของการนำไปสู่การปฏิวัติของชนชั้นกลางของสังคมเกิดจากกระบวนการดังต่อไปนี้

- 1) มีความต้องการในการผลิต
- 2) เกิดการแบ่งแยกแรงงาน
- 3) มีการสะสมและพัฒนาทรัพย์สินส่วนบุคคล
- 4) ความไม่เท่าเทียมทางสังคมมีมากขึ้น
- 5) เกิดการต่อสู้ระหว่างชนชั้นในสังคม
- 6) เกิดตัวแทนทางการเมืองเพื่อทำการรักษาผลประโยชน์ของแต่ละชนชั้น
- 7) เกิดการปฏิวัติ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมตามแนวความคิดของ Marx เป็นการต่อสู้ระหว่างชนชั้นในสังคม โดยใช้แนวความคิดวิชาวิธี (Dialectical) ที่เริ่มจากการกระทำ (thesis) ซึ่งเป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงการกระทำ (antithesis) และเกิดการกระทำแบบใหม่ (synthesis) ตามมา จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งมาจากเศรษฐกิจ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเกิดขึ้นเพราะแต่ละกลุ่มมีความสนใจทางเศรษฐกิจที่ตรงข้ามกัน ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก และจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมและการเมือง โดยที่กลุ่มหนึ่งก็พยายามสนองประโยชน์ของตนซึ่งอีกกลุ่มหนึ่งจะเสียประโยชน์ ในทำนองเดียวกันสมาชิกของกลุ่มก็พยายามแสวงหาประโยชน์ของตนเอง ซึ่งทำให้เกิดการขัดแย้งภายในกลุ่ม และขัดแย้งกับกลุ่มอื่น ที่มีความสนใจหรือมีประโยชน์ขัดกัน Marx ถือว่าความขัดแย้งเป็นสภาพการณ์ปกติของสังคมเป็นแกนกลางของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ออก จุดเน้นในแนวคิดของ Marx อยู่ที่เศรษฐกิจ การต่อสู้ของชนชั้น ธรรมชาติของการแข่งขันและการแสวงหาประโยชน์ แนวความคิดหรือฐานคติที่เกี่ยวกับองค์การสังคมของ Marx ประกอบด้วย

- 1) ความสัมพันธ์ทางสังคมแสดงลักษณะเป็นระบบ ความสัมพันธ์เต็มไปด้วยความสนใจที่ขัดแย้งกันอยู่ในตัว
- 2) ระบบสังคมต่างเป็นตัวจ่ายการขัดแย้งอย่างมีระบบ
- 3) การขัดแย้งจึงเป็นลักษณะที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และมีอยู่มากมายในระบบสังคม

- 4) การขัดแย้งมักแสดงออกมาเป็นความสนใจที่ตรงกันข้ามกันของคนสองพวก
- 5) การขัดแย้งมักเกิดจากการแบ่งปันสิ่งของที่หายาก ที่เห็นได้ชัดคืออำนาจ
- 6) การขัดแย้งเป็นแหล่งสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคม

ประพจน์เกี่ยวกับความเครียดของการขัดแย้ง

- 1) ยิ่งทั้งสองฝ่ายที่ขัดแย้งกันมีอารมณ์มาก การขัดแย้งก็จะมี ความเครียดมากขึ้น
- 2) ยิ่งระดับความเป็นคนกลุ่มเดียวกันของผู้ขัดแย้งมีเพียงใด ความเครียดในการขัดแย้งมีมากขึ้น
- 3) ยิ่งการขัดแย้งเกี่ยวข้องกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มที่เกี่ยวข้องมาก การขัดแย้งก็จะมี ความเครียดมากขึ้น
- 4) ยิ่งคู่กรณีมีความปรองดองกันมาก่อนมาก ความขัดแย้งก็จะมี ความเครียดมากขึ้น
- 5) ยิ่งโครงสร้างทางสังคมทั่วไป ปล่อยให้คู่กรณีอยู่แยกต่างหากจากกันได้น้อยเท่าใด ความเครียดของการขัดแย้งก็จะยิ่งมีมากเท่านั้น
- 6) ยิ่งการขัดแย้งเป็นเป้าหมายอยู่ในตัว แทนที่จะเป็นอุปสรรคไปสู่สิ่งอื่นมากเพียงใด ความเครียดของการขัดแย้งก็จะยิ่งมีมากเท่านั้น
- 7) ยิ่งคู่กรณีมองเห็นว่าการขัดแย้งเป็นเรื่องเป้าหมาย และผลประโยชน์ส่วนตัวมาก การขัดแย้งก็จะยิ่งมีความเครียดมากขึ้นเท่านั้น

หน้าที่ของการขัดแย้งทางสังคมต่อคู่กรณี

- 1) ยิ่งการเป็นปรปักษ์ระหว่างกลุ่มความเครียดมากและยิ่งมีการขัดแย้งระหว่างกลุ่ม มากขอบเขตของกลุ่มต่าง ๆ ก็จะจางหายไปน้อยลง
- 2) ยิ่งการขัดแย้งมีความเครียดมากเท่าใด และกลุ่มมีบูรณาการน้อยเพียงใด กลุ่มขัดแย้งก็จะยิ่งรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลางมากขึ้นเท่านั้น
- 3) ยิ่งการขัดแย้งมีความเครียดมากเท่าใด ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในกลุ่ม คู่กรณีก็จะยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น หน้าที่ของการขัดแย้งต่อสังคมเป็นส่วนรวม
 - 1) ยิ่งการขัดแย้งมีความมีความเครียดน้อยเพียงใด สังคมส่วนรวมขึ้นอยู่กับการ ฟังพาดูอาศัยกัน ก็จะยิ่งเป็นไปได้มากขึ้นว่าการขัดแย้ง จะส่งผลให้เกิดบูรณาการในสังคมมากขึ้น
 - 2) ยิ่งการขัดแย้งเกิดขึ้นบ่อย การขัดแย้งมีความเครียดน้อยลง สมาชิกของกลุ่มที่อยู่ ภายใต้อำนาจก็จะยิ่งระบายความเป็นปฏิปักษ์มากขึ้น รวมทั้งจะเกิดความเชื่อมั่นในการควบคุม และ จะเป็นการส่งผลให้เกิดบูรณาการในสังคม
 - 3) ยิ่งการขัดแย้งมีความเครียดน้อยและเกิดบ่อยมาก ก็จะยิ่งเพิ่มโอกาสในการสร้าง บรรทัดฐานขึ้นมาควบคุมการขัดแย้งมากขึ้น

4) ยิ่งความสัมพันธ์เชิงปฏิปักษ์ ระหว่างคู่กรณีในสายบังคับบัญชาทางสังคม (Social Hierarchy) มาก แต่การขัดแย้งโดยเปิดเผยมีน้อยแล้ว ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างสมาชิกของแต่ละกลุ่มคู่กรณีจะยิ่งมีมากขึ้น จึงเป็นการส่งผลให้การรักษาสายการบังคับบัญชาทางสังคมขณะนั้นให้ดำรงยืนยาวต่อไป

5) ยิ่งการขัดแย้งระหว่างกลุ่มที่มีอำนาจต่างกันมาก ความเครียดมีน้อย โอกาสที่จะทำให้ความสัมพันธ์แห่งอำนาจกลายเป็นเรื่องปกติก็มีมากขึ้น

6) ยิ่งการขัดแย้งมีความเครียดน้อย โอกาสในการที่จะสร้างกลุ่มผสมระหว่างสมาชิกของกลุ่มที่ไม่เคยมีความสัมพันธ์กันมาก่อน ก็ย่อมจะมีมากขึ้น

7) ยิ่งการคุกคามของการขัดแย้งที่มีความเครียดมากระหว่างกลุ่มมีเวลายาวนาน กลุ่มผสมระหว่างกลุ่มขัดแย้งก็จะมีแนวโน้มความคงทนถาวรมากขึ้น

4. แนวคิดของ Simmel

Simmel (n.d. อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2540) นักสังคมวิทยาชาวเยอรมันชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งเป็นปฏิสัมพันธ์รูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในกลุ่มเพราะสมาชิกในกลุ่มมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ผลงานของซิมเมลเกี่ยวกับความขัดแย้ง โดยเขาเชื่อว่าความขัดแย้งระหว่างสองฝ่ายแสดงให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายนั้น ความขัดแย้งเป็นผลมาจากความรู้สึกเข้าข้างตนเองมากกว่าเข้าข้างฝ่ายอื่น ความรู้สึกอาจเป็นความมั่งร้าย โกรธ เกลียด หรืออิจฉาซึ่งโดยมากเกิดขึ้นเพราะพฤติกรรม หรือคุณลักษณะทางสังคมของแต่ละฝ่ายมีความสำคัญเหนืออีกฝ่ายหนึ่ง ไม่มีองค์การใดหรือบุคคลใดจะหนีพ้นจากความขัดแย้งไปได้ ความขัดแย้งมักจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม แนวคิดที่สำคัญบางประการของ Simmel เกี่ยวกับความขัดแย้ง คือ (1) ความขัดแย้งทำให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวภายในกลุ่ม (2) ความกลมเกลียวภายในกลุ่มเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้ง (3) ความกลมเกลียวระหว่างกลุ่มเป็นสาเหตุให้เกิดการขัดแย้ง และ (4) ความขัดแย้งและโครงสร้างของกลุ่ม

4.1 สาระความคิดเกี่ยวกับองค์การสังคมของ Simmel

1) ความสัมพันธ์ทางสังคมจะเกิดขึ้นในภาวะสังคมเป็นระบบ ซึ่งความสัมพันธ์ทางสังคมอาจสืบเนื่องมาจาก กระบวนการทางอินทรีย์ภาพสองกระบวนการ คือ กระบวนการก่อสัมพันธ์ และกระบวนการแตกสัมพันธ์

2) กระบวนการดังกล่าวเป็นผลสืบเนื่องมาจากทั้งแรงขับสัญชาตญาณและความจำเป็นอันสืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ทางสังคมประเภทต่าง ๆ

3) กระบวนการขัดแย้งเป็นสิ่งเก่าแก่แต่โบราณของสังคม แต่ไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นสิ่งทำลายระบบสังคมหรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเสมอ

4) ตามความเป็นจริงแล้ว การขัดแย้งเป็นกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ดำเนินไปเพื่อดำรงรักษาสังคม หรือส่วนประกอบบางอย่างของสังคม

4.2 ความเข้มข้นของการขัดแย้ง

1) ความเข้มข้นของการขัดแย้งจากความขัดแย้งของสาเหตุขัดแย้ง
 2) ความเข้มข้นของการขัดแย้งจากขนาดของอารมณ์ผูกพันของสมาชิกกลุ่มขัดแย้ง
 3) ความเข้มข้นของการขัดแย้งจากการที่โครงสร้างสังคมมีความเข้มงวด และมีวิธีการตูดกลืนความเครียดและการขัดแย้งน้อย

4) ความขัดแย้งจะไม่เข้มข้นถ้ากลุ่มขัดแย้ง ขัดแย้งกันด้วยผลประโยชน์แท้จริง
 5) ความเข้มข้นของการขัดแย้งเกิดจากการขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์ไม่แท้จริง
 6) ความเข้มข้นของการขัดแย้งเกิดจากผลประโยชน์ส่วนรวมเหนือผลประโยชน์ส่วนตัว

7) ความเข้มข้นของการขัดแย้งเกิดจากการขัดแย้ง เนื่องมาจากค่านิยมและประเด็นสำคัญทางสังคม

4.3 ระยะเวลาของความขัดแย้ง

1) ความขัดแย้งจะยืดยาวหากคู่ขัดแย้งไม่จำกัดเป้าหมายลง
 2) ความขัดแย้งจะยืดยาวหากคู่ขัดแย้งไม่สามารถเห็นพ้องกันเรื่องเป้าหมายได้
 3) ความขัดแย้งจะยืดยาวหากคู่ขัดแย้งไม่รู้ความแตกต่างของตน สัญลักษณ์แห่งชัยชนะ ฝ่ายแพ้ของตน

4) ความขัดแย้งจะสั้นหากผู้นำกลุ่มขัดแย้งทั้งสองฝ่ายต่างรู้สึกรู้ว่าการบรรลุเป้าหมายมีราคาแพงกว่าการได้ชัยชนะระหว่างกัน

5) ความขัดแย้งจะสั้นหากผู้นำกลุ่มขัดแย้ง ต่างมีความสามารถชักชวนสมาชิกกลุ่มขัดแย้งให้ยุติขัดแย้งได้

4.4 ประโยชน์ของการขัดแย้ง

1) การขัดแย้งที่มีความเข้มข้นจะทำให้ขอบข่ายของกลุ่มขัดแย้งแต่ละกลุ่มมีความชัดเจน

2) การขัดแย้งที่มีความเข้มข้นและการแบ่งงานอย่างชัดเจนระหว่างสมาชิกของกลุ่มขัดแย้งแต่ละกลุ่ม จะทำให้เกิดการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางของโครงสร้างอำนาจการตัดสินใจ

3) การขัดแย้งที่มีความเข้มข้นและเชื่อว่าจะมีผลกระทบไปทุกส่วนของแต่ละกลุ่มจะทำให้เกิดความมั่นคงขึ้นในแต่ละกลุ่มขัดแย้ง

4) ความสัมพันธ์ขั้นปฐมภูมิระหว่างสมาชิกกลุ่มขัดแย้งและความขัดแย้งมีความเข้มข้นสามารถบังคับให้ยอมรับบรรทัดฐานและค่านิยมของกลุ่มได้

5) โครงสร้างสังคมของกลุ่มขัดแย้งที่เข้มงวดน้อยและการขัดแย้งระหว่างกันไม่มาก จะเปิดโอกาสให้แต่ละกลุ่มสามารถเปลี่ยนแปลงระบบไปในแนวทางส่งเสริมการปรับตัวและความมั่นคง

6) ความขัดแย้งที่เกิดบ่อย ๆ จะทำให้สามารถเป็นเครื่องแสดงการไม่ลงรอยกันในค่านิยมสำคัญ และจะสามารถรักษาคุณภาพได้มากขึ้น

7) ความขัดแย้งที่เกิดบ่อยและไม่เข้มข้นมาก จะทำให้แต่ละกลุ่มขัดแย้ง สามารถสร้างระเบียบบรรทัดฐานกำกับการขัดแย้งขึ้นมาได้

8) ระบบสังคมที่ไม่เข้มงวดมาก จะทำให้การขัดแย้งสามารถสร้างสมดุลและระดับสูงต่ำของอำนาจในระบบขึ้นมาได้

9) ระบบสังคมที่ไม่เข้มงวดมาก จะทำให้การขัดแย้งเป็นสาเหตุให้เกิดความสัมพันธ์แบบผสม มีการยึดเหนี่ยวกันและบูรณาการของระบบเพิ่มขึ้น

5. แนวคิดของ Weber

Weber (n.d. อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2540) ยอมรับว่าความขัดแย้งในผลประโยชน์ระหว่างบุคคล พบได้ทุกหนทุกแห่งในสังคม ความขัดแย้งเกิดจากการกระทบของบุคคลที่ต้องการที่จะดำเนินการให้บรรลุความปรารถนาของตนเกิดปะทะกับการต่อต้านของอีกฝ่ายหนึ่งหรือหลาย ๆ กลุ่ม ความขัดแย้งเป็นผลมาจากการมีทรัพยากรหรือรางวัลอย่างจำกัดซึ่งการที่คนหนึ่งได้รับทำให้อีกคนหนึ่งไม่ได้รับ การที่คนหนึ่งสามารถบรรลุความปรารถนาของตนเองในสภาพที่มีทรัพยากรอย่างจำกัด ทำให้ผู้นั้นมีอำนาจมากขึ้น ความขัดแย้งทั้งหลาย ไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การต่อสู้กัน Weber ถือว่าการแข่งขันเป็นรูปแบบหนึ่งของความขัดแย้งในการแข่งขันนั้นจะมีกฎกติกาที่ทุกฝ่ายยอมรับ การชนะคือการได้รางวัลหรือประโยชน์ ไม่ใช่การทำลายคู่ต่อสู้ ความขัดแย้งถ้าหากเกิดขึ้นในระยะยาวนานจะทำให้เกิดการแบ่งอำนาจของบุคคลในสังคมสาระสำคัญของความขัดแย้งในสังคมตามแนวคิดของ Weber พอสรุปได้ดังนี้

1) ความขัดแย้งของผลประโยชน์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสังคม ไม่มีสังคมใดจะพ้นไปจากการแตกแยกและการเปลี่ยนแปลง

2) ในสังคมใด ๆ ก็ตาม กลุ่มของบุคคลและแต่ละบุคคลย่อมมีอำนาจไม่เท่ากัน

3) ผู้มีอำนาจจะใช้กฎและการบังคับเพื่อสร้างระเบียบทางสังคม

4) โครงสร้างของสังคมและแนวปฏิบัติในสังคมถูกกำหนดขึ้นโดยผู้มีอำนาจ

5) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้เกิดการแตกแยกในกลุ่มของผู้มีอำนาจมากกว่าในกลุ่มของผู้ไม่มีอำนาจ ผู้มีอำนาจจะพยายามรักษาสถานภาพเดิม และต่อต้านการเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้ตนเองถูกลดอำนาจ

6) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นจากผลการกระทำของบุคคลที่จะได้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงถ้าหากผู้มีอำนาจเห็นว่าตนจะได้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลง จะส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยเร็ว

7) การใช้อำนาจจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังต่อไปนี้ คือ

- (1) ความสามารถที่จะควบคุมการออกกฎ ระเบียบ ซึ่งจะพิทักษ์ผลประโยชน์ของตน
- (2) ความสามารถที่จะควบคุมการลงโทษ และใช้การควบคุมนี้พิทักษ์ผลประโยชน์ของตน
- (3) ความสามารถที่จะควบคุมเครื่องมือที่จะเผยแพร่อุดมการณ์ และการสื่อสารทั้งหลาย เช่น เผยแพร่กฎ ข้อบังคับทั้งหลายโดยให้เห็นว่าเป็นของดีและถูกต้อง เปลี่ยนความสนใจของประชาชนโดยอ้างอุดมการณ์ และทำให้เชื่อว่าความสนใจของประชาชนสอดคล้องกับของผู้นำ กระตุ้นให้ประชาชนอาสาสมัครที่จะเชื่อฟังกฎ หรือระเบียบต่าง ๆ

6. แนวคิดของ Mosca

Mosca (n.d. อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2540) เป็นนักสังคมวิทยาชาวอิตาลี ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งในหนังสือ ของเขาชื่อ “The Ruling Class” โดยเชื่อว่าความขัดแย้งในสังคมไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคลหรือระหว่างกลุ่มคนกับกลุ่มคนเป็นของปกติที่เกิดโดยธรรมชาติและไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้การดำรงชีวิตในสังคม แม้ว่าจะสามารถขจัดความขัดแย้งลงได้บ้าง แต่มอสคาก็ไม่เห็นความจำเป็นที่ต้องทำเช่นนั้น เพราะความขัดแย้งเป็นสิ่งที่จะขาดเสียไม่ได้ในการสร้างความก้าวหน้า ความเป็นระเบียบของสังคมและเสรีภาพทางการเมือง จึงเห็นได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งของมอสคาแตกต่างไปจากความคิดเห็นของ Marx โดยที่ Mosca มีทัศนะว่าการดิ้นรนเพื่อการมีชีวิตอยู่อาจพบในสังคมต่าง ๆ ซึ่งเป็นการดิ้นรนเพื่อการยังชีพในเบื้องต้น แต่เมื่อการดิ้นรนในระดับนั้นบรรลุผลแล้วคนก็จะหันไปสู่ความขัดแย้ง เพื่อที่จะเด่นกว่าคนอื่นมากกว่าเพื่อการมีชีวิตอยู่ ดังนั้นมนุษย์จึงดิ้นรนเพื่ออำนาจบุคคลทั้งหลายจึงแสวงหาทางที่จะเป็นสมาชิกหรือเป็นส่วนหนึ่งของชนชั้นปกครอง เพราะชนชั้นปกครองเป็นผู้ที่มีอำนาจ เป็นผู้ตัดสินใจ และควบคุมโชคชะตาของสังคม มอสคาไม่เห็นด้วยกับแนวคิดของ Marx ที่ว่าเศรษฐกิจเป็นตัวกำหนดสาเหตุแห่งความขัดแย้งแต่เพียงอย่างเดียว Mosca เชื่อว่าความขัดแย้งที่สำคัญที่สุดในสังคม คือความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจ ความขัดแย้งเกิดขึ้น ระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มก็เพื่อต้องการเป็นสมาชิกของชนชั้นปกครอง ซึ่งชนชั้นปกครองก็คือ กลุ่มของคนที่มีอำนาจ ความขัดแย้งตามทัศนะของศาสตร์สาขาต่าง ๆ มีดังนี้

6.1 แนวคิดทางจิตวิทยา

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540) ได้อธิบายความหมายของความขัดแย้งแนวคิด ทางจิตวิทยาว่าหมายถึง สถานการณ์ที่บุคคลถูกกระตุ้นให้เกี่ยวข้องในกิจกรรมสองอย่าง หรือมากกว่าสองอย่าง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่แยกจากกันโดยเด็ดขาด ความขัดแย้งอาจเกิดขึ้นได้ในหลายระดับ ดังนี้

- 1) ระดับที่พฤติกรรมปรากฏชัด เช่น คนถูกกระตุ้นหรือถูกยั่วให้รับหรือให้หนีจากของห้ามบางอย่าง
- 2) ระดับคำพูด เช่น คนต้องการที่จะพูดความจริงแต่กลัวที่จะทำให้อีกคนหนึ่งเคือง
- 3) ระดับสัญลักษณ์ เช่น คน ๆ เดียวอาจมีความคิดหลาย ๆ อย่างต่อสิ่งเดียวกัน แต่ความคิดเหล่านั้นไม่สอดคล้องกัน
- 4) ระดับอารมณ์ เช่น การตอบสนองภายในร่างกายเกี่ยวกับความกลัวกับการย่อยอาหารเป็นสิ่งที่ไปด้วยกันไม่ได้ ซึ่งเป็นความขัดแย้งทางอารมณ์

6.2 แนวคิดทางสังคมวิทยา

ความขัดแย้งทางสังคมวิทยา เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540) หมายถึง การดิ้นรนเพื่อจะได้ของที่มีคุณค่า หรือเพื่อการอ้างสิทธิในฐานะ อำนาจ และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยกลุ่มที่ขัดแย้งกันมิได้มีจุดมุ่งหมายเพียงจะได้สิ่งที่มีคุณค่าซึ่งตนปรารถนา แต่ยังต้องการให้ฝ่ายตรงข้ามมีความเป็นกลาง ถูกทำร้าย หรือถูกจำกัดให้หมดไปความขัดแย้งเช่นว่านี้ อาจเกิดขึ้นระหว่างบุคคลระหว่างกลุ่ม หรือระหว่างบุคคลกับกลุ่ม ความขัดแย้งภายในกลุ่มและความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นได้ตลอดของชีวิตในสังคมความขัดแย้งอาจเกิดจากการกระจายหรือการแบ่งปันสิ่งที่มีคุณค่าหรือสินค้าที่มีอยู่อย่างจำกัด เช่น รายได้ ผลตอบแทน ฐานะ ตำแหน่ง อำนาจ สิทธิการครอบครอง หรือสถานที่

6.3 แนวคิดทางมานุษยวิทยา

ในทางมานุษยวิทยา เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2540) เห็นว่า ความขัดแย้งเป็นผลมาจากการแข่งขันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ อย่างน้อยสองฝ่าย ฝ่ายต่าง ๆ ในที่นี้อาจเป็นบุคคล ครอบครัว เชื้อชาติ ชุมชน หรืออาจเป็นกลุ่มของแนวคิด องค์กรทางการเมือง เผ่าชน หรือศาสนา ความขัดแย้งอาจเกิดจากความปรารถนาหรือเป้าหมายที่ไปด้วยกันไม่ได้ สาเหตุอย่างหนึ่งของความขัดแย้งก็คือพฤติกรรมก้าวร้าว นักมานุษยวิทยาส่วนใหญ่ยืนยันว่า ความขัดแย้งนั้นส่วนหนึ่งเป็นผลของวัฒนธรรมการไม่มีความขัดแย้ง การมีความร่วมมือ และการกระทำที่ประสานงานกันมักถูกใช้เป็นดัชนีวัดความมั่นคงทางสังคม ความขัดแย้งเป็นผลที่ตามมาของระบบสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในทางมานุษยวิทยานั้น ความขัดแย้งตรงกันข้ามกับความกลมเกลียว แต่ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้ง่ายกว่าความกลมเกลียว ความขัดแย้งกับการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการทางสังคม เนื่องจากระบบสังคมมีความขัดแย้งในหลายรูปแบบ สังคมจึงถูกแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ที่ตรงกันข้ามหรืออยู่คนละฝ่ายความขัดแย้งจึงมีผลต่อความสัมพันธ์ของกลุ่มขัดแย้ง ความขัดแย้งเป็นผลมาจากการมีความรู้สึกเข้าข้างตนเองมากกว่าเข้าข้างฝ่ายอื่น ความขัดแย้งทำให้เกิดความกลมเกลียว และความกลมเกลียวก็ทำให้เกิดความขัดแย้งได้เช่นกัน ความขัดแย้งนำไปสู่การบริหารงานแบบรวมอำนาจ เป็นต้น

6.4 มุมมองต่อความขัดแย้ง

เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องความขัดแย้งมากยิ่งขึ้น ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2550) ได้นำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความขัดแย้งที่สำคัญ 3 แนวคิดด้วยกัน ได้แก่

- 1) มุมมองแบบดั้งเดิม (the traditional view) ซึ่งมองว่าความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยง
- 2) มุมมองแบบมนุษยสัมพันธ์ (the human relation view) ซึ่งมองว่าความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมชาติและยากที่จะหลีกเลี่ยง แต่ก็ไม่เป็นเรื่องที่เลวร้ายเสมอไปเพราะสามารถที่จะบังคับและกำหนดแนวทางในการแสดงออกของกลุ่ม
- 3) มุมมองแบบร่วมสมัย (The Integrationist View) ซึ่งมองว่าความขัดแย้งนั้นนอกจากจะเป็นตัวบังคับที่มีผลดีในกลุ่มแล้ว ยังมีความสำคัญอย่างมากสำหรับกลุ่มในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.5 พัฒนาการของความขัดแย้ง

- 1) ความขัดแย้งแฝง (latent conflicts) ระยะนี้เป็นข้อพิพาทที่มีลักษณะของความมินตึงที่ซ่อนตัวอยู่ ยังไม่พัฒนาเต็มที่และยังไม่ขยายตัวจนเกิดการแบ่งขั้วกันของผู้ที่ขัดแย้ง บ่อยครั้งที่ฝ่ายหนึ่งหรือหลายฝ่ายอาจจะยังไม่ตระหนักว่ามีความขัดแย้งหรือตระหนักถึงความขัดแย้งที่อาจจะมีโอกาสเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น เริ่มมีความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
- 2) ความขัดแย้งกำลังเกิด (emerging conflicts) มีความขัดแย้งเกิดขึ้นที่ฝ่ายต่าง ๆ สามารถระบุดูออกมาได้ เขารู้ว่ามีข้อพิพาทเกิดขึ้นประเด็นต่าง ๆ ดูจะชัดเจน แต่ยังไม่มีการเจรจาไกล่เกลี่ยหรือกระบวนการแก้ปัญหาที่น่าจะดำเนินไปได้เกิดขึ้น
- 3) ความขัดแย้งที่ปรากฏออกมาแล้ว (Manifest Conflicts) เป็นระยะที่ความขัดแย้งพัฒนาไปเป็นข้อพิพาทซึ่งฝ่ายต่าง ๆ ได้มีบทบาทอย่างเอาเป็นเอาตายในเรื่องที่ดำเนินอยู่ อาจจะเริ่มมีการเจรจาไกล่เกลี่ย หรืออาจจะถึงทางตันแล้วก็ได้ (CDA Associates, 1986 อ้างถึงในวันชัย วัฒนศัพท์, 2544)

6.6 ส่วนผสมของความขัดแย้ง

ส่วนประสมที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งมีด้วยกัน 5 ประการ ได้แก่ ความต้องการ การรับรู้อำนาจ ค่านิยม และความรู้สึกและอารมณ์ ซึ่ง ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี (2550) อธิบายได้ดังนี้

- 1) ความต้องการ (needs) ความต้องการเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคนล้วนเกิดมาที่มีความต้องการด้วยกันทั้งสิ้น แต่ความต้องการของแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกันตามสภาพภูมิหลังหรือสถานะความเป็นอยู่ การไม่ตระหนักถึงความต้องการของตนเอง บุคคลอื่นหรือกลุ่มนั้นเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้งได้ทั้งสิ้น

2) การรับรู้ (Perceptions) เป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวันของมนุษย์ที่จะมองเห็นแต่ละสิ่งในมุมมองที่แตกต่างกัน ซึ่งความขัดแย้งจะเกิดขึ้นเนื่องจากแต่ละคนแต่ละฝ่ายมีมุมมองหรือการรับรู้ต่อสาเหตุของปัญหา และผลลัพธ์ของปัญหาที่แตกต่างกัน โดยมุมมองที่แตกต่างกันของแต่ละฝ่ายจะมาจากประสบการณ์ ภูมิหลังบุคลิกภาพ ระดับการศึกษา พื้นฐานของครอบครัวที่แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมอันสืบเนื่องมาจากมุมมองที่มีต่อความมีจริยธรรมของหัวหน้ารัฐบาลที่แตกต่างกัน

3) อำนาจ (power) ขอบเขตอำนาจและการใช้อำนาจเป็นสิ่งสำคัญที่ระบุถึงประเภทหรือจำนวนของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น เพราะอำนาจเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าความขัดแย้งจะถูกจัดการอย่างไร ความขัดแย้งจะถูกจัดการอย่างไร ความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อแต่ละฝ่ายพยายามที่จะทำให้อีกฝ่ายเปลี่ยนการกระทำหรือพฤติกรรมตามที่ตนเองต้องการ ซึ่งถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีอำนาจมากกว่าโอกาสที่จะได้รับประโยชน์จากอีกฝ่ายก็มีสูง และสามารถควบคุมความขัดแย้งได้มากกว่า

4) ค่านิยม (values) ค่านิยมคือ ความเชื่อหรือหลักเกณฑ์ที่เราพิจารณาว่าเป็นสิ่งสำคัญความค่านิยมไม่มีความชัดเจน ความขัดแย้งสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ยอมรับค่านิยมหรือสิ่งที่ยึดปฏิบัติของอีกฝ่ายหนึ่ง

5) ความรู้สึกและอารมณ์ (feelings and emotions) มีบุคคลจำนวนไม่น้อยปล่อยให้ความรู้สึกและอารมณ์มีอิทธิพลเหนือตนในการรับมือกับความขัดแย้ง สาเหตุของความขัดแย้งเกิดขึ้นเพราะบุคคลไม่ให้ความสนใจต่อความรู้สึกและอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า ต้นตอและสาเหตุของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นมีสาเหตุมาจากผลประโยชน์ของแต่ละฝ่าย ตลอดจนการถูกเอาเปรียบ หรือปัญหาจากการใช้อำนาจทั้งที่ชอบและไม่ชอบ เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาความขัดแย้งตั้งแต่ระดับบุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่มคน บุคคลกับหน่วยงานของรัฐ หรือระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเอง ทำให้ความขัดแย้งบางกรณีมีความรุนแรง จนทำให้ปัญหากลายเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงและขยายวงกว้าง ก่อให้เกิดความสูญเสียอันใหญ่หลวง จนก่อให้เกิดความเสียหายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

พร้อมนี้ หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทฤษฎีเกี่ยวกับความขัดแย้ง (conflict theory) และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำสาระสำคัญจากแนวคิด ทฤษฎีในประเด็นที่เกี่ยวกับความขัดแย้ง (conflict theory) ไปตีความ วิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) และการสนทนากลุ่มแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ในขั้นตอนกระบวนการการสร้างรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ต่อไป

2.2. หลักพุทธธรรม (Buddhist principles)

หลักธรรมทางศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ไม่เพียงแต่ในทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการพัฒนาจิตใจ คุณธรรม และสังคม หลักธรรมเป็นเสาหลักในการนำพาบุคคลไปสู่ความสงบสุขภายใน การลดละกิเลส และการสร้างชีวิตที่มีความหมายอันประกอบด้วย (1) การพัฒนาคุณธรรมและจิตใจ หลักธรรมศาสนาช่วยในการเสริมสร้างคุณธรรม ความมีศีลธรรม และจิตใจที่บริสุทธิ์ ซึ่งส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมที่ดี มีความกรุณาและความเมตตาต่อผู้อื่น การฝึกฝนจิตใจผ่านการเจริญสติและปัญญาช่วยให้บุคคลเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและโลกอย่างแท้จริง (2) การสร้างสังคมที่สงบสุข หลักธรรมทำหน้าที่เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม โดยเฉพาะในศาสนาพุทธ หลักธรรม เช่น ศีล 5 และการปฏิบัติตามมรรคมีองค์ 8 จะนำไปสู่การมีชีวิตที่มีความเป็นธรรมและเคารพสิทธิของผู้อื่น (3) การแก้ไขปัญหาทางจิตใจและจิตวิญญาณ หลักธรรมช่วยให้บุคคลสามารถแก้ไขปัญหาทางจิตใจ เช่น ความทุกข์ ความกังวล และความเครียด ด้วยการฝึกปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา บุคคลจะสามารถพัฒนาจิตใจที่เข้มแข็ง มีความสงบ และสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต (4) การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน: หลักธรรมไม่เพียงแค่นำมาใช้ในการปฏิบัติทางศาสนา แต่ยังสามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจ การดำเนินชีวิต การทำงาน และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ทำให้ชีวิตมีเป้าหมายและคุณค่า และ (5) การนำทางไปสู่การตื่นรู้ และการหลุดพ้น: หลักธรรมในทางศาสนาโดยเฉพาะในศาสนาพุทธจะเน้นการนำไปสู่การหลุดพ้นจากความทุกข์ ด้วยการเข้าใจธรรมชาติของชีวิต ผ่านการปฏิบัติตามอริยสัจสี่และมรรคมีองค์แปด เพื่อให้บรรลุถึงนิพพาน ดังนั้น หลักธรรมทางศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทั้งทางด้านจิตใจ สังคม และการใช้ชีวิตอย่างมีความหมายและสุขสมบูรณ์

2.2.1 หลักกัลยาณมิตร

การพัฒนาชีวิตมนุษย์ให้เกิดปัญญาที่ถูกต้องต้องอิงตามหลักทางพระพุทธศาสนานั้น สิ่งที่เกี่ยวข้องอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำพาชีวิตให้ดำเนินทางไปในทางที่ถูกต้อง สิ่งนั้นก็คือ การมีกัลยาณมิตร

1. ความหมายของกัลยาณมิตร

กัลยาณมิตร (กัลยาณมิตร) ตามคำสอนในพระไตรปิฎกเป็นมิตรที่ดี ที่มีคุณธรรมและคอยช่วยเหลือผู้อื่นด้วยจิตที่บริสุทธิ์ ความหมายของกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนาไม่จำกัดอยู่เพียงแค่การเป็นเพื่อนที่ดีในทางสังคมเท่านั้น แต่ยังหมายถึงผู้ที่สามารถชี้แนะแนวทางธรรมะและนำไปสู่การพัฒนาทั้งทางจิตวิญญาณและการปฏิบัติธรรม พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า “การมีมิตรดี เป็นทั้งหมดของพรหมจรรย์” ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการมีมิตรที่ดีนั้นสำคัญเท่ากับการบรรลุธรรม (พระไตรปิฎกเล่มที่ 19, สังยุตตนิกาย, มหาวรรค, กัลยาณมิตรสูตร) (พระไตรปิฎกเล่มที่ 19)

2. ความสำคัญของกัลยาณมิตร

กัลยาณมิตรมีบทบาทสำคัญในชีวิตของผู้ที่ปฏิบัติธรรมและต้องการบรรลุถึงความพ้นทุกข์ ไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคลหรือในระดับสังคม การมีมิตรที่ดีช่วยสร้างแรงบันดาลใจสนับสนุนให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองทั้งทางศีล สมาธิ และปัญญา พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า “การมีมิตรดีคือทั้งหมดของพรหมจรรย์” (พระไตรปิฎกเล่มที่ 12, มัชฌิมนิกาย, มหามาลุงกยปุตตสูตร) (พระไตรปิฎกเล่มที่ 12) ดังนั้น กัลยาณมิตรถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการนำบุคคลไปสู่การบรรลุธรรม ในพระสูตรต่าง ๆ พระพุทธเจ้าได้ยกย่องกัลยาณมิตรว่าเป็นปัจจัยที่นำบุคคลให้ก้าวหน้าในธรรมะและการหลุดพ้นจากความทุกข์ กัลยาณมิตรจะเป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำ คอยปกป้องบุคคลจากการหลงผิด และนำพาให้ปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมรรคมืองค์แปด ซึ่งเป็นหนทางแห่งการตื่นรู้และความสงบสุขทางจิตใจ (พระไตรปิฎกเล่มที่ 10, ทีฆนิกาย, ปาฎิกวรรค, สัมมาสมาธิสูตร) (พระไตรปิฎกเล่มที่ 10) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2544) กล่าวว่า “กัลยาณมิตรคือผู้นำทางทางจิตใจที่ทำให้เราก้าวไปสู่ความถูกต้องดีงาม การคบหากัลยาณมิตรจึงถือเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้ชีวิตของเราก้าวหน้าทั้งในทางโลกและทางธรรม” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2544, หน้า 67) นอกจากนี้ ท่านยังอธิบายเพิ่มเติมว่า กัลยาณมิตรเปรียบเสมือนผู้แสงสว่างในความมืดที่คอยช่วยเหลือให้เราพ้นจากการหลงทางและความทุกข์

3. ประโยชน์ของกัลยาณมิตร

การมี “กัลยาณมิตร” มีประโยชน์หลายประการต่อบุคคลที่มุ่งหวังความก้าวหน้าในธรรมะและการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนี้

- 1) ชี้แนะหนทางที่ถูกต้อง กัลยาณมิตรทำหน้าที่เป็นผู้นำทางในการปฏิบัติธรรมและการใช้ชีวิต บุคคลที่มีมิตรดีจะได้รับคำแนะนำที่เป็นประโยชน์และนำไปสู่ความก้าวหน้าในธรรมะ (พระไตรปิฎกเล่มที่ 19)
- 2) ให้กำลังใจในเวลายากลำบาก กัลยาณมิตรจะคอยสนับสนุนและให้กำลังใจบุคคลในเวลาที่เขาเผชิญกับอุปสรรคในชีวิตหรือการปฏิบัติธรรม ทำให้สามารถอดทนต่อปัญหาและมุ่งมั่นในเส้นทางที่ถูกต้อง (พระไตรปิฎกเล่มที่ 12)
- 3) ป้องกันจากการหลงผิด การมีมิตรที่ดีช่วยให้บุคคลสามารถหลีกเลี่ยงจากการกระทำที่ผิดศีลหรือการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งส่งผลเสียต่อตนเองและผู้อื่น การมีมิตรดีทำให้มีแนวทางที่มั่นคงในการปฏิบัติธรรม (พระไตรปิฎกเล่มที่ 12)
- 4) ส่งเสริมสติและปัญญา การมีมิตรดีทำให้เราสามารถพัฒนาสติปัญญาผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสนทนาธรรม และการร่วมปฏิบัติธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในการศึกษาและปฏิบัติธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2544, หน้า 69)

4. การประยุกต์ใช้กัลยาณมิตรในชีวิตประจำวัน

การนำหลักธรรมของกัลยาณมิตรมาใช้ในชีวิตประจำวันสามารถทำได้โดยการพิจารณาและเลือกคบมิตรที่ดี และพยายามเป็นกัลยาณมิตรให้แก่ผู้อื่น ซึ่งสามารถส่งผลให้เกิดความสงบสุขและความเจริญในชีวิตส่วนบุคคลและในสังคม ดังนี้

1) การเลือกคบหาคนดี บุคคลควรเลือกคบมิตรที่มีคุณธรรมและมีจิตใจดี ความเป็นกัลยาณมิตรในความหมายนี้ไม่เพียงแต่คบเพื่อนในทางโลกเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการคบหาผู้ที่สามารถนำพาไปสู่การพัฒนาตนในทางธรรม เช่น พระสงฆ์ นักปฏิบัติธรรม หรือผู้ที่ปฏิบัติธรรมอย่างจริงจัง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2544)

2) เป็นกัลยาณมิตรให้แก่ผู้อื่น การเป็นกัลยาณมิตรไม่เพียงหมายถึงการมีมิตรที่ดี แต่ยังหมายถึงการทำตนให้เป็นมิตรที่ดีต่อผู้อื่น ด้วยการให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ การช่วยเหลือในเวลาที่ต้องการ และการแสดงความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งการเป็นกัลยาณมิตรนี้สามารถนำไปสู่การพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีและสังคมที่มีคุณธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2544)

3) ส่งเสริมสังคมแห่งกัลยาณมิตร หากบุคคลทุกคนสามารถเป็นกัลยาณมิตรในที่ทำงาน ชุมชน หรือครอบครัว จะทำให้สังคมเต็มไปด้วยความสงบสุขและความเป็นเอกภาพ การสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและเอื้อเฟื้อกันจะเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาความแตกแยกและความไม่เป็นธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน (ปัญญานันทภิกขุ, 2535)

กล่าวได้ว่า กัลยาณมิตรธรรม หมายถึง ธรรมะที่เกี่ยวข้องกับการเป็นมิตรที่ดี หรือหลักธรรมที่กำหนดคุณสมบัติของการเป็นกัลยาณมิตร ในพระพุทธศาสนา “กัลยาณมิตร” ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีบทบาทในการนำพาผู้อื่นให้ก้าวหน้าในทางธรรม และมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการพัฒนาตนเองและผู้อื่นเพื่อความพ้นทุกข์ กัลยาณมิตรธรรม เป็นคุณสมบัติหรือธรรมะที่ผู้เป็นมิตรควรมีเพื่อที่จะเป็นมิตรที่ดี กัลยาณมิตรธรรมถูกกล่าวถึงในพระไตรปิฎกและอรรถกถา โดยแสดงถึงคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ที่จะสามารถช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้เกิดการพัฒนาทั้งในด้านศีล สมาธิ และปัญญา กัลยาณมิตรมีคุณสมบัติสำคัญ 7 ประการตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ได้แก่

1) ปิโย (เป็นที่รัก) กัลยาณมิตรควรเป็นผู้ที่ผู้อื่นรู้สึกชื่นชมและเคารพรัก การมีความเมตตาและความจริงใจจะทำให้ผู้อื่นเปิดใจและรับฟังคำแนะนำ

2) ครุ (เป็นที่เคารพนับถือ) ผู้ที่เป็นกัลยาณมิตรควรมีศีลธรรมและความประพฤติที่ดี ทำให้ผู้อื่นเคารพนับถือ ความมีศีลและสมาธิทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ

3) ภาวนีโย (เป็นที่ควรเจริญ) การมีปัญญาและประสบการณ์ที่สูงส่งทำให้ผู้เป็นกัลยาณมิตรสามารถนำพาผู้อื่นไปในทางที่ถูกต้องได้ ผู้อื่นจึงเห็นว่าควรเอาเยี่ยงอย่าง

4) วตตา จ (ผู้สามารถแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ได้) กัลยาณมิตรควรมีความรู้และประสบการณ์เพียงพอในการให้คำแนะนำและข้อคิดที่เป็นประโยชน์

5) วจนกขโม (ผู้สามารถรับฟังคำแนะนำจากผู้อื่นได้) กัลยาณมิตรต้องมีความสามารถในการรับฟังข้อคิดหรือคำแนะนำจากผู้อื่นด้วยใจเปิดกว้างและไม่หลงตัวเอง

6) คมภีรณจ กถิ กตตา (ผู้สามารถกล่าวธรรมอันลึกซึ้งได้) ความสามารถในการอธิบายธรรมะอย่างลึกซึ้งและเป็นระบบ ถือเป็นคุณสมบัติสำคัญที่จะนำพาผู้อื่นให้เข้าใจหลักธรรมได้อย่างชัดเจน

7) โน จฏฐาเน นโยชเย (ผู้ไม่ชักชวนในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์): กัลยาณมิตรต้องเป็นผู้ไม่ชักชวนผู้อื่นไปสู่ทางที่ผิดพลาดหรือนำพาไปสู่ความเสื่อม

กัลยาณมิตรธรรมมีความสำคัญทั้งในแง่ของการพัฒนาตนเองและการช่วยเหลือผู้อื่น พระพุทธเจ้าได้ทรงยกย่องการมีมิตรดีว่าเป็น “ทั้งพรหมจรรย์” หรือเท่ากับการปฏิบัติธรรมทั้งปวง (พระไตรปิฎกเล่มที่ 12, มัชฌิมนิกาย, มหามาลุงกยปุตตสูตร) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2544) กล่าวว่า “การคบหากัลยาณมิตรถือเป็นหัวใจสำคัญของการเจริญธรรมในทางพระพุทธศาสนา การมีมิตรดีจะทำให้เราสามารถปฏิบัติธรรมได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2544) ประโยชน์ของกัลยาณมิตรธรรม ประกอบด้วย (1) การพัฒนาทางจิตวิญญาณ การมีมิตรที่ดีสามารถนำพาบุคคลให้ก้าวหน้าในธรรมะ กัลยาณมิตรช่วยส่งเสริมการเจริญสติ สมาธิ และปัญญา ทำให้สามารถเข้าถึงความสงบสุขทางจิตใจและความรู้แจ้งในธรรมะได้ง่ายขึ้น (2) การส่งเสริมการทำความดีในสังคม: การมีมิตรที่ดีในชุมชนจะส่งเสริมให้เกิดการกระทำที่ดีงามและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น รวมถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเวลาที่ยากลำบาก และ (3) การแก้ปัญหาความทุกข์ในชีวิต: กัลยาณมิตรสามารถให้คำแนะนำในการเผชิญหน้ากับความทุกข์ ทำให้บุคคลสามารถหลุดพ้นจากปัญหาทางจิตใจและการดำเนินชีวิตที่ผิดพลาด การประยุกต์ใช้กัลยาณมิตรธรรมในชีวิตประจำวันสามารถทำได้โดยการเลือกคบหาคนดี การเป็นมิตรที่ดีแก่ผู้อื่น และการสร้างสังคมที่เต็มไปด้วยความเมตตาและความกรุณา ดังนี้

1) เลือกคบมิตรที่ดี การคบหามิตรที่มีคุณธรรมและจิตใจดีจะช่วยให้เราได้คำแนะนำที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อชีวิต การมีมิตรที่ดีจะช่วยสร้างเส้นทางที่นำไปสู่การพัฒนาตนเองทั้งในด้านศีลธรรมและการปฏิบัติธรรม

2) เป็นกัลยาณมิตรแก่ผู้อื่น นอกจากการคบมิตรดีแล้ว การทำตนเป็นกัลยาณมิตรแก่ผู้อื่นด้วยการให้คำแนะนำที่ดี การช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นเผชิญกับปัญหา และการแสดงความเมตตา กรุณา จะช่วยสร้างสังคมที่มีคุณธรรมและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

3) สร้างสังคมที่เต็มไปด้วยกัลยาณมิตรธรรม: การสร้างชุมชนที่คำนึงถึงคุณค่าของกัลยาณมิตรธรรมจะส่งเสริมความสามัคคีและความสุขในสังคม การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรในการทำงานหรือครอบครัวจะช่วยให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและเต็มไปด้วยความเข้าใจ

2.2.2 หลักโยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา ที่มีความหมายว่า “การใช้ความคิดอย่างถูกวิธี” หรือ “การพิจารณาอย่างถูกต้องและรอบคอบ” คำว่า “โยนิโส” มาจากคำว่า “โยนิ” แปลว่า “แหล่งเกิด” หรือ “รากเหง้า” ซึ่งในที่นี้หมายถึงการมองไปถึงรากฐานของปัญหา ส่วน “มนสิการ” หมายถึง การทำงานของจิต หรือการพิจารณา ดังนั้น โยนิโสมนสิการ จึงหมายถึงการพิจารณาในสิ่งต่าง ๆ ด้วยความคิดที่มองลึกถึงเหตุปัจจัยที่แท้จริง ความสำคัญของโยนิโสมนสิการในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าตรัสว่า โยนิโสมนสิการเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้มนุษย์สามารถเข้าใจธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องและสามารถปล่อยวางจากความทุกข์ได้ โยนิโสมนสิการทำให้เกิดการรู้แจ้งในธรรม และช่วยให้ไม่หลงไปตามอารมณ์หรือความคิดที่ผิดเพี้ยน กล่าวคือ มันเป็นเครื่องมือที่ทำให้จิตใจไม่ยึดติดกับอุปาทาน (การยึดมั่นในสิ่งต่าง ๆ) ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาปัญญาและการหลุดพ้นจากกิเลส ลักษณะของโยนิโสมนสิการ โยนิโสมนสิการเป็นการคิดอย่างมีเหตุผลและมีขั้นตอนที่พิจารณาถึงเหตุและผลของสิ่งต่าง ๆ ไม่ใช่การคิดแบบผิวเผินหรือไปตามอารมณ์ ลักษณะเด่นของโยนิโสมนสิการ ได้แก่ (1) การคิดด้วยปัญญา (การวิเคราะห์) โยนิโสมนสิการช่วยให้เราพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ด้วยการวิเคราะห์และพิจารณาถึงเหตุปัจจัย ไม่หลงไปตามสิ่งที่ปรากฏในครั้งแรก แต่เจาะลึกถึงรากเหง้าของปัญหา ตัวอย่างเช่น เมื่อเกิดทุกข์ เราต้องใช้โยนิโสมนสิการในการพิจารณาว่าทุกข์นั้นเกิดจากอะไร และเราจะจัดการกับมันอย่างไร (2) การคิดที่นำไปสู่ความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต โยนิโสมนสิการช่วยให้เราเข้าใจถึงความจริงของชีวิต โดยเฉพาะในเรื่องของไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) ซึ่งเป็นหลักการที่ว่าทุกสิ่งในโลกนี้ไม่เที่ยงแท้ ไม่สามารถทำให้พอใจอย่างถาวร และไม่มีตัวตนที่แท้จริง การพิจารณาเช่นนี้ทำให้เราสามารถปล่อยวางจากการยึดติดในสิ่งต่าง ๆ และเข้าถึงความสงบภายใน และ (3) การพิจารณาอย่างมีสติ โยนิโสมนสิการทำให้เราต้องมีสติสัมปชัญญะในการพิจารณา ไม่ให้จิตตกไปในอารมณ์ที่ไม่ดีหรือติดอยู่ในความคิดที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ การฝึกสติช่วยให้โยนิโสมนสิการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเราจะรู้ตัวและระงับการคิด การกระทำ และการพูดของเราอยู่เสมอ โยนิโสมนสิการในทางปฏิบัติ ในการปฏิบัติธรรม โยนิโสมนสิการเป็นหนึ่งในวิธีการที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาจิตใจ พระพุทธเจ้าทรงเน้นให้ผู้ปฏิบัติธรรมฝึกฝนการพิจารณาอย่างโยนิโสมนสิการเพื่อให้เห็นถึงความจริงของสรรพสิ่ง ซึ่งการฝึกโยนิโสมนสิการสามารถทำได้ผ่านการพิจารณาในชีวิตประจำวัน เช่น การพิจารณาความไม่เที่ยงของสิ่งต่าง ๆ: เราสามารถพิจารณาว่าสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต เช่น ร่างกาย ทรัพย์สิน หรือความสัมพันธ์ ล้วนเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยง เกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมไป การพิจารณาถึงเหตุปัจจัย เมื่อเกิดปัญหาในชีวิต เราต้องใช้โยนิโสมนสิการพิจารณาหาสาเหตุว่าอะไร

เป็นต้นเหตุของปัญหานั้น และจัดการกับมันอย่างมีเหตุผล ดังนั้น ประโยชน์ของโยนิโสมนสิการ การใช้โยนิโสมนสิการนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและป้องกันการเกิดปัญหาซ้ำซ้อน นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาปัญญาและการเห็นธรรมที่ถูกต้อง ทำให้สามารถดำเนินชีวิตด้วยความสงบและมีความสุข โดยสรุป โยนิโสมนสิการเป็นหลักธรรมที่สอนให้เราใช้ปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบและเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำไปสู่การพ้นทุกข์ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า

1. ความหมาย

โยนิโสมนสิการ (โยนิโส + มนสิการ) เป็นหลักธรรมสำคัญที่ปรากฏในพระไตรปิฎก และถือเป็นกระบวนการคิดที่มีลักษณะเชิงวิเคราะห์เชิงเหตุผลอย่างรอบคอบและละเอียดลออ คำว่า “โยนิโส” หมายถึง แหล่งเกิด หรือรากเหง้า และ “มนสิการ” หมายถึง การใส่ใจ หรือการพิจารณา ดังนั้น โยนิโสมนสิการจึงหมายถึง การพิจารณาอย่างมีเหตุผล มองไปถึงรากเหง้าของปัญหาหรือสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องและละเอียดลออ (พระไตรปิฎก เล่มที่ 21, มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก) หลักธรรมนี้ถูกเน้นย้ำโดยพระพุทธเจ้าในหลายบทเทศนา เพราะเป็นหลักการที่สำคัญสำหรับการพัฒนาปัญญา ทำให้เราเห็นความจริงของธรรมชาติและปัจจัยของทุกข์ (สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า, 2560)

2. ความสำคัญ

โยนิโสมนสิการเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคคลเกิดปัญญาและสามารถเข้าใจธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ตามหลักพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า การไม่ใช่โยนิโสมนสิการนั้นเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้มนุษย์ตกอยู่ในวัฏสงสาร เพราะการพิจารณาอย่างไม่ถูกวิธีทำให้เกิดอวิชชา (ความไม่รู้) และความหลงผิด (พระไตรปิฎก เล่มที่ 14, สังยุตตนิกาย สคาถวรรค) โยนิโสมนสิการจึงเป็นการพิจารณาอย่างมีปัญญา ทำให้บุคคลสามารถพิจารณาถึงความจริงของทุกข์และวิธีการดับทุกข์ได้อย่างถูกต้อง เป็นปัจจัยที่ช่วยนำไปสู่การบรรลุพระนิพพาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

3. หลักปฏิบัติ

การปฏิบัติตามหลักโยนิโสมนสิการนั้น เริ่มต้นจากการมีสติสัมปชัญญะ (ความตื่นรู้และการใส่ใจในปัจจุบันขณะ) และการใช้ปัญญาในการพิจารณาทุกสิ่งอย่างรอบคอบ โดยไม่ปล่อยให้จิตใจตกอยู่ในอำนาจของกิเลส การฝึกโยนิโสมนสิการสามารถทำได้ในหลายขั้นตอนดังนี้

1) การพิจารณาถึงเหตุปัจจัย: ฝึกฝนการมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างเหตุและผลของสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะทุกข์หรือสุข ตัวอย่างเช่น การพิจารณาว่าความทุกข์ที่เกิดขึ้นมาจากอะไร และจะปล่อยวางอย่างไร

2) การพิจารณาไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา): พิจารณาถึงความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความไม่เป็นตัวตนของสิ่งต่าง ๆ ทุกครั้งที่เกิดความยึดติด จะทำให้ใจปล่อยวางได้ง่ายขึ้น

3) การมีสติในการปฏิบัติธรรม: เมื่อเกิดความคิดหรืออารมณ์ต่าง ๆ ต้องฝึกใช้สติสัมปชัญญะตรวจสอบว่า ความคิดนั้นเป็นโยนิโสมนสิการหรือไม่ และปรับให้เป็นการคิดที่มุ่งสู่ความหลุดพ้น (สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์, 2560)

4. การนำไปใช้ประโยชน์

โยนิโสมนสิการสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อเพิ่มปัญญาและความสงบในจิตใจ การพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งตามหลักโยนิโสมนสิการสามารถช่วยให้เรามองที่กว้างขึ้นและมองเห็นความจริงของปัญหา ซึ่งนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยให้บุคคลสามารถปล่อยวางจากความยึดติด และลดความทุกข์ได้ในชีวิตประจำวัน ดังนี้

1) การตัดสินใจ การพิจารณาด้วยโยนิโสมนสิการทำให้การตัดสินใจในชีวิตประจำวันมีความรอบคอบ ไม่ถูกครอบงำด้วยอารมณ์หรือความปรารถนาเพียงชั่วคราว

2) การแก้ปัญหา โยนิโสมนสิการช่วยให้มองเห็นเหตุปัจจัยที่แท้จริงของปัญหา ทำให้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ตกอยู่ในสภาวะความวิตกกังวล

3) การพัฒนาจิตใจ การฝึกฝนโยนิโสมนสิการช่วยให้เกิดการพัฒนาจิตใจอย่างต่อเนื่อง ทำให้เรามีความมั่นคงทางอารมณ์และสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า โยนิโสมนสิการเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาปัญญาและจิตใจของมนุษย์ในพระพุทธศาสนา โดยเป็นการคิดอย่างมีเหตุผลและลึกซึ้ง ซึ่งนำไปสู่การปล่อยวางจากความทุกข์และการบรรลุธรรมสูงสุด การฝึกฝนโยนิโสมนสิการในชีวิตประจำวันช่วยให้เราสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขมากขึ้น

2.2.3 หลักไตรสิกขา

หลักไตรสิกขา (ไตร + สิกขา) หมายถึง การศึกษา 3 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นการพัฒนาชีวิตทั้งทางร่างกาย จิตใจ และปัญญาอย่างสมดุล คำว่า "ไตร" หมายถึง สาม และ สิกขา หมายถึง การศึกษา หลักไตรสิกขาประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นการศึกษาที่ครอบคลุมทุกมิติของการพัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดการพ้นทุกข์และบรรลุนิพพาน (พระไตรปิฎก เล่มที่ 22, มหาวรรค, มหาสติปัฏฐานสูตร) ประกอบด้วย (1) ศีล การฝึกฝนและรักษาความประพฤติทางกาย วาจา และใจ เพื่อไม่ให้เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (2) สมาธิ การฝึกสมาธิหรือการทำจิตให้มั่นคง ไม่ฟุ้งซ่าน มีความสงบและตั้งมั่น เพื่อให้เกิดความชัดเจนในจิตใจ และ (3) ปัญญา การฝึกฝนปัญญา ความรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ตามหลักไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) และเพื่อการเข้าใจสัจธรรมอันสูงสุด ไตรสิกขาเป็นกระบวนการฝึกฝนและพัฒนาชีวิตที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้พุทธศาสนิกชนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อขจัดกิเลสและบรรลุพระนิพพาน ไตรสิกขามีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นเส้นทางสู่การปลดปล่อยจิตใจจาก

ความทุกข์ การศึกษาทั้งสามประการนี้ช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุขตามหลักธรรม ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

1) ศิล เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจาให้ไม่ทำความเสียหายหรือเดือดร้อนต่อผู้อื่น ทำให้เกิดสังคมที่สงบสุข

2) สมาธิ ช่วยในการควบคุมจิตใจไม่ให้ฟุ้งซ่าน สามารถตั้งมั่นในสิ่งที่ทำ ทำให้เกิดความตั้งใจและความสำเร็จในสิ่งต่าง ๆ

3) ปัญญา เป็นความรู้แจ้งที่ทำให้สามารถเข้าใจธรรมชาติของทุกสิ่งตามความเป็นจริง นำไปสู่การปล่อยวางจากความยึดมั่นถือมั่นและการพ้นทุกข์

หลักปฏิบัติ การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาสามารถดำเนินได้ตามลำดับ ดังนี้

1) ศิล ผู้ปฏิบัติต้องรักษาศีลอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในชีวิต การรักษาศีลพื้นฐานที่แนะนำคือการปฏิบัติตามศีล 5 หรือศีล 8 สำหรับผู้ที่ต้องการฝึกฝนในระดับที่สูงขึ้น การมีศีลทำให้จิตใจสงบ มีความมั่นคง และพร้อมสำหรับการพัฒนาขั้นต่อไป

2) สมาธิ เมื่อจิตใจสงบจากการรักษาศีล การฝึกสมาธิจะเป็นขั้นตอนต่อไป โดยการฝึกสมาธินั้นมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การทำสมาธิแบบอานาปานสติ การเดินจงกรม หรือการนั่งสมาธิ การฝึกสมาธิช่วยให้จิตใจนิ่งและสามารถเข้าถึงปัญญาได้ง่ายขึ้น

3) ปัญญา เมื่อจิตใจสงบจากสมาธิ การเกิดปัญญาจะตามมา ปัญญาในที่นี้หมายถึงความรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมชาติของสรรพสิ่งว่าเป็นอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา เมื่อเห็นสัจธรรมเช่นนี้จะทำให้จิตใจสามารถปล่อยวางและลดความยึดมั่นถือมั่นได้

การนำไปใช้ประโยชน์ การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันสามารถช่วยพัฒนาตนเองทั้งทางด้านจิตใจและปัญญา รวมถึงช่วยให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุขและมีความสุข ดังนี้

1) การพัฒนาตนเอง ไตรสิกขาช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองอย่างครบถ้วนทุกด้าน ทั้งด้านการควบคุมพฤติกรรม (ศีล) การพัฒนาจิตใจ (สมาธิ) และการเพิ่มพูนปัญญา (ปัญญา) ทำให้สามารถแก้ปัญหาในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) การดำเนินชีวิตอย่างมีสติ การรักษาศีลและการฝึกสมาธิทำให้จิตใจมีสติสัมปชัญญะในการดำเนินชีวิต ไม่ถูกครอบงำด้วยกิเลสหรืออารมณ์ชั่ววูบ

3) การแก้ปัญหาอย่างมีปัญญา เมื่อจิตใจนิ่งและมีสมาธิ การใช้ปัญญาในการพิจารณาปัญหาจะทำให้สามารถแก้ไขปัญหได้อย่างถูกต้องตามหลักธรรม และไม่ทำให้เกิดทุกข์เพิ่มขึ้น

1. ความหมาย

ไตรสิกขา หมายถึง การศึกษา 3 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่มุ่งสู่การขัดเกลากาย วาจา และใจ เพื่อให้เกิดความหลุดพ้นจากทุกข์ หลักไตรสิกขาประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งถือเป็นแก่นหลักในการพัฒนาชีวิตทั้งในด้านศีลธรรม จิตใจ และปัญญา ศील หมายถึง การควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจาให้อยู่ในกรอบแห่งความดีงาม เป็นหลักการที่ใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาจิตใจต่อไป สมาธิ หมายถึง การฝึกจิตให้มั่นคง ไม่ฟุ้งซ่าน เพื่อให้เกิดความสงบ จิตที่นิ่งนี้เป็นพื้นฐานสำหรับการเจริญปัญญา ปัญญา หมายถึง ความรู้แจ้งในธรรมชาติของสรรพสิ่งตามความเป็นจริง เมื่อมีปัญญา ผู้ปฏิบัติจะเห็นสภาวะที่ไม่ยั่งยืนของทุกสิ่งและสามารถปล่อยวางจากความยึดมั่นได้

2. ความสำคัญ

ไตรสิกขามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นแนวทางหลักที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้สำหรับการฝึกฝนตนเอง เพื่อนำไปสู่การหลุดพ้นจากวัฏสงสาร หลักการนี้ช่วยให้ผู้ปฏิบัติพัฒนาชีวิตได้อย่างครบถ้วนทั้งในด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ศीलช่วยให้การดำเนินชีวิตอยู่ในกรอบที่ดีงาม สมาธิทำให้จิตใจมั่นคง และปัญญาช่วยให้เกิดความเข้าใจธรรมชาติของชีวิต การฝึกฝนไตรสิกขาจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติเข้าถึงความสงบและสันติสุขทางใจ ซึ่งเป็นหนทางสู่การบรรลุนิพพาน พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน มหาสติปัฏฐานสูตร (พระไตรปิฎก เล่มที่ 22, ข้อ 332) ว่าผู้ที่ปฏิบัติตามไตรสิกขาจะสามารถขจัดทุกข์และเข้าถึงความสุขที่แท้จริงได้ อันเป็นการพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร

3. หลักปฏิบัติ

การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาจะต้องดำเนินไปตามลำดับ คือเริ่มจากศีล สมาธิ และปัญญา โดยแต่ละสิกขามีขั้นตอนการฝึกฝนและนำไปปฏิบัติ ดังนี้

1) ศील เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตที่ดีงาม ผู้ปฏิบัติต้องรักษาศीलตามฐานะของตน เช่น ศील 5 สำหรับคฤหัสถ์ ศील 8 สำหรับอุบาสกและอุบาสิกา การรักษาศीलจะช่วยให้เกิดความสงบสุขในชีวิตประจำวันและเป็นรากฐานของการพัฒนาจิตใจ

2) สมาธิ เมื่อผู้ปฏิบัติมีศีลที่มั่นคงแล้ว สามารถฝึกสมาธิให้จิตนิ่งและมั่นคง สมาธิสามารถฝึกได้หลายวิธี เช่น การนั่งสมาธิ การเดินจงกรม หรือการฝึกสติปัฏฐาน ซึ่งเป็นวิธีฝึกจิตใจให้มีสมาธิในการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

3) ปัญญา เมื่อจิตใจสงบจากสมาธิ ปัญญาจะเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ปัญญานี้เป็นความรู้แจ้งในธรรมชาติของสรรพสิ่ง ซึ่งจะนำไปสู่การปล่อยวางจากกิเลสและความยึดมั่นถือมั่น

4. การนำไปใช้ประโยชน์

หลักไตรสิกขาเป็นแนวทางการพัฒนาชีวิตที่สามารถนำไปปรับใช้ได้ในชีวิตประจำวันอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่การควบคุมพฤติกรรม การฝึกสมาธิเพื่อความสงบของจิตใจ และการพัฒนาปัญญา เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตอย่างมีสติ

1) ศีล ศีลช่วยในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม เช่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่โกหก หรือไม่ทุจริต ซึ่งส่งผลให้ชีวิตในสังคมมีความสุขและเจริญรุ่งเรือง

2) สมาธิ การฝึกสมาธิจะช่วยให้มีสมาธิในงานที่ทำ ลดความเครียด และช่วยให้มีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) ปัญญา เมื่อมีปัญหา ผู้ปฏิบัติจะสามารถแก้ไขปัญหาในชีวิตได้อย่างถูกต้อง และมีทัศนคติที่ดีต่อความเป็นจริงของชีวิต การมองเห็นธรรมชาติที่แท้จริงของสิ่งต่าง ๆ จะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีสติและไม่หลงในความสุขหรือทุกข์

2.2.4 หลักอภิปาท 4

อภิปาท 4 (อิทธิ + บาท = ความสำเร็จ + รากฐาน) เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่หมายถึง "ธรรมที่เป็นเครื่องแห่งความสำเร็จ" ซึ่งประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจ), วิริยะ (ความเพียร), จิตตะ (ความใส่ใจ), และวิมังสา (การพิจารณา) หลักธรรมนี้เป็นพื้นฐานของการทำงาน การปฏิบัติธรรม และการบรรลุเป้าหมายใด ๆ ที่ต้องการความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ ความชื่นชอบในสิ่งที่ทำ การเริ่มต้นทำสิ่งใดด้วยความรักและตั้งใจจะช่วยสร้างพลังในการทำงาน วิริยะ หมายถึง ความเพียร ความขยันในการลงมือทำ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ความพยายามอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งจำเป็นในการทำให้ประสบความสำเร็จ จิตตะ หมายถึง ความตั้งใจ ความใส่ใจที่แน่วแน่ในการทำงาน ไม่วอกแวก และทำอย่างมีสมาธิ ความใส่ใจนี้ทำให้การทำงานมีคุณภาพ และไม่ขาดตกบกพร่อง และวิมังสา หมายถึง การพิจารณา การใช้ปัญญาไตร่ตรองถึงผลสำเร็จและปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งแก้ไขและปรับปรุงสิ่งที่ยังขาดหรือบกพร่องเพื่อให้ดียิ่งขึ้น หลักอภิปาท 4 เป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจใด ๆ ไม่ว่าจะเป็ทางโลกหรือทางธรรม หลักธรรมนี้สอนให้บุคคลพัฒนาความสามารถของตนเองในการบรรลุเป้าหมาย โดยผ่านการปลูกฝังคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับความพอใจ ความเพียร ความตั้งใจ และปัญญา เมื่อปฏิบัติตามหลักอภิปาท บุคคลจะสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและมีทักษะในการแก้ปัญหาและปรับปรุงการทำงาน ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จในทุกด้านของชีวิต การปฏิบัติตามหลักอภิปาท 4 จำเป็นต้องมีการฝึกฝนและปลูกฝังคุณธรรมทั้ง 4 ประการ ดังนี้ (1) ฉันทะ การพัฒนาฉันทะเริ่มต้นด้วยการค้นหาสิ่งที่ตนเองชื่นชอบและมีความสุขที่จะทำ และปรับทัศนคติให้เห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำอยู่ เพื่อให้มีแรงจูงใจในการลงมือทำ (2) วิริยะ การสร้างความเพียรจำเป็นต้องฝึกฝนตนเองให้มีความอดทนและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค โดยการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและวางแผนการทำงานที่ต่อเนื่องและเป็นขั้นตอน (3) จิตตะ การพัฒนา

จิตตะหมายถึงการฝึกฝนการมีสมาธิและความตั้งใจแน่วแน่ในการทำงาน การฝึกสมาธิผ่านการทำสมาธิหรือการทำกิจกรรมที่ต้องการความละเอียดอ่อนจะช่วยให้มีจิตใจที่นิ่งและพร้อมทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และวิมังสา การพิจารณาหมายถึงการฝึกตนเองให้ใช้ปัญญาในการวิเคราะห์และประเมินผลการทำงาน ตลอดจนการเรียนรู้จากข้อผิดพลาดและปรับปรุงเพื่อให้เกิดความสำเร็จที่ดีขึ้นในอนาคต หลักอภิชาติ 4 สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการทำงาน การศึกษา หรือการปฏิบัติธรรม โดยการใช้หลักธรรมเหล่านี้จะช่วยให้คุณบรรลุเป้าหมายของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและมั่นคง เช่น ฉันทะ ควรเริ่มต้นด้วยการค้นหาความชอบในงานที่ทำ และปรับทัศนคติให้มีแรงบันดาลใจที่จะทำงานอย่างมีความสุข เพื่อให้เกิดพลังใจในการทำงาน วิริยะ ใช้ความเพียรเป็นเครื่องมือในการฝ่าฟันอุปสรรค ไม่ว่าจะเป็นในงานที่ยากหรือในช่วงเวลาที่เหนื่อยล้า ความเพียรจะนำพาให้คุณผ่านพ้นปัญหาและความยากลำบาก จิตตะ การทำงานด้วยความตั้งใจและมีสมาธิจะช่วยให้คุณเกิดผลลัพธ์ที่ดี และช่วยลดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในงานได้ วิมังสา การนำหลักวิมังสาไปใช้ในการพิจารณางานหรือปัญหาจะช่วยให้คุณบุคคลมีทักษะในการวิเคราะห์ แก้ไข และปรับปรุงงานได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1. ความหมาย

อภิชาติ 4 เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญในพระพุทธศาสนา โดยหมายถึง “ธรรมที่เป็นเครื่องแห่งความสำเร็จ” ซึ่งประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, และ วิมังสา หลักธรรมนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองและการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยให้การสนับสนุนในการพัฒนาและการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) ฉันทะ ความพอใจและความรักในสิ่งที่ทำ การมีฉันทะทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานอย่างมีคุณภาพ
- 2) วิริยะ ความเพียรและความขยันในการลงมือทำ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
- 3) จิตตะ ความตั้งใจและความใส่ใจที่แน่วแน่ในการทำงาน ช่วยให้การงานมีสมาธิ
- 4) วิมังสา การพิจารณาและใช้ปัญญาในการวิเคราะห์ผลการทำงานและแก้ไขปัญหา

2. ความสำคัญ

หลักอภิชาติ 4 เป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมใด ๆ ทั้งในด้านการทำงาน การศึกษา หรือการปฏิบัติธรรม โดยการใช้หลักธรรมเหล่านี้จะช่วยให้คุณเสริมสร้างความสามารถในการทำงานและการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้ หลักอภิชาติยังช่วยให้คุณปฏิบัติมีความรู้และปัญญาในการแก้ปัญหา และพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม

3. หลักปฏิบัติ

- 1) ฉันทะ ค้นหาความชอบและแรงบันดาลใจในงานที่ทำ ควรตั้งเป้าหมายที่มีความหมายและพัฒนาตนเองให้เกิดความพอใจในการทำงาน

2) วิริยะ ต้องมีความขยันและอดทนต่ออุปสรรค โดยการวางแผนที่ชัดเจนและตั้งเป้าหมายในระยะยาว

3) จิตตะ การฝึกสมาธิและการมีความตั้งใจที่แน่วแน่ในการทำงาน ทำให้การทำงานมีคุณภาพและสามารถบรรลุเป้าหมายได้

4) วิมังสา การใช้ปัญญาในการพิจารณาและวิเคราะห์ผลการทำงาน พร้อมทั้งการเรียนรู้จากความผิดพลาดและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

4. การนำไปใช้ประโยชน์

การนำหลักอริยบท 4 ไปใช้ในชีวิตประจำวันสามารถทำได้หลายด้าน เช่น

1) การทำงาน ใช้หลักอริยบทในการตั้งเป้าหมายในอาชีพ ทำให้มีแรงจูงใจและความขยันในการทำงาน

2) การศึกษา นำไปสู่การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการพัฒนาสมาธิและความตั้งใจในการศึกษาวิชาใดวิชาหนึ่ง

3) การปฏิบัติธรรม สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติธรรมและการศึกษาพระธรรม ทำให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาจิตใจ

การนำหลักธรรมและแนวคิดจากพระพุทธศาสนาใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคม โดยเฉพาะในด้านการสร้างจิตสำนึกและการสร้างสันติภาพในสังคม การสร้างจิตสำนึกที่ดีในคนรุ่นใหม่สามารถทำได้ผ่านการศึกษาและการปฏิบัติธรรม ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ดีในหลักการทำงานร่วมกัน การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การสร้างความร่วมมือ และการส่งเสริมความสามัคคี การนำพระธรรมคำสอนมาประยุกต์ใช้ในการสร้างจิตสำนึกสามารถใช้หลักธรรมหลายประการ การประยุกต์ใช้พุทธนวัตกรรมในการสร้างจิตสำนึกที่ดี เช่น

1) การศึกษา การบูรณาการหลักธรรมจากพระพุทธศาสนาในหลักสูตรการศึกษาสำหรับคนรุ่นใหม่ เพื่อเสริมสร้างความรู้และทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับสังคมและการเมือง

2) การอบรมสัมมนา การจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับจริยธรรมและหลักธรรมจากพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับคนรุ่นใหม่

3) กิจกรรมเพื่อสังคม การส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างความเข้าใจและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน

4) การใช้สื่อสังคมออนไลน์: การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมและการสร้างจิตสำนึกที่ดี โดยใช้รูปแบบที่สร้างสรรค์และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย

ดังนั้น พุทธนวัตกรรมในการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยการนำหลักธรรมจากพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการศึกษา การอบรม และกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยเสริมสร้างความ

เข้าใจและความสามัคคีในสังคม การพัฒนาจิตสำนึกที่ดีจะทำให้คนรุ่นใหม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมที่สงบสุขและพัฒนาต่อไปได้อย่างยั่งยืน

พร้อมนี้ หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทฤษฎีเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำสาระสำคัญจากหลักพุทธธรรมในประเด็นที่เกี่ยวกับหลักกัลยาณมิตร หลักโยนิโสมนสิการ หลักไตรสิกขา หลักอิทธิบาท 4 ไปตีความ วิเคราะห์ และสังเคราะห์เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) และการสนทนากลุ่มแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ในขั้นตอนกระบวนการการสร้างรูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ต่อไป

2.3. ทฤษฎีสันติวิธี (peaceful means theory)

สันติศึกษา (peace studies) เป็นสาขาวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับสันติภาพ การสร้างสันติภาพ การแก้ไขข้อพิพาท และการสร้างความเข้าใจในสังคมที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมความสันติในระดับบุคคล ชุมชน และสังคม นอกจากนี้ สันติศึกษา ยังเกี่ยวข้องกับการศึกษาเกี่ยวกับความรุนแรง การทำสงคราม และผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งในสังคม สันติศึกษาเริ่มมีการพัฒนาในศตวรรษที่ 20 หลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อผู้คนเริ่มตระหนักถึงความจำเป็นในการศึกษาและส่งเสริมสันติภาพเพื่อป้องกันการเกิดสงครามและความรุนแรงอีกครั้ง วิชานี้ได้ถูกพัฒนาในมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาในหลายประเทศ ซึ่งรวมถึงการศึกษาในด้านสังคมศาสตร์ การเมือง และจิตวิทยา แนวคิดหลักในสันติศึกษา ภายใต้บริบทดังนี้ (1) สันติภาพที่เป็นลบ หมายถึง การไม่มีความรุนแรงหรือสงคราม เช่น การยุติสงครามหรือการขัดแย้ง สันติภาพที่เป็นบวก คือ การสร้างสังคมที่มีความยุติธรรม ความเสมอภาค และการเคารพสิทธิมนุษยชน (2) การศึกษาเพื่อสันติภาพ เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้าใจ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างสันติ และ (3) การพัฒนาที่ยั่งยืน สันติศึกษายังเน้นความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งเกี่ยวข้องกับการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสังคมที่มีความยั่งยืนเพื่อป้องกันความขัดแย้งในอนาคต วิธีการศึกษาและการประยุกต์ใช้สันติศึกษา ประกอบด้วย (1) การศึกษาเชิงทฤษฎี การวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสันติศึกษา เช่น ทฤษฎีความขัดแย้ง ทฤษฎีการจัดการความขัดแย้ง และทฤษฎีสันติภาพ (2) การศึกษาปฏิบัติ การดำเนินการโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมสันติภาพ เช่น โครงการสร้างความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรม การพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร และการแก้ไขข้อพิพาทอย่างสันติ และ (3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างสันติภาพ ผ่านการสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม

ความท้าทายและอนาคตของสันติศึกษา แม้ว่าสันติศึกษาจะมีความสำคัญต่อการสร้างสังคมที่มีความสันติ แต่ก็ยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น (1) ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคม ความไม่เสมอภาคในสังคมสามารถสร้างความขัดแย้งและความไม่พอใจในกลุ่มประชาชน (2) การเมืองและอำนาจ ปัญหาทางการเมืองและการใช้อำนาจในการควบคุมสามารถส่งผลกระทบต่อสร้างสันติภาพในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ และ (3) อนาคตของสันติศึกษาจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการพัฒนาวิธีการศึกษาใหม่ ๆ ที่ตอบสนองต่อความท้าทายเหล่านี้และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อสร้างสังคมที่สงบสุข ดังนั้น สันติศึกษาเป็นสาขาวิชาที่มีความสำคัญต่อการสร้างสังคมที่มีความสันติและความยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้ง การสร้างสันติภาพ และการส่งเสริมความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม แม้ว่าจะมีความท้าทายหลายประการ แต่การพัฒนาวิธีการศึกษาและการมีส่วนร่วมของชุมชนจะเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างอนาคตที่สงบสุขและยั่งยืนสำหรับทุกคน

1. ความหมาย

สันติศึกษา (peace studies) หมายถึงการศึกษาที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์และเข้าใจเกี่ยวกับสันติภาพ ความขัดแย้ง การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อสร้างเสริมสันติภาพทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และระดับโลก สันติศึกษาเป็นการรวมกันของหลายสาขาวิชา เช่น สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ และจิตวิทยา เพื่อให้มีการประเมินและวิเคราะห์อย่างละเอียดเกี่ยวกับสาเหตุและผลกระทบของความขัดแย้ง

2. ความสำคัญ

1) การลดความขัดแย้ง สันติศึกษามีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์และหาสาเหตุของความขัดแย้ง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาวิธีการแก้ไขที่เหมาะสม ลดความตึงเครียด และป้องกันการเกิดสงครามและความรุนแรงในสังคม (Harris & Reilly, 1998)

2) การสร้างความเข้าใจและการประนีประนอม การศึกษานี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยการส่งเสริมการสนทนาและการทำงานร่วมกัน เช่น การศึกษาการสร้างสันติภาพในบริบทของการจัดการความขัดแย้ง (Fisher, 2000)

3) การพัฒนาที่ยั่งยืน สันติศึกษามุ่งหวังที่จะสร้างสังคมที่มีความเสมอภาคและยุติธรรม ซึ่งจะช่วยลดความไม่พอใจและความรุนแรงในสังคม (Galtung, 2000)

4) การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา สันติศึกษาเสนอเครื่องมือและวิธีการที่ช่วยให้บุคคลสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การเจรจาต่อรองและการทำงานร่วมกันในกรณีของความขัดแย้งที่ซับซ้อน (Senehi, 2009)

3. ทฤษฎีสันติศึกษา

1) ทฤษฎีความขัดแย้ง (conflict theory) ทฤษฎีนี้มองว่าความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดจากการต่อสู้เพื่ออำนาจและทรัพยากร Karl Marx (1867) ได้เสนอว่าความขัดแย้งเกิดขึ้นจากความไม่เท่าเทียมกันในระบบเศรษฐกิจและสังคม โดยผู้มีอำนาจจะพยายามรักษาสถานะที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปทางสังคม

2) ทฤษฎีสันติภาพที่ยั่งยืน (sustainable peace theory) ทฤษฎีนี้เสนอว่าสันติภาพไม่เพียงแต่หมายถึงการยุติความรุนแรง แต่ยังหมายถึงการสร้างระบบที่รองรับการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างมีความรับผิดชอบ Galtung (1990) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมเพื่อให้เกิดสันติภาพที่ยั่งยืน

3) ทฤษฎีการสร้างสันติภาพ (peacebuilding theory) การสร้างสันติภาพเป็นกระบวนการที่มุ่งหวังให้เกิดความสันติในระดับท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขข้อขัดแย้ง เช่น Lederach (1997) ที่เสนอว่าการสร้างสันติภาพจำเป็นต้องทำงานร่วมกับทุกภาคส่วนในสังคม รวมถึงภาคประชาชน

4) ทฤษฎีการสร้างสังคมสันติ (peaceful society theory) ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นการสร้างสังคมที่มีความสงบสุข โดยใช้แนวทางที่หลากหลายในการลดความขัดแย้งและส่งเสริมสันติภาพ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น Dahrendorf (1990) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการสร้างสังคมที่ยั่งยืน

4. การนำไปใช้ประโยชน์

1) การศึกษาระดับสูง สันติศึกษาได้รับการนำไปใช้ในมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา เช่น โครงการปริญญาโทและเอกที่มุ่งเน้นการสร้างสันติภาพและการแก้ไขข้อขัดแย้ง (Lederach, 1997)

2) โครงการพัฒนาชุมชน การนำทฤษฎีและแนวคิดจากสันติศึกษาไปใช้ในโครงการพัฒนาชุมชน เช่น การสร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ การจัดสัมมนาเกี่ยวกับสันติภาพ และการฝึกอบรมทักษะการแก้ไขข้อขัดแย้ง (Brock-Utne, 2000)

3) การพัฒนานโยบายสาธารณะ นักวิชาการและนักนโยบายสามารถนำแนวคิดจากสันติศึกษาไปใช้ในการพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมความยุติธรรมและสันติภาพในสังคม ซึ่งจะมีผลต่อการสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน (Fisher, 2000)

4) การสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ: การส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งสันติภาพผ่านการศึกษา การสื่อสาร และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง จะช่วยสร้างความเข้าใจและลดความตึงเครียดในสังคม (Galtung, 2000)

ความสำคัญของสันติศึกษาในการสร้างจิตสำนึกของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยประกอบด้วยบริบท ดังนี้

1. ความเข้าใจในบริบทของความขัดแย้ง

สันติศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวิเคราะห์และเข้าใจความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะความขัดแย้งทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ที่อาจเกิดจากการแบ่งแยกทางความคิดเห็น การต่อสู้เพื่ออำนาจ หรือความไม่เท่าเทียมทางสังคม (Lederach, 1997) การศึกษาและเข้าใจถึงสาเหตุและบริบทของความขัดแย้งนี้จะช่วยให้คนรุ่นใหม่มีวิจาร์ณญาณในการมองปัญหาอย่างรอบด้าน และไม่ตกอยู่ในกระแสความคิดที่ถูกชักจูงไปตามอารมณ์หรือการเมืองที่มีความรุนแรง

2. การส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารและการมีส่วนร่วม

การสอนแนวคิดสันติศึกษาให้กับคนรุ่นใหม่จะช่วยพัฒนาทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดเผยและสร้างสรรค์ (Fisher, 2000) ซึ่งการสื่อสารที่ดีสามารถช่วยลดความตึงเครียดในสังคม และนำไปสู่การมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์ในกระบวนการทางการเมือง เช่น การเข้าร่วมประชุม การเข้าร่วมชุมชน และการใช้สื่อสังคมในการแสดงความคิดเห็น โดยไม่ใช้ความรุนแรงหรือการโจมตีทางความคิด

3. การพัฒนาความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตย

การสอนและศึกษาเกี่ยวกับสันติศึกษาไม่เพียงแต่ช่วยให้คนรุ่นใหม่เข้าใจความหมายของสันติภาพ แต่ยังช่วยให้พวกเขาเข้าใจถึงหลักการประชาธิปไตย เช่น การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การสร้างสังคมที่มีความยุติธรรม และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Galtung, 2000) ความเข้าใจในหลักการเหล่านี้จะทำให้คนรุ่นใหม่มีจิตสำนึกที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อการสร้างความสงบสุขในสังคม

4. การสร้างสังคมที่เปิดกว้างและเคารพความแตกต่าง

สันติศึกษาเน้นความสำคัญของการเคารพและยอมรับความแตกต่างในสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านเชื้อชาติ ศาสนา หรือความเชื่อทางการเมือง (Harris & Reilly, 1998) การสร้างความเข้าใจในประเด็นเหล่านี้จะช่วยให้คนรุ่นใหม่สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข และมีความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น ซึ่งจะลดความขัดแย้งและช่วยสร้างสังคมที่มีความสงบสุข

5. การส่งเสริมทักษะการแก้ไขข้อขัดแย้ง

การศึกษาและฝึกทักษะในการแก้ไขข้อขัดแย้งที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ เช่น การเจรจาต่อรอง การสร้างความร่วมมือ และการใช้วิธีการที่สร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหา (Senehi, 2009) จะทำให้คนรุ่นใหม่สามารถจัดการกับความขัดแย้งทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์

6. การสร้างทัศนคติที่เชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลง

การสอนและส่งเสริมแนวคิดสันติศึกษาในกลุ่มคนรุ่นใหม่ จะช่วยสร้างทัศนคติที่เชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคม การมองว่าความขัดแย้งเป็นโอกาสในการพัฒนาและเรียนรู้ จะช่วยให้คนรุ่นใหม่มีความคิดสร้างสรรค์และกล้าหาญในการเสนอแนวทางใหม่ ๆ สำหรับการแก้ไขปัญหา (Dahrendorf, 1990)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า สันติศึกษาเป็นสาขาวิชาที่มีความสำคัญต่อการสร้างสังคมที่สงบสุข โดยมุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพผ่านการวิเคราะห์และพัฒนาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การนำแนวคิดเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการพัฒนาสังคมจะช่วยสร้างความยั่งยืนและความสงบสุขในอนาคต และสันติศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างจิตสำนึกที่ดีในคนรุ่นใหม่ เพื่อให้พวกเขาสามารถเผชิญกับความขัดแย้งทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านการศึกษาและการพัฒนาทักษะในการสื่อสาร การมีส่วนร่วม การเคารพความแตกต่าง และการแก้ไขข้อขัดแย้ง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน

พร้อมนี้ หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทฤษฎีสันติวิธี (peaceful means theory) และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำสาระสำคัญจากแนวคิดทฤษฎีในประเด็นที่เกี่ยวกับสันติศึกษา (peace studies) ไปตีความ วิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) และการสนทนากลุ่มแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ในขั้นตอนกระบวนการการสร้างรูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ต่อไป

2.4. ทฤษฎีการสร้างจิตสำนึก (consciousness raising theory)

การสร้างจิตสำนึก (consciousness raising theory) เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมให้บุคคลมีความตระหนักรู้และเข้าใจถึงสถานการณ์และปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขา ทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากแนวคิดทางสังคมศาสตร์และจิตวิทยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคมและการพัฒนาชุมชน (Freire, 1970) แนวคิดการสร้างจิตสำนึกได้รับการส่งเสริมอย่างกว้างขวางในช่วงปี 1970 โดย Paulo Freire ในหนังสือ *Pedagogy of the Oppressed* ซึ่งเสนอว่าการศึกษาคควรเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมและการกดขี่ในสังคม โดยผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการอภิปรายร่วมกัน (Freire, 1970) หลักการสำคัญของการสร้างจิตสำนึก ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วม การสร้างจิตสำนึกต้องการการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมในการสนทนาและการเรียนรู้ โดยเน้นการสร้างความเข้าใจในกลุ่ม (2) การตั้งคำถาม การตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมตั้งข้อสงสัยและคิดวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานการณ์ที่พวกเขา

เขาเผชิญ (3) การเปลี่ยนแปลงมุมมอง การสร้างจิตสำนึกช่วยให้ผู้เข้าร่วมมองเห็นปัญหาจากมุมมองที่แตกต่างออกไป และเข้าใจถึงสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคม และ (4) การสร้างเครือข่าย: การสร้างความสัมพันธ์และเครือข่ายในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

การสร้างจิตสำนึกสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การเรียนรู้ร่วมกัน จัดกิจกรรมการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสร้างโอกาสในการสื่อสาร ให้ผู้เข้าร่วมมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและฟังเสียงของผู้อื่น การใช้สื่อและเทคโนโลยี ใช้สื่อสังคมและแพลตฟอร์มออนไลน์ในการกระจายข้อมูลและสร้างเครือข่าย ความท้าทายในการสร้างจิตสำนึก ประกอบด้วย (1) การต่อต้านจากผู้มีอำนาจ การสร้างจิตสำนึกอาจเผชิญกับการต่อต้านจากผู้ที่มีอำนาจซึ่งไม่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (2) ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูล บุคคลที่มีการศึกษาน้อยอาจมีความยากลำบากในการเข้าถึงข้อมูลและการเรียนรู้ และ (3) การสร้างความร่วมมือ การสร้างจิตสำนึกต้องการความร่วมมือจากหลากหลายกลุ่มและองค์กร ซึ่งอาจเป็นเรื่องท้าทายในการประสานงาน ในบริบทของสังคมไทย การสร้างจิตสำนึกสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคม เช่น ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจ การขัดแย้งทางการเมือง และการพัฒนาชุมชน โดยการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รวมถึงการส่งเสริมให้มีการอภิปรายและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่ส่งผลต่อชุมชน ดังนั้น การสร้างจิตสำนึกเป็นกระบวนการที่สำคัญในการส่งเสริมให้บุคคลมีความตระหนักรู้และเข้าใจถึงสถานการณ์ในสังคม เพื่อให้พวกเขาสามารถมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม การนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการศึกษาและพัฒนาชุมชนจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในยุคปัจจุบัน ทฤษฎีการสร้างจิตสำนึก (consciousness raising theory) มีองค์ประกอบดังนี้

1. ความหมาย

ทฤษฎีการสร้างจิตสำนึก (consciousness raising theory) หมายถึงกระบวนการในการกระตุ้นให้บุคคลหรือกลุ่มคนตระหนักรู้ถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของความไม่เท่าเทียมและการกดขี่ในหลากหลายรูปแบบ การสร้างจิตสำนึกนั้นถูกมองว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับบุคคลในการมีส่วนร่วมและเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ที่มีอยู่ (Freire, 1970) โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มาจากความเข้าใจที่ลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับตนเองและสภาพแวดล้อมรอบตัว (McLaren, 1998)

2. ความสำคัญ

การสร้างจิตสำนึกมีความสำคัญในหลายด้านที่เกี่ยวข้องกับสังคม ได้แก่

1) การเสริมสร้างพลังอำนาจ การสร้างจิตสำนึกช่วยให้บุคคลสามารถตระหนักถึงสิทธิและศักดิ์ศรีของตนเอง ซึ่งส่งผลให้มีความมั่นใจในการแสดงออกและการเคลื่อนไหวทางสังคม (Young, 1990)

2) การสนับสนุนการเคลื่อนไหวทางสังคม ความตระหนักรู้ที่เกิดขึ้นจากการสร้างจิตสำนึกจะนำไปสู่การสนับสนุนการเคลื่อนไหวที่มีเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงสังคม (Freire, 1970)

3) การพัฒนาชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการสร้างจิตสำนึกสามารถนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถต่อสู้กับปัญหาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Gaventa, 2006)

4) การสร้างความตระหนักรู้ในระดับบุคคล: การสร้างจิตสำนึกช่วยให้บุคคลสามารถตรวจสอบพฤติกรรมของตนเอง และพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม (Harvey, 2002)

3. หลักการสำคัญ

ทฤษฎีการสร้างจิตสำนึกประกอบด้วยหลักการสำคัญหลายประการ ได้แก่

1) การเรียนรู้ร่วมกัน การสร้างพื้นที่ที่บุคคลสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ได้อย่างอิสระ โดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่เป็นแบบสองทาง (Freire, 1970)

2) การตั้งคำถาม การตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นความคิดและการอภิปราย ช่วยให้บุคคลสามารถตั้งข้อสงสัยและคิดวิเคราะห์ได้ (Brookfield, 1995)

3) การเคลื่อนไหวเพื่อเปลี่ยนแปลง ความตระหนักรู้ที่เกิดขึ้นจะเป็นจุดเริ่มต้นในการเคลื่อนไหวเพื่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม (Parker, 2003)

4. การนำไปใช้ประโยชน์ในสังคม

การสร้างจิตสำนึกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในหลายบริบท เช่น

1) การศึกษา การใช้การสร้างจิตสำนึกในกระบวนการเรียนการสอน เช่น การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการให้ความรู้และความเข้าใจในปัญหาสังคม

2) การพัฒนาชุมชน การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยใช้แนวทางการสร้างจิตสำนึก

3) การเคลื่อนไหวทางสังคม การสนับสนุนการเคลื่อนไหวที่มุ่งเป้าไปที่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดจากความตระหนักรู้ของประชาชน

5. ตัวอย่างการใช้ทฤษฎีการสร้างจิตสำนึกในไทย

1) การสนับสนุนสิทธิสตรี: มีการจัดกิจกรรมอบรมและเสวนาเพื่อสร้างจิตสำนึกให้กับสตรีเกี่ยวกับสิทธิและความเท่าเทียมทางเพศ เช่น โครงการ “มิตรภาพเพศภาวะ” ที่พัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างความรู้ในกลุ่มสตรี (สุนีย์ น้อยหนู, 2564)

2) การต่อสู้กับการเหยียดเชื้อชาติ: การจัดการศึกษาหรือเวทีพูดคุยที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจและการยอมรับในความหลากหลายทางเชื้อชาติ (วรรณ ป้อมทอง, 2563)

3) การสนับสนุนความหลากหลายทางวัฒนธรรม: การทำงานร่วมกับกลุ่มชนเผ่าต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจและยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในประเทศไทย (วิทยา คงประสิทธิ์, 2565)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทฤษฎีการสร้างจิตสำนึกเป็นแนวทางที่มีความสำคัญในการพัฒนา และสร้างความตระหนักรู้ในสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับบุคคลในการ เปลี่ยนแปลงสถานการณ์ที่ไม่เท่าเทียมและการกดขี่ การนำแนวคิดนี้ไปใช้ในกระบวนการศึกษาและ การพัฒนาชุมชนสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญ

พร้อมนี้ หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับ ทฤษฎีการสร้างจิตสำนึก (consciousness raising theory) และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะ นำสาระสำคัญจากแนวคิด ทฤษฎีในประเด็นที่เกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึก ไปตีความ วิเคราะห์และ สังเคราะห์เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (focus group discussion) และการสนทนากลุ่มแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ในขั้นตอนกระบวนการสร้างรูปแบบพุทธรวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคน รุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนกลาง ต่อไป

2.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ถูกพัฒนาโดย Albert Bandura ในช่วงทศวรรษ 1960 โดยมีแนวคิดหลักว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นไม่เพียงจากประสบการณ์ตรง แต่ยังเกิด จากการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่นในสังคม ทฤษฎีนี้เสนอว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ จากการเห็นพฤติกรรมของคนอื่นและผลที่ตามมาจากพฤติกรรมนั้น ๆ (Bandura, 1977) ทฤษฎีการ เรียนรู้ทางสังคมประกอบด้วยหลักการที่สำคัญหลายประการ ได้แก่ (1) การสังเกต (Observation): ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่น ซึ่งเรียกว่า “โมเดล” (model) โดยสามารถเป็นคนที่อยู่ใกล้ชิด เช่น ครอบครัว เพื่อน หรือแม้กระทั่งคนในสังคมที่ได้รับการยอมรับ (Bandura, 1977) (2) การเลียนแบบ (Imitation): การเลียนแบบหมายถึงการนำพฤติกรรมที่เรียนรู้ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เมื่อผู้เรียนเห็นว่าพฤติกรรมใดนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดี พวกเขาจะมี แนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมนั้น (Bandura, 1986) และ (3) การเสริมแรง (Reinforcement): ผลลัพธ์ของพฤติกรรมมีผลต่อการเรียนรู้ โดยถ้าพฤติกรรมใดนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีหรือได้รับการเสริมแรง เชิงบวก ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีกในอนาคต (Bandura, 1997)

การเรียนรู้ทางสังคมมีความสำคัญในหลายด้าน ได้แก่ (1) การศึกษาพฤติกรรมทางสังคม: ช่วยให้เข้าใจว่าพฤติกรรมใดบ้างที่ถูกเลียนแบบและส่งผลต่อการสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมในสังคม (Schunk & Zimmerman, 2008) (2) การพัฒนาทักษะทางสังคม: สามารถใช้ในการส่งเสริมทักษะ ทางสังคมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ มีการโต้ตอบกัน (Zimmerman, 2000) และ (3) การป้องกันพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์: การทำความเข้าใจ

เข้าใจว่าพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เกิดจากการเลียนแบบ สามารถนำไปสู่การพัฒนาโปรแกรมที่มุ่งเป้าในการลดพฤติกรรมเหล่านั้น (Bandura, 1999) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมสามารถนำไปใช้ในหลากหลายบริบท ได้แก่ (1) การศึกษา ใช้ในห้องเรียนเพื่อสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ โดยการสร้างสถานการณ์ที่นักเรียนสามารถสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมจากครูหรือเพื่อนร่วมชั้น (Woolfolk, 2013) (2) การพัฒนาชุมชน ใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการเลียนแบบพฤติกรรมที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์จากบุคคลในชุมชนที่มีอิทธิพล (Gordon, 2008) และ (3) การส่งเสริมสุขภาพ ใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพ เช่น การออกกำลังกายหรือการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ โดยการแสดงให้เห็นถึงประโยชน์และการเลียนแบบพฤติกรรมที่ดีจากคนที่มีสุขภาพดี (Bandura, 1998) รวมทั้ง การวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมได้รับการสนับสนุนจากการศึกษาหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเรียนรู้จากการสังเกต เช่น การทดลองของ Bandura ที่มีชื่อเสียงในชื่อ “Bobo Doll Experiment” ที่แสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถเรียนรู้พฤติกรรมจากการสังเกตผู้ใหญ่ที่มีพฤติกรรมรุนแรง (Bandura, 1977) ดังนั้น ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นแนวทางที่สำคัญในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบททางสังคม ที่ผู้คนเรียนรู้จากการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น การนำทฤษฎีนี้ไปประยุกต์ใช้ในด้านการศึกษาและการพัฒนาชุมชนจะช่วยเสริมสร้างพฤติกรรมที่ดีและสร้างสรรค์ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งครอบคลุมบริบทดังต่อไปนี้

1. ความหมาย

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) ได้รับการพัฒนาโดย Albert Bandura ในปี 1977 โดยชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้เกิดจากการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่นในสังคม โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่เกิดจากการเห็นผลลัพธ์ที่ตามมาจากพฤติกรรมเหล่านั้น (Bandura, 1977) แนวคิดนี้มีความสำคัญในการทำความเข้าใจว่าผู้คนสามารถเรียนรู้ได้ไม่เพียงจากประสบการณ์ของตนเอง แต่ยังสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นในบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน

2. หลักการ

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมมีหลักการที่สำคัญที่ช่วยในการอธิบายกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่

1) การสังเกต (observation) การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนเห็นพฤติกรรมของคนอื่น และมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมเหล่านั้น ตัวอย่างเช่น เด็กที่เห็นผู้ใหญ่ทำพฤติกรรมเชิงบวก จะมีโอกาสที่จะเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าว (Bandura, 1977)

2) การเลียนแบบ (imitation) เมื่อผู้เรียนเห็นพฤติกรรมที่มีผลดี พวกเขาจะมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบพฤติกรรมเหล่านั้น การเลียนแบบนี้เกิดขึ้นในหลายบริบท เช่น ในการเรียนการสอนที่เด็กเรียนรู้จากการปฏิบัติและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Schunk & Zimmerman, 2008)

3) การเสริมแรง (reinforcement) ผลลัพธ์ของพฤติกรรมจะมีผลต่อการเรียนรู้ ถ้าพฤติกรรมได้นำไปสู่ผลลัพธ์ที่ดีหรือได้รับการเสริมแรงเชิงบวก ผู้เรียนจะมีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมนั้นซ้ำในอนาคต (Bandura, 1986)

3. ความสำคัญ

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมมีความสำคัญในหลายด้าน รวมถึง

1) การศึกษา ทฤษฎีนี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการสังเกตและการเลียนแบบ โดยเฉพาะในวัยเด็กที่การเรียนรู้จากแบบอย่างมีความสำคัญอย่างยิ่ง (Woolfolk, 2013)

2) การสร้างความรู้สึกร่วมในสังคม การเรียนรู้ผ่านการสังเกตสามารถช่วยสร้างความรู้สึกร่วมของการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยการสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (Zimmerman, 2000)

3) การส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก: การใช้โมเดลที่ดีในสังคมสามารถช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนในการเลียนแบบพฤติกรรมที่สร้างสรรค์ (Gordon, 2008)

4. การนำไปใช้ประโยชน์ในสังคม

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมสามารถนำไปใช้ในหลายบริบท ได้แก่

1) การศึกษา ครูสามารถใช้การสังเกตและการเลียนแบบในการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ โดยการสอนนักเรียนให้เห็นถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นแบบอย่าง (Schunk & Zimmerman, 2008)

2) การพัฒนาชุมชน การพัฒนาโครงการที่มุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยการใช้โมเดลที่ดีในชุมชนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนา (Gordon, 2008)

3) การส่งเสริมสุขภาพ: การสอนให้ประชาชนเห็นความสำคัญของพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพ เช่น การออกกำลังกายหรือการรับประทานอาหารที่ดี โดยการใช้การสังเกตและการเลียนแบบพฤติกรรมจากบุคคลที่มีสุขภาพดี (Bandura, 1998)

การศึกษาหลายชิ้นสนับสนุนทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เช่น การทดลองของ Bandura ที่มีชื่อเสียงในชื่อ “Bobo Doll Experiment” แสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถเรียนรู้พฤติกรรมจากการสังเกตผู้ใหญ่ที่มีพฤติกรรมรุนแรง (Bandura, 1977) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาในประเทศไทยที่สนับสนุนแนวคิดนี้ เช่น การวิจัยของ สุวิทย์ จันทร์วรรณ (2564) ที่ศึกษาผลกระทบของการสังเกตพฤติกรรมในครอบครัวต่อพฤติกรรมทางสังคมของเยาวชน นอกจากนี้ยังมีการศึกษาที่กล่าวถึงไปแล้ว ยังมีนักวิชาการไทยที่สนับสนุนแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคม เช่น

ธนิต เพ็ชรประเสริฐ (2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของสื่อมวลชนต่อพฤติกรรม การเลียนแบบของเยาวชน พบว่าการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในสื่อสามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเยาวชนในสังคมไทย

พิทยา เทพอารีย์ (2560) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ในบริบทของการศึกษาไทย พบว่า การใช้วิธีการเรียนรู้ที่เน้นการสังเกตและการเลียนแบบช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

บุญเลิศ วัฒนกิจ (2562) ที่ศึกษาผลกระทบของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมต่อพฤติกรรมเยาวชน โดยพบว่าการมีโมเดลที่ดีในชุมชนสามารถกระตุ้นให้เยาวชนมีพฤติกรรมเชิงบวกมากขึ้น

กล่าวได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) เป็นแนวคิดที่พัฒนาโดย Albert Bandura ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ของบุคคลเกิดขึ้นผ่านการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่นในสังคม โดยไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์ตรงจากการกระทำของตนเอง สรุปหลักการและความสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมได้ดังนี้

- 1) การสังเกต ผู้เรียนสามารถเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ ๆ โดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลอื่น เช่น ผู้ปกครอง ครู หรือเพื่อนร่วมกลุ่ม
- 2) การเลียนแบบ เมื่อผู้เรียนเห็นพฤติกรรมที่ได้รับผลลัพธ์ดี (การเสริมแรงเชิงบวก) พวกเขาจะเลียนแบบพฤติกรรมเหล่านั้น โดยการเลียนแบบนี้เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาทักษะและพฤติกรรมใหม่
- 3) การเสริมแรง พฤติกรรมที่ได้รับการเสริมแรงเชิงบวกหรือการตอบสนองที่ดี จะทำให้ผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมนั้นซ้ำในอนาคต ในขณะที่พฤติกรรมที่ไม่มีการเสริมแรงหรือมีผลลัพธ์เชิงลบจะถูกลดน้อยลง
- 4) ความสำคัญในหลายบริบท เช่น การศึกษา ใช้ในการพัฒนาวิธีการสอนที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการสังเกตและเลียนแบบ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ การพัฒนาชุมชน การสร้างแบบอย่างที่ดีในชุมชนสามารถกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ด้านสุขภาพ การใช้โมเดลที่ดีในเรื่องพฤติกรรมสุขภาพ เช่น การออกกำลังกายและการกินอาหารที่ดี สามารถช่วยส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก

การวิจัยและหลักฐาน ผลการทดลองที่สำคัญเช่น Bobo Doll Experiment ของ Bandura แสดงให้เห็นถึงความสามารถของเด็กในการเรียนรู้จากการสังเกตพฤติกรรมของผู้ใหญ่ รวมถึงการศึกษาอื่น ๆ ที่สนับสนุนแนวคิดนี้ในบริบทต่าง ๆ ดังนั้น ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมทำให้เราเข้าใจว่าการเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะจากประสบการณ์ส่วนตัว แต่ยังเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นใน

สังคม โดยการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมที่เห็นเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทักษะและพฤติกรรมใหม่ในบุคคล

พร้อมนี้ หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำสาระสำคัญจากแนวคิด ทฤษฎีในประเด็นที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ทางสังคม ไปตีความ วิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ (focus group discussion) และการสนทนากลุ่มแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ในขั้นตอนกระบวนการการสร้างรูปแบบพุทธรวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนกลาง ต่อไป

2.6 ทฤษฎีสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง (communication for change theory)

ทฤษฎีสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง (communication for change theory) เป็นแนวคิดที่เน้นความสำคัญของการสื่อสารในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยการใช้สื่อสารเป็นเครื่องมือในการสร้างความตระหนักรู้ กระตุ้นการมีส่วนร่วม และสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนในชุมชนหรือสังคม ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นการใช้การสื่อสารเป็นกลไกในการสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในกระบวนการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในการจัดการกับปัญหาสังคมที่มีความซับซ้อน เช่น ความยากจน การศึกษา สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม การสื่อสารจึงเป็นกระบวนการที่มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้คนมีความเข้าใจและร่วมมือในการพัฒนาสังคม หลักการสำคัญของทฤษฎีสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงเชื่อมโยงกับบริบทดังนี้ คือ (1) การมีส่วนร่วม การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกคนสามารถเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้ (2) การสร้างความตระหนักรู้ สื่อสารจะต้องมุ่งเน้นการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาและความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็น (3) การประสานงานและความร่วมมือ การสร้างเครือข่ายการสื่อสารระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย เช่น หน่วยงานรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชน จะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ (4) การประเมินผลและปรับปรุง การติดตามและประเมินผลกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้สามารถปรับกลยุทธ์การสื่อสารและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุด และการนำไปใช้ประโยชน์ เช่น (1) ในการพัฒนาชุมชน การใช้การสื่อสารในการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมมือในการพัฒนา (2) ในการรณรงค์สังคม การรณรงค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านสุขภาพ เช่น การลดการสูบบุหรี่หรือการส่งเสริมการออกกำลังกาย และ (3) ในการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อม การใช้สื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วม

ร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทฤษฎีสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสังคม โดยการสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน การนำแนวคิดนี้ไปใช้ในหลายบริบทสามารถช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีความหมายและยั่งยืนในสังคมได้ดังนี้

1. ความหมาย

ทฤษฎีสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง (communication for change theory) เน้นการใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยมุ่งหวังที่จะพัฒนาความเข้าใจ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเปลี่ยนแปลง การสื่อสารในบริบทนี้ไม่ได้หมายถึงเพียงการส่งข้อมูล แต่ยังเป็นการสร้างสรรคความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและชุมชน (Rogers, 2003)

2. ความสำคัญของทฤษฎี

1) การสร้างความตระหนักรู้ การสื่อสารช่วยสร้างความเข้าใจและความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาสังคมที่ต้องการการเปลี่ยนแปลง เช่น การสร้างแคมเปญการศึกษาเรื่องสิ่งแวดล้อม (Freire, 1970; ยุทธนา วีระธรรมกุล, 2015)

2) การมีส่วนร่วมของชุมชน ทฤษฎีนี้สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงาน ซึ่งทำให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างยั่งยืน โดยผู้คนรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความรับผิดชอบต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น (Kenny, 2006; สุจิตรา ตันติราษฎร์, 2018)

3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งช่วยให้การดำเนินการเปลี่ยนแปลงเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Servaes, 1999; นพดล แก้วประดับ, 2019)

3. การนำไปใช้ประโยชน์

1) ในการพัฒนาชุมชน การใช้การสื่อสารในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้และความตระหนักในชุมชน เช่น การจัดเวทีเสวนาหรือการอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน (Kottak, 2011; พนิตศักดิ์ อักษรแก้ว, 2020)

2) การรณรงค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การสร้างแคมเปญที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น การรณรงค์ลดการสูบบุหรี่หรือการส่งเสริมการออกกำลังกาย โดยการใช้สื่อสังคมและกิจกรรมที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ (Guttman, 2010; ปัทมา ภูมิรัตน์, 2021)

3) การจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม: การใช้การสื่อสารเพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การรณรงค์การรีไซเคิล การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Schultz, 2002; สุดารัตน์ ทองแท้, 2022)

4. นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง

Everett M. Rogers (2003) อธิบายการแพร่กระจายของนวัตกรรมและการสื่อสาร
ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในสังคม

Paulo Freire (1970) ผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลดปล่อยและ
การมีส่วนร่วม

M. E. Kenny (2006) วิจัยถึงบทบาทของการสื่อสารในกระบวนการพัฒนาชุมชน
ยุทธรนา วีระธรรมกุล (2015) การศึกษาเกี่ยวกับการใช้การสื่อสารในการพัฒนา
ชุมชนในประเทศไทย

สุจิตรา ตันติราษฎร์ (2018) วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
ชุมชนผ่านการสื่อสาร

นพดล แก้วประดับ (2019) การศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของการสื่อสารในการ
สร้างความสัมพันธ์ในชุมชน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทฤษฎีสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถใช้
ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยการใช้การสื่อสารเป็นกลไกในการสร้างความตระหนักรู้
การมีส่วนร่วม และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งระหว่างบุคคลและชุมชน ด้วยการ
ประยุกต์ใช้ทฤษฎีนี้ในหลายบริบท เช่น การพัฒนาชุมชน การรณรงค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
และการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม จะทำให้สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่มีความหมายและยั่งยืนใน
สังคมได้

พร้อมนี้ หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับทฤษฎีสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง
(communication for change theory) และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว
ผู้วิจัยจะนำเสนอสาระสำคัญจากแนวคิด ทฤษฎีในประเด็นที่เกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง
ไปตีความ วิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามวิจัยเชิงคุณภาพ
(qualitative research) โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ (focus group discussion)
และการสนทนากลุ่มแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ในขั้นตอนกระบวนการการสร้างรูปแบบ
พุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบ
ประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ต่อไป

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน

เยาวชนเป็นช่วงวัยสำคัญที่กำลังพัฒนาและเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ
อารมณ์ และสังคม ช่วงวัยนี้มักถูกกำหนดอยู่ในช่วงอายุประมาณ 15-24 ปี ซึ่งเยาวชนเป็นกลุ่ม
ประชากรที่มีศักยภาพในการพัฒนาและเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญของสังคม การสร้างสรรค์อนาคตของ

ชาติขึ้นอยู่กับการพัฒนาและเตรียมความพร้อมของเยาวชน เพื่อให้พวกเขาเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกที่ดี และสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน บทความนี้จะสำรวจแนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน ทั้งในแง่ของความหมาย บทบาท ความสำคัญ รวมถึงแนวทางในการพัฒนาเยาวชนที่มีประสิทธิภาพ คำว่า “เยาวชน” มีความหมายหลากหลายขึ้นอยู่กับบริบททางวัฒนธรรม สังคม และกฎหมาย องค์การสหประชาชาติ (UN) กำหนดช่วงวัยของเยาวชนอยู่ระหว่าง 15-24 ปี (United Nations, 2004) โดยเป็นช่วงวัยที่เยาวชนกำลังเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่ความเป็นผู้ใหญ่ การเปลี่ยนผ่านนี้หมายถึงการพัฒนาด้านร่างกาย ความคิด และการมีส่วนร่วมในสังคม ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เยาวชนเริ่มมีความคิดเป็นของตัวเอง สามารถตัดสินใจและรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเองได้มากขึ้น

บทบาทและความสำคัญของเยาวชน ประกอบด้วย (1) เยาวชนเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม: เยาวชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการสร้างนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และการเติบโตทางเศรษฐกิจ การลงทุนในการพัฒนาเยาวชนจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในระยะยาว (Kuh, 2009) (2) การมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและสังคม: เยาวชนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคม การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการเมือง การตัดสินใจ และการพัฒนานโยบายต่างๆ จะช่วยเสริมสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและความเสมอภาคมากขึ้น (Hollander, 2013) และ (3) ตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงในอนาคต: เยาวชนเป็นผู้ที่สามารถนำพาเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในชีวิตประจำวัน พวกเขามีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเป็นผู้นำในการนำพาสังคมเข้าสู่อนาคต (Zeldin, 2004) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเยาวชนครอบคลุมด้วยหลักการ (1) ทฤษฎีพัฒนาการของเยาวชน: ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นไปที่การเติบโตและพัฒนาการของเยาวชนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคม (Erikson, 1968) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เยาวชนต้องผ่านการเผชิญกับความท้าทายต่างๆ เพื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ทฤษฎีของ Erikson เน้นถึงความสำคัญของการพัฒนาตนเองในแต่ละช่วงชีวิต เช่น การสร้างตัวตน (identity) และการมีส่วนร่วมทางสังคม (2) ทฤษฎีบทบาททางสังคมของเยาวชน: ทฤษฎีนี้เน้นให้เห็นถึงบทบาทที่เยาวชนมีในสังคม ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นผู้รับสารและความรู้ แต่ยังเป็นผู้ที่มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์สังคมอีกด้วย (Bynner & Parsons, 2002) และ (3) แนวคิดของการมีส่วนร่วมของเยาวชน (Youth Participation Theory) แนวคิดนี้มุ่งเน้นไปที่การสนับสนุนให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพวกเขาเอง ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน โรงเรียน หรือระดับประเทศ แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่าเยาวชนไม่ควรถูกมองเป็นเพียงผู้เรียนรู้หรือผู้รับการชี้นำ แต่ควรได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง (Checkoway, 2011) และแนวทางการพัฒนาเยาวชนมีบริบทที่ครอบคลุมดังนี้ (1) การศึกษาและการเรียนรู้: การให้การศึกษาที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับเยาวชนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาพวกเขา การศึกษาที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ และการแก้ไขปัญหา จะช่วยให้

เยาวชนสามารถเผชิญกับความท้าทายต่างๆ ในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (คณาจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560) (2) การส่งเสริมทักษะชีวิต: นอกเหนือจากการศึกษาในห้องเรียน การส่งเสริมทักษะชีวิตที่จำเป็น เช่น การแก้ไขปัญหา การตัดสินใจ และการจัดการอารมณ์ เป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาเยาวชนให้สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่รับผิดชอบได้ (สุธีรา พัฒนอนันต์, 2559) และ (3) การสร้างพื้นที่ปลอดภัยและสนับสนุนการมีส่วนร่วม: การสร้างพื้นที่ที่ปลอดภัยสำหรับเยาวชนในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วม เช่น การจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในชุมชน จะช่วยให้พวกเขามีความมั่นใจในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Child & Youth Council of Thailand, 2562) ดังนั้น เยาวชนเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ การพัฒนาเยาวชนจึงควรได้รับความสำคัญทั้งในด้านการศึกษา การส่งเสริมทักษะชีวิต และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมของพวกเขา แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ช่วยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสนับสนุนให้เยาวชนเติบโตอย่างมีคุณภาพ และมีบทบาทที่ชัดเจนในการสร้างสรรค์อนาคตของสังคมดังนี้

1. ความหมาย

เยาวชนถือเป็นกลุ่มประชากรสำคัญที่มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคมในอนาคต การทำความเข้าใจเกี่ยวกับเยาวชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักวิชาการ นักการศึกษา นักการเมือง และผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายสาธารณะ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับเยาวชนครอบคลุมทั้งในด้านการพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ และสังคม รวมถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ในสังคม คำว่า “เยาวชน” ในบริบททางสังคมหมายถึงกลุ่มคนที่อยู่ในช่วงวัยเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งมีการเติบโตทางร่างกาย อารมณ์ และจิตใจอย่างรวดเร็ว องค์การสหประชาชาติ (United Nations) กำหนดช่วงวัยของเยาวชนไว้ที่อายุระหว่าง 15-24 ปี (United Nations, 2004) ขณะที่สำนักงานสถิติแห่งชาติของไทยนิยามเยาวชนว่าเป็นบุคคลที่มีอายุระหว่าง 15-25 ปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) ช่วงวัยนี้เป็นช่วงสำคัญที่เยาวชนเริ่มมีอิสระในการตัดสินใจ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และเริ่มมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงสังคม

2. ความสำคัญของเยาวชน

1) ตัวแทนของอนาคต เยาวชนเป็นประชากรที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนอนาคตของประเทศ การลงทุนในการศึกษาและการพัฒนาเยาวชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พวกเขาเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบและสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคม (คณาจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560)

2) แหล่งพลังสร้างสรรค์ เยาวชนเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์และนำนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้าสู่สังคม การส่งเสริมให้เยาวชนมีโอกาสในการแสดงออกทางความคิด

สร้างสรรค์ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Gidley, 2016)

3) การมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมือง: เยาวชนเป็นกลุ่มที่สามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและการพัฒนาสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ การเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจจะทำให้เกิดการพัฒนานโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในปัจจุบันและอนาคต (Youniss et al., 2002)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน

1) ทฤษฎีการพัฒนาเชิงพุทธิปัญญา (cognitive development theory) ทฤษฎีนี้เสนอโดย Jean Piaget ซึ่งเชื่อว่าการพัฒนาเยาวชนเกิดจากการเรียนรู้และการปรับตัวในสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม เยาวชนจะพัฒนาไปตามลำดับขั้นตอนจากความคิดที่เป็นรูปธรรมไปสู่ความคิดที่เป็นนามธรรม (Piaget, 1972)

2) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (social learning theory) Albert Bandura เป็นผู้เสนอทฤษฎีนี้ ซึ่งมองว่าเยาวชนเรียนรู้พฤติกรรมผ่านการสังเกต การเลียนแบบ และการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง การเรียนรู้ทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดค่านิยมและทัศนคติของเยาวชน (Bandura, 1977)

3) ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเยาวชน (youth social change Theory) ทฤษฎีนี้เน้นบทบาทของเยาวชนในการเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยผ่านการมีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคม การประท้วง และการผลักดันนโยบายสาธารณะ เยาวชนมักเป็นผู้ที่มีความกล้าหาญและพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อความยุติธรรมทางสังคม (Ginwright, 2006)

4. การนำแนวคิดเกี่ยวกับเยาวชนไปใช้ประโยชน์

1) การศึกษาและการพัฒนาเยาวชน แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาโครงการการศึกษาและการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย ยกตัวอย่างเช่น การให้การศึกษาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาสังคม การเสริมสร้างทักษะชีวิต และการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (สุธีรา พัฒนอนันต์, 2559)

2) การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชนช่วยให้เรามองเห็นถึงความสำคัญของการลงทุนในเยาวชน เพื่อให้พวกเขาเติบโตขึ้นเป็นผู้ที่มีทักษะสูงและมีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (นฤมล บุญสนอง, 2560)

3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง: การสนับสนุนให้เยาวชนเข้ามามีบทบาทในการเมืองสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนสามารถทำได้ผ่านโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนหรือการส่งเสริมการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น (Youniss et al., 2002)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การให้ความสำคัญกับการพัฒนาเยาวชนผ่านการศึกษาและการเสริมสร้างทักษะชีวิตจะทำให้พวกเขาเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมในอนาคต การสนับสนุนให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางสังคมและการเมืองก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาสังคมที่มีความยุติธรรมและเสมอภาคมากขึ้น

พร้อมนี้ หลังจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้แล้ว ผู้วิจัยจะนำสาระสำคัญจากแนวคิด ทฤษฎีในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน ไปตีความ วิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงวิชาการแล้วประยุกต์สร้างเป็นข้อคำถามวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ (focus group discussion) และการสนทนากลุ่มแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) ในขั้นตอนกระบวนการการสร้างรูปแบบพุทธรูปวัฒนธรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ต่อไป

2.8 สภาพพื้นที่ทำวิจัย

กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ พ.ศ.2559-2561 โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญ 6 ยุทธศาสตร์ คือ (1) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมในสังคม (2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (3) ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งภาคเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน (4) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน (5) ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และ (6) ยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

1. แผนพัฒนาจังหวัด 4 ปี (พ.ศ. 2560-2564)

2. เป้าประสงค์ (เชิงวิสัยทัศน์) เพื่อก้าวไปสู่วิสัยทัศน์และการพัฒนากลุ่มจังหวัดที่พึงปรารถนาในระยะยาว 4 ปีจึงได้กำหนด เป้าหมายหลักในการพัฒนากลุ่มจังหวัดไว้ดังนี้

- 1) เพิ่มคุณภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจหลักให้ได้มาตรฐาน
- 2) เพิ่มมูลค่าการค้า การลงทุน การแปรรูปพืชเศรษฐกิจ
- 3) พัฒนาการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- 4) เตรียมความพร้อมกลุ่มจังหวัดในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

3. ตัวชี้วัดรวม

- 1) ร้อยละผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ที่เพิ่มขึ้น
- 2) ร้อยละของจำนวนแปลงที่ได้รับการรับรอง GAP

3) ร้อยละมูลค่าภาคการค้าการลงทุนที่เพิ่มขึ้น

4) ร้อยละรายได้จากการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดที่เพิ่มขึ้น

4. ทิศทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดและจังหวัด

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (กลุ่มจังหวัด ร้อยเอ็ด-ขอนแก่น-มหาสารคาม-กาฬสินธุ์) คณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2550 จัดแบ่งกลุ่มจังหวัด เป็น 18 กลุ่มจังหวัด โดยจังหวัดขอนแก่น จัดอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ประกอบด้วย จังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ หรือเรียกว่ากลุ่ม “ร้อยแก่นสารสินธุ์” (ร้อย มาจาก ร้อยเอ็ด, แก่น มาจาก ขอนแก่น, สาร มาจาก มหาสารคาม, สินธุ์ มาจาก กาฬสินธุ์)

กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์ กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาของกลุ่มจังหวัดไว้ว่า “ศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรมแปรรูปพืชอาหาร และพลังงานทดแทน” โดยมีเป้าหมายการพัฒนาเพื่อ

(1) สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภาคการเกษตร

(2) เพิ่มการลงทุนของภาคเอกชนในอุตสาหกรรมการเกษตร

ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนา 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1) พัฒนามาตรฐานและประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตร

1.1 เป้าประสงค์

- เพิ่มประสิทธิภาพระบบการผลิตภาคเกษตร
- สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตด้านการเกษตร
- สร้างความสมดุลระหว่างการผลิตพืชอาหารและพืชพลังงานทดแทน

1.2 กลยุทธ์/แนวทางการพัฒนา โดยการพัฒนาปัจจัยและโครงสร้างพื้นฐานของระบบการผลิต ได้แก่ การบริหารจัดการระบบน้ำเพื่อการเกษตร การวิจัย/พัฒนาและส่งเสริมการใช้พันธุ์ดี การปรับปรุงโครงสร้างและการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของสภาพดินควบคู่กับการสนับสนุนการพัฒนา มาตรฐานการผลิตภาคเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ภายใต้ระบบการกำหนดเขตพื้นที่ (zoning) เพื่อส่งเสริมการผลิต

2) สร้างความพร้อมในการส่งเสริมการลงทุนด้านอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร

2.1 เป้าประสงค์ เพื่อพัฒนากลุ่มจังหวัดให้เป็นพื้นที่ที่น่าลงทุนด้านอุตสาหกรรม

2.2 กลยุทธ์/แนวทางการพัฒนา โดยการพัฒนาปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการลงทุน เช่น ระบบ Logistic ระบบคลังสินค้าเกษตร (ไซโล) ฯลฯ การพัฒนาฝีมือแรงงานที่จำเป็นต่อการลงทุนควบคู่ไปกับการสร้างผู้ประกอบการใหม่และการเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการเดิม รวมถึงการสร้างความพร้อมด้านวัตถุดิบที่จำเป็นต่อการลงทุนของภาคอุตสาหกรรม

3) พัฒนาระบบบริหารจัดการการพัฒนา กลุ่มจังหวัด

3.1 เป้าประสงค์ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเชิงบูรณาการของกลุ่มจังหวัด

3.2 กลยุทธ์/แนวทางการพัฒนา โดยการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารและการประสานงานของสำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด การปรับปรุงและพัฒนาระบบสนับสนุนการบริหาร เช่น ระบบข้อมูลเพื่อการวางแผน ระบบการติดตามและประเมินผล การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหาร และการพัฒนาบุคลากร

2.9 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กมลาศ ภูวนาธิพงศ์ และคณะ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา” ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมเป็นชุดกิจกรรม 4 ระยะ ได้แก่ (1) เสริมสร้างพลังใจครอบครัวเข้มแข็งทางใจ (2) เชื่อมสายใยครอบครัว (3) สื่อสารสร้างสรรค์ (4) สื่อสารเชิงบวก และ (5) กิจกรรมครอบครัว ได้แก่ การบรรยายความรู้และการทำจิตอาสา 2) ผลการประเมินจากการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า เยาวชนและผู้ปกครองมีคะแนนเฉลี่ยตัวแปรพลังใจโดยรวมหลังอบรมแตกต่างกับก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมและ ผลเชิงคุณภาพ พบว่า พฤติกรรมของเยาวชนและครอบครัวหรือผู้ปกครองมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ธนัท ทิระพรชัย (2567) ศึกษาเรื่อง “พุทธนวัตกรรมการพัฒนาทุนมนุษย์” ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาเกี่ยวกับพุทธนวัตกรรมการพัฒนาทุนมนุษย์ ซึ่งนวัตกรรมการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การสร้างคุณค่าและมูลค่า เพิ่มความสร้างสรรค์ต่อยอดไม่รู้จบเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคมจากทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ ศาสนบุคคล ศาสนธรรม ศาสนวัตถุ และศาสนพิธี โดยเฉพาะจากศาสนบุคคลหรือทุนมนุษย์ โดยหลักพุทธนวัตกรรมการพัฒนาทุนมนุษย์นั้นมีเป็นจำนวนมาก และสรุปลงในหลักธรรมหมวด 3 คือ หลักไตรสิกขา อันประกอบด้วย ศีลสิกขา จิตสิกขา ปัญญาสิกขา ซึ่งถือเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ โดยถือเป็นการเรียนรู้เพื่อเป็นมนุษย์ที่เต็มบริบูรณ์ เพราะได้รับการพัฒนาทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีจิตใจที่เปี่ยมด้วยปัญญา สามารถเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถเพื่อการทุ่มเทการทำงานให้กับองค์กรและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นบุคคลที่มีความพร้อม มีความจริงใจและทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือเป็นบุคคลในองค์กรที่สามารถสร้างคุณค่าของระบบการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้

ธีราพร ทูมมานนท์ และคณะ (2567) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ความขัดแย้งทางด้านการเมืองที่มาจากความแตกต่างระหว่างช่วงวัย” ผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างของแต่ละช่วงวัย (Generation) อาจส่งผลหลายอย่างในการใช้ชีวิตร่วมกันของคนในสังคมที่มาจากเทคโนโลยีหรือ

การเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมือนกัน ส่งผลให้ความคิด ความรู้สึก พฤติกรรมในการใช้ชีวิตมีความแตกต่างกันออกไป ประกอบกับสถานการณ์ปัจจุบันทางการเมืองที่เข้ามากระทบกับทุกชีวิตของทุกคนในสังคม ส่งผลให้มุมมองทางการเมืองเปลี่ยนไปตามแต่ละช่วงวัย เช่นกัน จนก่อให้เกิดเป็นความขัดแย้งจากที่เห็นในปัจจุบันที่มีการเรียกร้องของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดทางการเมืองในรูปแบบเดิมที่คนรุ่นเก่าที่ยังคงยึดติดกับกรอบความคิดที่ยังมีความล้าสมัย ซึ่งมีความแตกต่างจากคนรุ่นใหม่ที่มีความคิดที่แตกออกไปจากมุมมองด้านเมืองในอดีตที่ผ่านมา กลุ่มคนเหล่านี้เติบโตมาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้เห็นได้จากการแสดงออกทางการเมืองอยู่บ่อยครั้ง จนทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม จากกรณีการศึกษาความขัดแย้งระหว่างช่วงวัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างทางความคิดด้านการเมืองนั้น พบว่าสิ่งที่ควรให้ความสำคัญที่สุดคือการยอมรับและเข้าใจในความแตกต่างซึ่งกันและกัน เพื่อให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยในบทความนี้ผู้เขียนได้เสนอเป็น 2 ทางออกในการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องวัฒนธรรมทางการเมืองโดยกระบวนปลูกฝังอบรมกล่อมเกลาก่อนทางการเมืองผ่านสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาอีกด้วย

พระครูโกวิทธรรมวาทิ (อุตร แสงแก้ว) และวิภาวรรณ ลิมปีไพบูลย์ (2567) ศึกษาเรื่อง “จริยศาสตร์เหนือความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่” ผลการศึกษาพบว่า ทฤษฎีจริยศาสตร์และหลักการของจริยธรรมในการจัดการความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่ เพื่อให้เข้าใจทฤษฎีจริยศาสตร์ในหลายมุมมอง ทำความเข้าใจลักษณะของความขัดแย้ง และการประยุกต์ใช้แนวทางปฏิบัติทางจริยธรรมเพื่อจัดการความขัดแย้ง นอกจากนี้ยังนำเสนอมุมมองทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับจริยธรรมและการจัดการความขัดแย้งจริยศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญาที่ศึกษาเกี่ยวกับความดีและความชั่ว หลักการทางจริยธรรม และการตัดสินใจในประเด็นทางจริยธรรม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่ ซึ่งปัจจุบันมีหลายด้าน เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี การจัดการความขัดแย้งอย่างมีจริยธรรมสามารถสร้างความไว้วางใจ ความเคารพ และความร่วมมือระหว่างบุคคลหรือกลุ่มได้ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการแก้ไขความขัดแย้ง หลักจริยธรรมในการจัดการความขัดแย้งที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ หลักความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความรับผิดชอบ และความเมตตากรุณา ส่วนหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในการจัดการความขัดแย้ง นอกจากศีลซึ่งเป็นสิ่งสำคัญแล้ว ยังประกอบด้วยหลักพรหมวิหาร 4 หลักสาราณียธรรม 6 หลักอริยสัจ 4 หลักไตรสิกขา หลักอปริหานิยธรรม บทความวิชาการนี้สรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมและหลักพุทธธรรมเป็นการจัดการความขัดแย้งที่มุ่งเน้นการสร้างสันติและความเข้าใจร่วมกันในสังคมยุคใหม่ที่หลากหลาย สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการเจริญเติบโตของสังคมอย่างยั่งยืนและสันติสุข

พระครูโกวิทอรธวาที (อุตร แสงแก้ว) และคณะ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ ในยุคสังคมวิถีชีวิตใหม่” ผลการศึกษาพบว่า 1) หลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานแนวสติปัฏฐานทั้งสี่พบว่าขั้นเริ่มปฏิบัติ โดยจะกำหนดอิริยาบถ 4 ซึ่งเป็นอิริยาบถใหญ่ คือ การยืน เดิน นั่ง และนอน อย่างมีสติ ก่อนการปฏิบัติวิปัสสนาควรทำจิตให้สงบก่อนโดยปฏิบัติสมณะกัมมัฏฐานก่อน 2) การพัฒนาหลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ให้เป็นรูปแบบภาษาอังกฤษ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) การพัฒนาชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนบนเว็บไซต์โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 4) การเผยแพร่ชุดความรู้พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ พบว่า เผยแพร่ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาการธรรมฐาน และการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน และเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านสื่อออนไลน์

พัฒนา ยอดสะอี, สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และศิวกกร อินญา (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีทางพุทธนวัตกรรมการบริหารการศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยแบบผสมวิธีทางพุทธนวัตกรรมการบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการที่ผสมผสานวิธีการวิจัยแบบผสมวิธีกับหลักศีลธรรมพุทธที่เข้ากันอย่างลงตัว มุ่งหมายที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปสู่การบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การวิจัยหลากหลายรูปแบบ เพื่ออธิบายความกว้างและความลึกและยืนยันผลการวิจัย มีกระบวนการค้น ได้แก่ ปฏิฐานนิยม และปรากฏการณ์นิยม รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ประกอบด้วย (1) รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีแบบหลัก ได้แก่ การวิจัยรูปแบบ convergent design, รูปแบบ explanatory sequential design, และรูปแบบ exploratory sequential design และ (2) รูปแบบของการวิจัยแบบผสมวิธีแบบซับซ้อน ได้แก่ รูปแบบ mixed methods experimental design หรือ intervention design รูปแบบ mixed methods case study design, รูปแบบ mixed methods participatory-social justice design และรูปแบบ mixed methods evaluation design นักวิจัยต้องทำความเข้าใจในลักษณะสำคัญและแนวทางของแต่ละรูปแบบ เพื่อการพิจารณาเลือกใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีที่สอดคล้องและเหมาะสมกับประเด็นปัญหาวิจัย

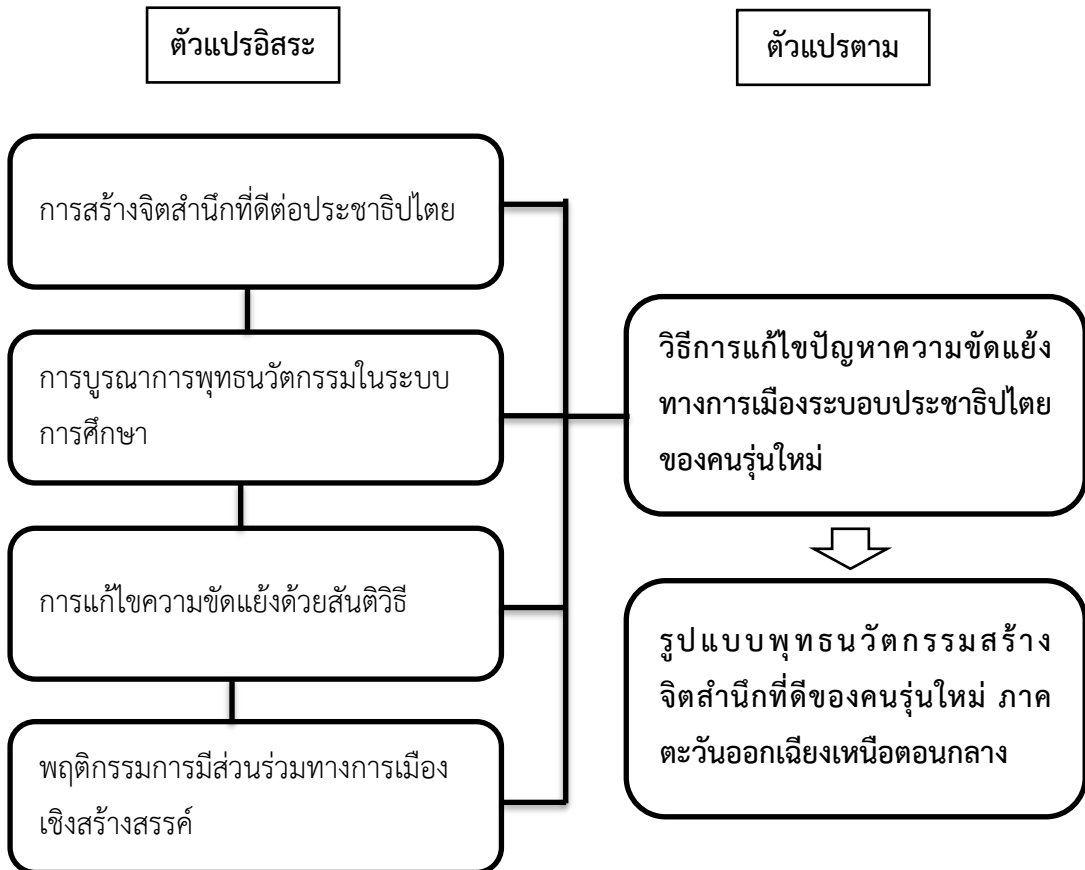
สมศักดิ์ บุญปู และคณะ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้อิทธิพล” ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้อิทธิพลเป็นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานกระบวนการเรียนรู้แบบพหุปัญญา บูรณาการความรู้และคุณธรรมจริยธรรมเชื่อมโยงกับภูมิสังคม ภูมิปัญญาและศิลปะและวัฒนธรรมไทย รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน สร้างสัมมาชีพ สร้างค่านิยมและจิตสำนึกที่ดีคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม รับผิดชอบต่อสังคม โมเดล 6744-

Model 2) การสร้างพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิธีประกอบด้วย (1) กายภาพ คือ อาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม (2) กิจกรรมบนพื้นฐานวิถีชีวิต (3) การเรียนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ จนถึงกระบวนการเรียนการสอน (4) บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ในการปฏิบัติต่อกันระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนิสิต และ (5) การบริหารจัดการ การกำหนดวิสัยทัศน์จุดเน้น การกำหนดแผนปฏิบัติการ การสนับสนุน ติดตาม ประเมินผล และพัฒนาต่อเนื่อง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนตามวิถีพุทธอย่างมีประสิทธิภาพ บูรณาการหลักไตรสิกขา และ 3) การพัฒนารูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ได้รูปแบบกิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน รูปแบบกิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวในบุญ และรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธตามแผนงานกิจกรรม ไขศณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดย ไซคีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐานในการเรียนรู้

สายหยุด มีฤกษ์ และคณะ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการและการสร้างเครือข่ายการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า 1) การสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้การแนะแนวต้นแบบในประเทศไทยมีกระบวนการแนะแนวเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง รู้ขอบเขตความสามารถของตนเอง เห็นคุณค่าของตน มีทักษะและวิจารณญาณในการ ตัดสินและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างฉลาด และวางแนวทางการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและรู้เท่าทัน สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี มีสุขภาพจิตที่ดี เป็นสมาชิกที่ดีมีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม ขอบข่ายการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย แนะแนวเป็นงานบริการแนะแนวในโรงเรียนที่มุ่งให้ความช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ เป็นงานที่มีขอบข่ายการแนะแนว 3 ด้าน คือ การแนะแนวด้านการศึกษา การแนะแนวด้านอาชีพ และการแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม 2) การพัฒนานวัตกรรมการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย เป็นนวัตกรรมที่เป็นกระบวนการ พัฒนาต่อยอดงานแนะแนวที่ดำเนินการอยู่ให้มีประสิทธิภาพและมีคุณค่ามากขึ้นโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาผสมผสานกับการดำเนินงานแนะแนว ประกอบด้วย โมดูลการฝึกอบรม 6 โมดูล ประกอบด้วย โมดูลที่ 1 คุณค่าของงานแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 2 เสริมศรัทธาครูแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 3 ครูแนะแนวหัวใจพุทธ โมดูลที่ 4 ขอบข่ายงานแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 5 บริการแนะแนววิถีพุทธสู่การปฏิบัติ และ 3) สร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทยมีการจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ เพื่อหาสมาชิกในการขับเคลื่อนเครือข่าย มีขั้นตอนการสร้างเครือข่าย 3 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นตอนการสร้างผู้นำ (2) ขั้นตอนการสร้างจิตสำนึก และ (3) ขั้นตอนการแสวงหาสมาชิกเครือข่าย มีองค์ประกอบของเครือข่าย คือ (1) มีสมาชิกเครือข่าย 5 โรงเรียน (2) มีศูนย์

ประสานงานที่ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวคณะครุศาสตร์ และ (3) มีวัตถุประสงค์ในการสร้างเครือข่ายเพื่อการจัดบริการแนะแนว 5 บริการในสถานศึกษา

2.10 สรุปกรอบแนวความคิด

ตารางภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “รูปแบบพฤติกรรมนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง” ครั้งนี้ใช้รูปแบบใช้ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (mixed research) เป็นการศึกษาถึงสภาพการจัดกระบวนการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 3.1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 3.2. ตัวแปร
- 3.3. ประเภทของข้อมูล
- 3.4. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
- 3.5 วิธีตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
- 3.6 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.1.1 ประชากร (population)

ประชากร (population) ที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18-25 ปี ซึ่งมีภูมิลำเนาในทะเบียนราษฎร อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ประกอบด้วย จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนทั้งสิ้น 248,674 คน ทำการสำรวจ ณ ปี พ.ศ. 2565 (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2565)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง (sample)

กลุ่มตัวอย่าง (sample) ที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18-25 ปี ซึ่งมีภูมิลำเนาในทะเบียนราษฎรอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง จากจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 400 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ทำการหาสัดส่วนและกำหนดโควตาแบบเจาะจง (purposive quotas) แล้วศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 100 คน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง 4 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 400 คน

3.1.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลแบบการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (focus group discussion) และทำหน้าที่ประเมินแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship)

3.2 ตัวแปร

การกำหนดตัวแปร (variable) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จะประกอบด้วยตัวแปรอิสระ (independent variable) และตัวแปรตาม (dependent variable) ซึ่งตัวแปรดังกล่าว ผู้วิจัยได้มาจากการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้ว กำหนดเป็นตัวแปรในการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 ตัวแปรอิสระ

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระ (independent variables) ประกอบด้วย

- 1) การสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อประชาธิปไตย
- 2) การบูรณาการพุทธนวัตกรรมในระบบการศึกษา
- 3) การแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี
- 4) พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์

3.2.2 ตัวแปรตาม

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะของตัวแปร (dependent variables) ประกอบด้วย

- 1) วิธีการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยของคนรุ่นใหม่
- 2) รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนกลาง

3.3 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ประเภทของข้อมูล (data) ที่ใช้ในกระบวนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ การจัดทำข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความและการสรุปผล ประกอบด้วย ดังนี้

3.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มาจากการศึกษา ตีความ วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้วสร้างเป็นข้อมูลเชิงวิชาการตามระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยอาศัยเครื่องมือที่เหมาะสมในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งการวิจัยในครั้งนี้จะใช้แบบสอบถาม (questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่าง (sample) ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์และเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) กับการวิจัยในครั้งนี้

3.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถอ้างอิงได้ในเชิงวิชาการซึ่งประกอบด้วย ดังนี้ (1) ตำรา หนังสือ เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (literature) (2) เอกสาร บทความวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และ (3) วารสารและสิ่งพิมพ์ทางวิชาการทั้งที่ใช้ระบบเอกสาร (document) และสื่อในระบบออนไลน์ (internet)

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเชิงสนทนาข้อมูล (questionnaire) ในกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และแบบสนทนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล (ควบคุมกัน) จากตัวอย่าง (Sample) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

3.4.1 ศึกษาและสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลจากสื่อในระบบออนไลน์ (internet) แปลความหมาย วิเคราะห์และสังเคราะห์ แล้วกำหนดขอบเขตประเด็นเพื่อสร้างแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)

3.4.2 การสร้างแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อศึกษาสภาพการจัดกระบวนการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีข้อคำถามที่ครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้ คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพการจัดกระบวนการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

3.4.3 การสร้างเครื่องมือแบบสอบถามการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของรูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีข้อคำถามที่ครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้ คือ

- 1) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับความขัดแย้งด้านผลประโยชน์
- 2) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับความขัดแย้งด้านข้อมูล
- 3) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด
- 4) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า

5) ทักษะ/มุมมองเกี่ยวกับความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์

3.4.4 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม (questionnaire) ที่สร้างขึ้นไปนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (specialist) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ความเชื่อมั่น (reliability) และความเที่ยงตรง (validity) ของเครื่องมือการวิจัยทั้งข้อคำถามเชิงปริมาณ (quantitative research) และข้อคำถามเชิงคุณภาพ (qualitative research) และได้มีผู้เชี่ยวชาญ (specialist) ในด้านการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยครั้งนี้ จำนวน 3 ท่าน ดังรายนามต่อไปนี้

1) พระครูสมุห์ ศิลาศักดิ์ สุขเมธ, ดร.	ผู้เชี่ยวชาญด้านความถูกต้อง
และความเหมาะสมด้านเนื้อหา
2) พระมหาอำนาจ มหาวิโร, ดร.	ผู้เชี่ยวชาญด้านความถูกต้อง
และความเหมาะสมด้านเนื้อหา
3) รศ.ดร.สุเทพ เมยไธสง	ผู้เชี่ยวชาญด้านความเชื่อมั่น
และความเที่ยงตรง

ส่วนข้อมูลรายละเอียดเพิ่มของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน เช่น ข้อมูลส่วนบุคคล คุณวุฒิ ทางด้านการศึกษา ตำแหน่งงาน อาชีพ ประสบการณ์ รางวัล และความเชี่ยวชาญ เป็นต้น ที่ได้ทำการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ความเชื่อมั่น (reliability) และตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) ของเครื่องมือการวิจัยนั้น ผู้วิจัยจะขอนำไปปรากฏในภาคผนวก

3.4.5 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม (questionnaire) ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ความเชื่อมั่น (reliability) และความเที่ยงตรง (validity) จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติม

3.4.6 หลังจากที่ได้ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมแบบสอบถามการวิจัย (questionnaire) ตามคำแนะนำแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

3.4.7 หลังจากที่ได้แบบสอบถามการวิจัย (questionnaire) ที่มีความสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ตำบลทุ่งแต้ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำนวน 30 ชุด ทั้งนี้ เพราะพื้นที่ดังกล่าว มีบริบทและการจัดการศึกษาที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) และความเที่ยงตรง (validity) ของแบบสอบถามก่อนลงพื้นที่จริง

3.4.8 นำแบบสอบถาม (questionnaire) จำนวน 30 ชุด ที่ผ่านสนามทดลองแล้วมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง วิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) และความเที่ยงตรง (validity) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (package software) แล้วไปนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอนุมัติก่อนแจกแบบสอบถามจริง

3.4.9 นำแบบสอบถาม (questionnaire) ที่ผ่านการอนุมัติจากผู้เชี่ยวชาญแล้วและผ่านคณะกรรมการวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ไปลงพื้นที่เพื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างตามระเบียบวิธีวิจัยต่อไป

3.5 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

3.5.1 วิธีการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

สำหรับวิธีการสร้างและการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัยนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสร้างขึ้นโดยคณะผู้วิจัยเอง ทั้งแบบสอบถาม (questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ภายใต้กรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัยวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนั้นเพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบบสอบถามการวิจัยจะใช้คำถาม 2 ลักษณะ คือ ข้อคำถามแบบปลายปิดและข้อเสนอแนะ (closed-ended questions) ส่วนแบบข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นแบบปลายเปิด (open-ended) เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้วก็ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา พร้อมประเมินค่า IOC. โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ส่วนการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ (specialist) เป็นการนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญให้พิจารณาและทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและภาษาโดยพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence: IOC) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญจะใช้ดุลยพินิจพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีเกณฑ์ในการให้ค่าคะแนน ดังนี้

คะแนน -1 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามแล้วเห็นว่าข้อคำถามนั้นไม่ได้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คะแนน 0 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้ว ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

คะแนน +1 หมายถึง เมื่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

พร้อมนี้ การตรวจความถูกต้องด้านสอเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (specialist) จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนและความสอดคล้องของเนื้อหาของแบบสอบถามที่ตรงกับเรื่องที่จะศึกษา การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามผู้วิจัยได้พิจารณาความถูกต้อง ความสมบูรณ์ และจากค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาค อัลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ .982 จึงได้สรุปว่าแบบสอบถามที่ได้สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

3.5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนและการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย (research data collection) ได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยและคณะได้ยื่นขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน ต่อคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ก่อนลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยภาคสนาม

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยและคณะได้รับการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการการทำวิจัยในคน เลขที่ อนุมัติ วจ. 401/2566 ลงวันที่ 19 มิถุนายน 2566 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 3 หัวหน้าโครงการวิจัย ทำหนังสือขออนุญาตเข้าพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์

ขั้นตอนที่ 4 หัวหน้าโครงการวิจัย ทำหนังสือขอเป็นผู้ให้ข้อมูลและขออนุญาตสนทนากลุ่ม (focus group discussion) และหนังสือเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ประเมินแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship) จำนวน 7 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 5 คณะทีมงานวิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม อธิบาย ชี้แจงและทำความเข้าใจในรายละเอียดกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 6 คณะทีมงานวิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยสนทนากลุ่ม (focus group discussion) และประเมินแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship)

ขั้นตอนที่ 7 คณะทีมงานวิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลเชิงปริมาณและการตรวจสอบแบบสามเส้าข้อมูลเชิงคุณภาพก่อนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลการวิจัยต่อไป

3.6 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของประเด็นข้อคำถามเป็นรายข้อ ถ้าในกรณีที่แบบสอบถามขาดความสมบูรณ์จำนวนเท่าใด ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลใหม่มาเพิ่มเติมจนเกิดความสมบูรณ์และดำเนินการตามขั้นตอนการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ข้อมูลส่วนที่ 1 เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ และสถานะวิเคราะห์ โดยการหาค่าร้อยละ (percentage)

2) ข้อมูลส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด โดยคำถามแบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ต่ำสุด ถึง มากที่สุด ได้ใช้สถิติ การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สำหรับการแปลผลของข้อมูล ผู้ทำวิจัยได้กำหนดค่าอันตรภาคชั้น สำหรับการแปลผลข้อมูล โดยคำนวณค่าอันตรภาคชั้น (interval scale) เพื่อกำหนดช่วงชั้น ด้วยการใช้สูตรคำนวณและคำอธิบายสำหรับแต่ละช่วงชั้น ดังนี้ (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2550, หน้า 78-79)

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} = 0.80 \end{aligned}$$

การให้คะแนนคำตอบในแบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า (rating scale)

ระดับ 5	หมายถึง	มากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มาก
ระดับ 3	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	น้อย
ระดับ 1	หมายถึง	น้อยที่สุด

นำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยแล้วแปรความหมายคะแนน (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2545 หน้า 12-13) ซึ่งมีค่าคะแนน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00	หมายถึง	อยู่ในระดับ มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20	หมายถึง	อยู่ในระดับ มาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60	หมายถึง	น้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80	หมายถึง	น้อยที่สุด

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของประเด็นคำถามต่าง ๆ ในกรณีที่จำนวนแบบสอบถามขาดความสมบูรณ์จำนวนเท่าใด ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และแจกแบบสอบถามเพิ่มเติมจำนวนเท่าที่ขาดไป และดำเนินการตามขั้นตอนการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) ข้อมูลส่วนที่ 1 เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ และสถานะ แปลค่าข้อมูลทางสถิติโดยการหาค่าร้อยละ (percentage)

2) ข้อมูลส่วนที่ 2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ได้ใช้สถิติต่าง ๆ เช่น ค่าเฉลี่ย

(\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการประมวลผลข้อมูลจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ (software package)

3) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) คือ การตรวจสอบแหล่งของข้อมูล โดยแหล่งที่จะพิจารณาในการตรวจสอบของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

ก. การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งเวลา (time) โดยผู้วิจัยได้การตรวจสอบข้อมูลในเวลาที่ต่างกัน จำนวน 3 ครั้ง ทั้งนี้เพื่อทดสอบว่าหากเวลาเปลี่ยนไปข้อมูลของผู้ให้การสัมภาษณ์จะเปลี่ยนไปตามกาลเวลาหรือไม่ อย่างไร

ข. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data) โดยผู้วิจัยต้องการทดสอบว่าสิ่งที่ผู้สัมภาษณ์บันทึกข้อมูลจะมีความตรงหรือไม่ โดยใช้วิธีการอ่านข้อความให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตรวจสอบรวมทั้งการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตรวจอ่านข้อมูลก่อนจบการสัมภาษณ์

ค. การตรวจสอบสามเส้าด้านแหล่งบุคคล (people) โดยผู้วิจัยต้องการทดสอบว่าหากมีการใช้ผู้เก็บข้อมูล/การสัมภาษณ์หลายคน ข้อมูลที่ได้จะมีความแตกต่างกันมากน้อยอย่างไร โดยได้ใช้ทีมผู้วิจัยร่วม หรือผู้ช่วยนักวิจัยได้เก็บข้อมูลทวนซ้ำแล้วพิจารณาเทียบเคียงผลลัพธ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยรวมร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง

4) การวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลในเชิงคุณภาพ (qualitative data) การสรุปและประมวลผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้มาจากวิธีการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ซึ่งผู้วิจัยจะใช้วิธีการตีความใน 3 ลักษณะ ได้แก่ การตีความ วิธีวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา แล้วอธิบายเชิงพรรณนา

3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดค่าสถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ดังนี้ คือ

1) สถิติทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยหาค่าความตรงของข้อคำถามแบบประเมิน (content validity) โดยการหาค่าความเชื่อมั่น (IOC)

2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

3) การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) ซึ่งเป็นดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่ใช้หลักการประเมิน ความแตกต่าง (นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช, 2541))

4) การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน โดยมีบทบาทและทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลแบบการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (focus group discussion) และผู้วิจัยทำการประเมินแบบอิงผู้เชี่ยวชาญ (connoisseurship)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบพฤติกรรมวัดกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed method research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพการจัดกระบวนการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (2) สร้างรูปแบบพฤติกรรมวัดกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และ (3) นำเสนอผลการใช้รูปแบบพฤติกรรมวัดกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การแปลผลการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดกระบวนการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผู้วิจัยได้ดำเนินการและแปลผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดสภาพการจัดกระบวนการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ขั้นตอนการวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสารและการศึกษาองค์ประกอบได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการจัดกระบวนการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง เพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ในการวิจัยครั้งนี้ เน้นการศึกษาองค์ประกอบของการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาหลักธรรม 4 เรื่อง คือ 1) หลักกัลยาณมิตร 2) หลักโยนิโสมนสการ 3) หลักไตรสิกขา และ 4) อิทธิบาท 4 แล้วนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ 2) ความ

ขัดแย้งด้านข้อมูล 3) ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด 4) ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า และ 5) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ของรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

องค์ประกอบ	ที่	ตัวบ่งชี้
1. ความขัดแย้งด้าน ผลประโยชน์	1	การเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตา กรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความตั้งใจที่จะทำประโยชน์แก่สังคม ทั้งในขณะที่กำลังศึกษาและเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว
	2	การเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถวางแผนการทำงานอย่าง มีระบบปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
	3	สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไปด้วยดีมีความสามารถ ในการทำงานร่วมกัน
	4	การอยู่ร่วมกันเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีตลอดจน เป็นผู้ที่มี ร่างกายสมบูรณ์ จิตใจปกติ สามารถอยู่ในสังคมอย่างมี ความสุขตามแก่อัตภาพ
	5	การเป็นบุคคลที่อยู่ในสังคมอย่างมีประโยชน์ สามารถ ประพฤติตนให้เหมาะสมกับหน้าที่ให้เป็นที่ปรารถนาของ สังคมเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยและรักษาวินัย ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงามของชาติต่อไป
	6	มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องชัดเจน ในเรื่องราวและกิจการที่ ตนเกี่ยวข้องเป็นผู้กระทำการต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผล และสภาพความจริง

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ที่	ตัวบ่งชี้
2. ความขัดแย้งด้านข้อมูล	7	การเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน อย่างมีระบบ
	8	การแสวงหาและใช้ข้อมูลหลายๆด้าน ในการคิดแก้ปัญหา จนเต็ม ความสามารถ
	9	การประเมินคุณค่า และตัดสินใจหาทางเลือกให้สอดคล้องกับ ความสามารถและสถานการณ์ปัจจุบัน
	10	การตัดสินใจที่จะเรียนรู้กิจกรรมที่เฉพาะบางเรื่อง
	11	การได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือสังคม
3. ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด	12	การพัฒนาทางความประพฤติคือทางกายและวาจาให้มีศีล
	13	การพัฒนาด้านอินทรีย์ 6 คือ ให้รู้จักสำรวจอินทรีย์ของตน อย่างมีสติกำกับ
	14	การพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดความเข้มแข็งและมั่นคงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
	15	การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตน ต่อสรรพสิ่งทั้งปวงไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา
	16	มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งต่อตน และสังคมหลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
	17	มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ
	18	มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำเนินชีวิต
	19	การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยตรง

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

องค์ประกอบ	ที่	ตัวบ่งชี้
4. ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า	20	มีความพึงพอใจที่จะทำงานและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร
	21	มีความพากเพียร ขยัน หมั่นประกอบ หมั่นทำงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดทิ้ง ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ
	22	การเอาจิตฝึกฝน ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ
	23	หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย บกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัตถุประสงค์ คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป
5. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์	24	การแสดงออกซึ่งความไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองฝ่าย
	25	มีการพียงพากันและกันและรับรู้ในความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยระหว่างกัน
	26	การแสดงความไม่เห็นด้วยและขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายของอีกฝ่าย
	27	มีการแสดงออกอารมณ์หรือพฤติกรรมในทางลบเพื่อให้เห็นถึงการไม่ยอมรับ
	28	ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการบรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 การพิจารณาองค์ประกอบและตัวชี้วัด

การสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ดังตารางที่ 4.2 ตารางที่ 4.2 ผลการพิจารณาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	ค่าเฉลี่ย IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์						
1.1 การเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ยอมเสียสละ ประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความตั้งใจที่จะทำประโยชน์แก่สังคมทั้งในขณะที่กำลังศึกษาและเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
1.2 การเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ วางแผนการทำงานอย่างมีระบบ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
1.3 สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไปด้วยดี มีความสามารถในการทำงานร่วมกัน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
1.4 การอยู่ร่วมกันเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ จิตใจปกติ สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามแก่อัตภาพ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อที่	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ			คะแนน รวม	ค่าเฉลี่ย IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1.5 การเป็นบุคคลที่อยู่ในสังคม อย่างมีประโยชน์ สามารถประพุดติ ตนให้เหมาะสมกับหน้าที่ให้เป็นที่ ปรารถนาของสังคม เป็นผู้ที่มิ ระเบียบวินัยและรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิม ของชาติต่อไป	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
1.6 มีความรู้ความเข้าใจถูกต้อง ชัดเจน ในเรื่องราวและกิจการที่ตน เกี่ยวข้อง เป็นผู้กระทำการต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผลและสภาพ ความจริง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. ความขัดแย้งด้านข้อมูล						
2.1 การเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน อย่างมีระบบ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.2 การแสวงหาและใช้ข้อมูล หลายๆด้าน ในการคิดแก้ปัญหาจน เต็มความสามารถ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.3 การประเมินคุณค่าและตัดสินใจ หาทางเลือกให้สอดคล้องกับ ความสามารถและสถานการณ์ ปัจจุบัน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.4 การตัดสินใจที่จะเรียนรู้ กิจกรรมที่เฉพาะบางเรื่อง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2.5 การได้รับการยอมรับจาก ชุมชนหรือสังคม	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อที่	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ			คะแนน รวม	ค่าเฉลี่ย IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
3. ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด						
3.1 การพัฒนาทางความประพฤติ คือทางกายและวาจาให้มีศีล	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3.2 การพัฒนาด้านอินทรีย์ 6 คือ ให้รู้จักสำรวมอินทรีย์ของตนอย่าง มีสติกำกับ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3.3 การพัฒนาด้านจิตใจให้เกิด ความเข้มแข็งและมั่นคงสามารถ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3.4 พัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิด ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตน ต่อสรรพสิ่งทั้งปวงไม่ให้เกิดความ ลุ่มหลงมัวเมา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3.5 มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งต่อ ตน และสังคมหลักพุทธธรรมที่ นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา คุณภาพชีวิต	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3.6 มีความรู้ความสามารถปฏิบัติ หน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3.7 มีจริยธรรมคุณธรรมในการ ดำเนินชีวิต	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3.8 การนำหลักไตรสิกขามาใช้ใน การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยตรง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อที่	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ			คะแนน รวม	ค่าเฉลี่ย IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
4. ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า						
4.1 มีความพึงพอใจที่จะทำงานและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็น ผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4.2 มีความพากเพียร ขยัน หมั่นประกอบ หมั่นทำงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ห่อถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4.3 การเอาจิตฝึกฝน ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัว อุทิศใจ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4.4 หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัตถุประสงค์ วิธีแก้ไข ปรับปรุง เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อที่	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ			คะแนน รวม	ค่าเฉลี่ย IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
5. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์						
5.1 การแสดงออกซึ่งความไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองฝ่าย	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5.2 มีการพียงพากันและกันและรับรู้ในความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยระหว่างกัน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5.3 การแสดงความไม่เห็นด้วยและขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายของอีกฝ่าย	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5.4 มีการแสดงออกอารมณ์หรือพฤติกรรมในทางลบเพื่อให้เห็นถึงการไม่ยอมรับ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5.5 ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการบรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของตนเอง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

การแปลผลการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research)

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผลการพิจารณาองค์ประกอบและตัวชี้วัดพุทธรณวัตรธรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยผู้เชี่ยวชาญ ทุกองค์ประกอบและตัวชี้วัดมีค่าความตรง 1.00 สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

การศึกษา การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของพุทธรณวัตรธรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) ซึ่งเป็นดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นที่ใช้หลักการประเมิน ความแตกต่างและเป็นสูตรที่ นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช

(2541) ได้ปรับสูตรการคำนวณมาจากค่าดัชนี PNI โดยการหาค่าผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของสภาพที่คาดหวัง (I) กับค่าเฉลี่ย ของสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (D) แล้วหารด้วยค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (D) เพื่อถ่วงน้ำหนักก่อนที่จะนำมาจัดลำดับ โดยใช้หลักการกำหนดความต้องการจำเป็นจากระดับสภาพปัจจุบันแล้วจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามค่า $PNI_{Modified}$ โดยใช้สูตรในการคำนวณ

$$PNI_{Modified} = (I - D) / D$$

เมื่อ $PNI_{Modified}$	หมายถึง	ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น
I = Importance	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่คาดหวัง คือระดับความต้องการ
D = Degree of Success	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพปัจจุบัน

จากการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลผลและการจัดลำดับความต้องการจำเป็นยึดตามกรอบแนวคิดของ นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช (2550 อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2550) ได้กำหนดค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ไว้ว่า รายการที่มีค่าอย่างน้อย .30 หรือ 30% ที่มีความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อน ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ปรากฏดังตารางที่ 4.3 – 4.8 และผู้วิจัยได้ให้ความหมายสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ ดังนี้

\bar{x}	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$PNI_{Modified}$	แทน	ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น
I	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่คาดหวัง
D	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพปัจจุบัน

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
1. ชาย	132	33.00
2. หญิง	268	67.00
รวม	400	100.00
อายุ		
1. 18-20 ปี	125	31.25
2. 21-25 ปี	275	68.75
รวม	400	100.00
ระดับการศึกษา		
1. ต่ำกว่าปริญญาตรี	254	63.50
2. ปริญญาตรี	80	20.00
3. สูงกว่าปริญญาตรี	66	16.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นหญิง จำนวนเท่ากับ 268 คน คิดเป็น ร้อยละ 67.00 ชาย จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 33.00 อายุ 18 – 20 ปี จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.25 อายุ 21 – 25 ปี จำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 คน ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 254 คน คิดเป็นร้อยละ 63.50 ปริญญาตรี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50

การแปลผลการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research)

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยรวมและรายด้าน

การสร้างจิตสำนึกที่ดีของ คนรุ่นใหม่	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์				ลำดับ ความ สำคัญ
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ	PNI	
1. ความขัดแย้งด้าน ผลประโยชน์	3.42	0.72	ปาน กลาง	4.28	0.91	มาก	0.25	4
2. ความขัดแย้งด้านข้อมูล	3.34	0.90	ปาน กลาง	4.32	0.97	มาก	0.29	1
3. ความขัดแย้งด้าน โครงสร้างที่เด่นชัด	3.42	1.02	ปาน กลาง	4.20	1.06	มาก	0.23	5
4. ความขัดแย้งด้านค่านิยม และการให้คุณค่า	3.47	0.94	ปาน กลาง	4.44	0.96	มาก	0.28	2
5. ความขัดแย้งด้าน ความสัมพันธ์	3.51	0.90	มาก	4.50	0.99	มาก	0.28	2
รวม	3.43	0.90	ปาน กลาง	4.35	0.98	มาก	-	-

จากตารางที่ 4.4 พบว่า สภาพปัจจุบันของการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$ S.D. = 0.90) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.90) รองลงมา ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า ($\bar{X} = 3.47$ S.D. = 0.94), ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.72) ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 1.02) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความขัดแย้งด้านข้อมูล ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = 0.90)

สภาพที่พึงประสงค์ของการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.98) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.99) รองลงมา ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า ($\bar{X} = 4.44$ S.D. = 0.96), ความขัดแย้งด้านข้อมูล ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.97) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.91) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 1.06)

ความต้องการจำเป็นของการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ความขัดแย้งด้านข้อมูล มีค่า PNI_{modified} เท่ากับ .29 ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า, ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ มีค่า

PNI_{modified} เท่ากับ .28 ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ มีค่า PNI_{modified} เท่ากับ .25 และความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด มีค่า PNI_{modified} เท่ากับ .23

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

การสร้างจิตสำนึกที่ดี ของคนรุ่นใหม่	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	\bar{X}	S.D.	แปลผล		
1. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์								
1. การเป็นผู้มีจิตใจโอบ อ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตากรุณา ซื่อสัตย์ สุจริต ยอมเสียสละ ประโยชน์ส่วนตน เพื่อ ประโยชน์ส่วนรวม มี ความตั้งใจที่จะทำ ประโยชน์แก่สังคมทั้งใน ขณะที่กำลังศึกษาและ เมื่อสำเร็จการศึกษา ออกไปแล้ว	3.50	0.70	ปาน กลาง	4.15	1.13	มาก	0.19	6
2. การเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถวางแผน การทำงานอย่างมี ระบบปฏิบัติงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ	3.64	0.69	มาก	4.37	0.80	มาก	0.20	5

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

การสร้างจิตสำนึกที่ดี ของคนรุ่นใหม่	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	\bar{x}	S.D.	แปลผล	\bar{x}	S.D.	แปลผล		
3. สามารถแก้ไขปัญหา เฉพาะหน้าให้ลุล่วงไป ด้วยดี มีความสามารถ ในการทำงานร่วมกัน	3.45	0.76	ปาน กลาง	4.26	0.86	มาก	0.23	2
4. การอยู่ร่วมกันเป็น ผู้นำและผู้ตามที่ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มี ร่างกายสมบูรณ์ จิตใจ ปกติ สามารถอยู่ใน สังคมอย่างมีความสุข ตามแก่อัตภาพ	3.49	0.79	ปาน กลาง	4.34	0.88	มาก	0.25	1
5. การเป็นบุคคลที่อยู่ใน สังคมอย่างมีประโยชน์ สามารถประพฤติตนให้ เหมาะสมกับหน้าที่ให้ เป็นที่ปรารถนาของ สังคม เป็นผู้มีระเบียบ วินัยและรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดี งามของชาติต่อไป	3.60	0.69	มาก	4.34	0.90	มาก	0.21	3

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

การสร้างจิตสำนึกที่ดี ของคนรุ่นใหม่	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	\bar{x}	S.D.	แปลผล	\bar{x}	S.D.	แปลผล		
6. มีความรู้ความเข้าใจ ถูกต้องชัดเจน ใน เรื่องราวและกิจการที่ ตนเกี่ยวข้อง เป็น ผู้กระทำการต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผล และสภาพความจริง	3.51	0.69	มาก	4.23	0.91	มาก	0.21	3
รวม	3.53	0.72	มาก	4.28	0.91	มาก	-	-
2. ความขัดแย้งด้านข้อมูล								
1. การเผชิญปัญหาใน ชีวิตประจำวัน อย่างมี ระบบ	3.37	0.70	ปาน กลาง	4.28	0.98	มาก	0.27	2
2. การแสวงหาและใช้ ข้อมูลหลายๆด้าน ใน การคิดแก้ปัญหาจนเต็ม ความสามารถ	3.21	0.76	ปาน กลาง	4.24	0.95	มาก	0.32	1
3. การประเมินคุณค่าและ ตัดสินใจทางเลือกให้ สอดคล้องกับ ความสามารถ และสถานการณ์ปัจจุบัน	3.46	0.88	ปาน กลาง	4.31	0.86	มาก	0.25	5
4. การตัดสินใจที่จะ เรียนรู้กิจกรรมที่เฉพาะ บางเรื่อง	3.31	1.15	ปาน กลาง	4.18	1.08	มาก	0.26	3
5. การได้รับการยอมรับ จากชุมชนหรือสังคม	3.34	1.02	ปาน กลาง	4.21	0.99	มาก	0.26	3
รวม	3.34	0.90	ปาน กลาง	4.24	0.97	มาก	-	-

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

การสร้างจิตสำนึกที่ดี ของคนรุ่นใหม่	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ	
	\bar{x}	S.D.	แปลผล	\bar{x}	S.D.	แปลผล			
3. ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด									
1. การพัฒนาทางความ ประพฤติกี้อทางกาย และวาจาให้มีศีล	3.17	1.25	ปาน กลาง	4.15	1.13	มาก	0.31	1	
2. การพัฒนาด้าน อินทรีย์ 6 คือ ให้รู้จัก สำรวมอินทรีย์ของตน อย่างมีสติกำกับ	3.32	1.05	ปาน กลาง	4.16	1.04	มาก	0.26	3	
3. การพัฒนาด้านจิตใจ ให้เกิดความเข้มแข็ง และมั่นคงสามารถ ทำงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	3.37	1.07	ปาน กลาง	4.19	1.00	มาก	0.24	4	
4. การพัฒนาด้าน ปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการ ปฏิบัติตนต่อสรรพสิ่งทั้ง ปวงไม่ให้เกิดความลุ่ม หลงมัวเมา	3.47	1.07	ปาน กลาง	4.15	1.16	มาก	0.20	5	
5. มีการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตทั้งต่อตน และสังคม หลักพุทธธรรมที่ นำมา ประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาคุณภาพชีวิต	3.42	0.95	ปาน กลาง	4.33	0.85	มาก	0.27	2	
6. มีความรู้ความสามารถ ปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มี ประสิทธิภาพ	3.50	0.89	ปาน กลาง	4.17	1.13	มาก	0.19	7	

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

การสร้างจิตสำนึกที่ดี ของคนรุ่นใหม่	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	\bar{x}	S.D.	แปลผล	\bar{x}	S.D.	แปลผล		
7. มีจริยธรรมคุณธรรม ในการดำเนินชีวิต	3.66	0.85	มาก	4.27	1.00	มาก	0.17	8
8. การนำหลักไตรสิกขา มาใช้ในการพัฒนา คุณภาพชีวิตโดยตรง	3.44	1.00	ปาน กลาง	4.15	1.16	มาก	0.20	5
รวม	3.42	1.02	ปาน กลาง	4.20	1.06	มาก	-	-
4. ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า								
1. มีความพึงพอใจที่จะ ทำงานและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้ เป็น ผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจ หรืองานที่ทำ มิใช่สักว่า ทำพอให้เสร็จ ๆ หรือ เพียงเพราะอยากได้ รางวัลหรือผลกำไร	3.49	0.92	ปาน กลาง	4.23	1.02	มาก	0.21	2
2. มีความพากเพียร ขยัน หมั่นประกอบ หมั่นทำงานด้วยความ พยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้งไม่ ทอดอ้อย ก้าวไปข้างหน้า จนกว่าจะสำเร็จ	3.54	0.97	มาก	4.27	0.97	มาก	0.21	2

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

การสร้างจิตสำนึกที่ดี ของคนรุ่นใหม่	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	\bar{x}	S.D.	แปลผล	\bar{x}	S.D.	แปลผล		
2. มีความพากเพียร ขยันหมั่นประกอบหมั่น ทำงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่า จะสำเร็จ	3.54	0.97	มาก	4.27	0.97	มาก	0.21	2
3. การเอาจิตฝึกใฝ่ตั้งจิต รับรู้ในสิ่งที่ทำและทำ ด้วยความคิดไม่ปล่อย จิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อน ลอย ใช้ความคิดในเรื่อง นั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำ กิจหรืองานนั้นอย่าง อุทิศตัวอุทิศใจ	3.70	0.94	มาก	4.26	1.05	มาก	0.15	4
4. หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญตรวจ ตราหาเหตุผล และ ตรวจสอบข้อยิ่งหย่อน เกินเลย บกพร่องขัดข้อง ในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จัก ทดลอง วางแผน วัตถุประสงค์ คิดค้นวิธีแก้ไข ปรับปรุง เพื่อจัดการและดำเนินงาน นั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป	3.58	0.95	มาก	4.39	0.81	มาก	0.23	1
รวม	3.57	0.94	มาก	4.29	0.96	มาก	-	-

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

การสร้างจิตสำนึกที่ดี ของคนรุ่นใหม่	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ
	\bar{x}	S.D.	แปลผล	\bar{x}	S.D.	แปลผล		
1. การแสดงออกซึ่ง ความไม่ลงรอยกัน ระหว่างบุคคลอย่างน้อย สองฝ่าย	3.64	1.19	มาก	4.31	1.01	มาก	0.18	5
2. มีการพียงพากันและ กันและรับรู้ในความ ขัดแย้งหรือความไม่ลง รอยระหว่างกัน	3.50	0.70	มาก	4.15	1.13	มาก	0.19	4
3. การแสดงความไม่ เห็นด้วยและขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรคต่อการ บรรลุเป้าหมายของอีก ฝ่าย	3.64	0.69	มาก	4.37	0.80	มาก	0.20	3
4. มีการแสดงออก อารมณ์หรือพฤติกรรม ในทางลบเพื่อให้เห็นถึง การไม่ยอมรับ	3.45	0.76	มาก	4.26	0.86	มาก	0.23	2
ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการ บรรลุเป้าหมายหรือ ความต้องการของ ตนเอง	3.31	1.15	มาก	4.15	1.16	มาก	0.25	1
รวม	3.51	0.90	มาก	4.25	0.99	มาก	-	-

จากตารางที่ 4.5 พบว่า สภาพปัจจุบันของการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง อธิบายดังนี้

1. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.53$, S.D.=0.72) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถวางแผนการทำงานอย่างมีระบบปฏิบัติงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.64$, S.D.=0.69) รองลงมา ได้แก่ การเป็นบุคคลที่อยู่ในสังคมอย่างมี ประโยชน์ สามารถประพடுத்தันให้เหมาะสมกับหน้าที่ให้เป็นที่ปรารถนาของสังคม เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย และรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิมของชาติต่อไป ($\bar{X} = 3.60$, S.D.=0.69) ความรู้ความ เข้าใจถูกต้องชัดเจน ในเรื่องราวและกิจการที่ตนเกี่ยวข้อง เป็นผู้กระทำการต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจ เหตุผลและสภาพความจริง ($\bar{X} = 3.51$, S.D.=0.69) การเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความตั้งใจที่จะทำ ประโยชน์แก่สังคมทั้งในขณะที่กำลังศึกษาและเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว ($\bar{X} = 3.50$, S.D.=0.70) การอยู่ร่วมกันเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ จิตใจปกติ สามารถอยู่ในสังคม อย่างมีความสุขตามแก่อัตภาพ ($\bar{X} = 3.49$, S.D.=0.79) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ สามารถแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไปด้วยดี มีความสามารถในการทำงานร่วมกัน ($\bar{X} = 3.45$, S.D.=0.76)

2. ความขัดแย้งด้านข้อมูล โดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$, S.D.=0.90) ข้อที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การประเมินคุณค่า และตัดสินใจหาทางเลือกให้สอดคล้องกับ ความสามารถและ สถานการณ์ปัจจุบัน ($\bar{X} = 3.46$, S.D.=0.88) รองลงมา ได้แก่ การเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน อย่างมี ระบบ ($\bar{X} = 3.37$, S.D.=0.70) การได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือสังคม ($\bar{X} = 3.34$, S.D.=1.02) การตัดสินใจที่จะเรียนรู้กิจกรรมที่เฉพาะบางเรื่อง ($\bar{X} = 3.31$, S.D.=1.15) การแสวงหาและใช้ข้อมูล หลากๆด้าน ในการคิดแก้ปัญหาจนเต็ม ความสามารถ ($\bar{X} = 3.21$, S.D.=0.76)

3. ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด โดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$, S.D.=1.02) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ($\bar{X} = 3.66$, S.D.=0.85) รองลงมา ได้แก่ มีความรู้ความ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.50$, S.D.=0.89) การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตน ต่อสรรพสิ่งทั้งปวงไม่ให้เกิดความ ลุ่มหลงมัวเมา ($\bar{X} = 3.47$, S.D.=1.07) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การพัฒนาทางความประพฤติคือทาง กายและวาจาให้มีศีล ($\bar{X} = 3.17$, S.D.=1.25)

4. ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.57$, S.D.=0.94) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และ ตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย บกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้น วิธีแก้ไข ปรับปรุง เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป ($\bar{X} = 3.58$, S.D.=0.95) รองลงมา

ได้แก่ มีความพากเพียร ขยัน หมั่นประกอบ หมั่นทำงานด้วยความ พยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ ($\bar{X} = 3.54$, S.D.=0.97) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ มีความพึงพอใจที่จะทำงานและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็น ผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มีใช้สัปดาห์ทำพอให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร ($\bar{X} = 3.29$, S.D.=0.92)

5. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.51$, S.D.=0.90) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การแสดงความไม่เห็นด้วยและขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายของอีกฝ่าย ($\bar{X} = 3.64$, S.D.=0.69) รองลงมา ได้แก่ การแสดงออกซึ่งความไม่ลงรอยกัน ระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองฝ่าย ($\bar{X} = 3.64$, S.D.=1.19) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการบรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของตนเอง ($\bar{X} = 3.31$, S.D.=1.15)

สภาพที่พึงประสงค์ของการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง อธิบายได้ดังนี้

1. ด้านความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D.=0.91) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถวางแผนการทำงานอย่างมีระบบ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 4.37$, S.D.=0.80) รองลงมา ได้แก่ การอยู่ร่วมกันเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ จิตใจปกติ สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามแก่อัตภาพ ($\bar{X} = 4.34$, S.D.=0.88) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องชัดเจนในเรื่องราวและกิจการที่ตนเกี่ยวข้อง เป็นผู้กระทำการต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผลและสภาพความจริง ($\bar{X} = 4.23$, S.D.=0.91)

2. ด้านความขัดแย้งด้านข้อมูล โดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D.=0.97) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การตัดสินใจที่จะเรียนรู้กิจกรรมที่เฉพาะบางเรื่อง ($\bar{X} = 4.481$, S.D.=1.08) รองลงมา ได้แก่ การเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน อย่างมีระบบ ($\bar{X} = 4.38$, S.D.=0.98) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือสังคม ($\bar{X} = 4.32$, S.D.=0.99)

3. ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D.=1.06) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งต่อตน และสังคมหลักพุทธธรรมที่ นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 4.33$, S.D.=0.85) รองลงมา ได้แก่ มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ($\bar{X} = 4.27$, S.D.=1.00) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การพัฒนาทางความประพฤติคือทางกายและวาจาให้มีศีล, การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตน ต่อสรรพสิ่งทั้งปวงไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา, การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยตรง ($\bar{X} = 4.15$, S.D.=1.16)

4. ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก (\bar{X} =4.44, S.D.=0.96) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีความพากเพียร ขยัน หมั่นประกอบ หมั่นทำงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ (\bar{X} =4.57, S.D.=0.97) รองลงมา ได้แก่ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย บกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัตถุประสงค์แก้ไข ปรับปรุงเพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป (\bar{X} =4.49, S.D.=0.81) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การเอาจิตฝึกฝน ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ (\bar{X} =4.26, S.D.=1.05)

5. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก (\bar{X} =4.50, S.D.=0.99) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การแสดงความไม่เห็นด้วยและขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายของอีกฝ่าย (\bar{X} =4.83, S.D.=0.80) รองลงมา ได้แก่ การแสดงออกซึ่งความไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองฝ่าย (\bar{X} =4.51, S.D.=1.01) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ มีการแสดงออกอารมณ์หรือพฤติกรรมในทางลบเพื่อให้เห็นถึงการไม่ยอมรับ (\bar{X} =4.26, S.D.=0.86)

ความต้องการจำเป็นของการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง อธิบายได้ดังนี้

1. ด้านความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ มีค่า $PNI_{modified}$ อยู่ระหว่าง 0.19-0.25 เรียงลำดับจากข้อที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงไปต่ำ ได้แก่ การอยู่ร่วมกันเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ จิตใจปกติ สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามแก่อัตภาพ ($PNI_{modified}$ =0.25) สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไปด้วยดี มีความสามารถในการทำงานร่วมกัน ($PNI_{modified}$ =0.23) การเป็นบุคคลที่อยู่ในสังคมอย่างมีประโยชน์ สามารถประพัตติตนให้เหมาะสมกับหน้าที่ให้เป็นที่ปรารถนาของสังคม เป็นผู้มีระเบียบวินัยและรักชาติวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั่งงามของชาติต่อไป มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องชัดเจน ในเรื่องราวและกิจการที่ตนเกี่ยวข้อง เป็นผู้กระทำการต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผลและสภาพความจริง ($PNI_{modified}$ =0.21) การเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถวางแผนการทำงานอย่างมีระบบปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($PNI_{modified}$ =0.20) การเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความตั้งใจที่จะทำประโยชน์แก่สังคมทั้งในขณะที่กำลังศึกษาและเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว ($PNI_{modified}$ =0.21)

2. ความขัดแย้งด้านข้อมูล มีค่า $PNI_{modified}$ อยู่ระหว่าง 0.25-0.32 เรียงลำดับจากข้อที่มีค่า $PNI_{modified}$ สูงไปต่ำ ได้แก่ การแสวงหาและใช้ข้อมูลหลายๆด้าน ในการคิดแก้ปัญหาจนเต็มความสามารถ ($PNI_{modified}$ =0.32) การเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน อย่างมีระบบ ($PNI_{modified}$ =0.27) การตัดสินใจที่จะเรียนรู้กิจกรรมที่เฉพาะบางเรื่อง, การได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือสังคม

($PNI_{\text{modified}} = 0.26$) การประเมินคุณค่า และตัดสินใจหาทางเลือกให้สอดคล้องกับ ความสามารถและ สถานการณ์ปัจจุบัน ($PNI_{\text{modified}} = 0.25$)

3. ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด มีค่า PNI_{modified} อยู่ระหว่าง 0.17-0.31 เรียงลำดับ จากข้อที่มีค่า PNI_{modified} สูงไปต่ำ ได้แก่ การพัฒนาทางความประพฤติคือทางกายและวาจาให้มีศีล ($PNI_{\text{modified}} = 0.31$) มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งต่อตน และสังคมหลักพุทธธรรมที่ นำมาประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาคุณภาพชีวิต ($PNI_{\text{modified}} = 0.27$) การพัฒนาด้านอินทรีย์ 6 คือ ให้รู้จักสำรวจอินทรีย์ของตน อย่างมีสติกำกับ ($PNI_{\text{modified}} = 0.26$) การพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดความเข้มแข็งและมั่นคงสามารถทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($PNI_{\text{modified}} = 0.24$) การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการ ปฏิบัติตน ต่อสรรพสิ่งทั้งปวงไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา, การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนา คุณภาพชีวิตโดยตรง ($PNI_{\text{modified}} = 0.20$) มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ ($PNI_{\text{modified}} = 0.19$) มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ($PNI_{\text{modified}} = 0.17$)

4. ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า มีค่า PNI_{modified} อยู่ระหว่าง 0.15-0.23 เรียงลำดับจากข้อที่มีค่า PNI_{modified} สูงไปต่ำ ได้แก่ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย บกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัตถุประสงค์ วิธีแก้ไข ปรับปรุง เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป ($PNI_{\text{modified}} = 0.23$) มีความพึงพอใจ ที่จะทำงานและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็น ผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้ เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร, มีความพากเพียร ขยัน หมั่นประกอบ หมั่นทำงาน ด้วยความ พยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ ($PNI_{\text{modified}} = 0.21$) การเอาจิตฝึกฝน ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ ($PNI_{\text{modified}} = 0.15$)

5. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ มีค่า PNI_{modified} อยู่ระหว่าง 0.18-0.25 เรียงลำดับจากข้อ ที่มีค่า PNI_{modified} สูงไปต่ำ ได้แก่ ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการบรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของตนเอง ($PNI_{\text{modified}} = 0.25$) มีการแสดงออกอารมณ์หรือพฤติกรรมในทางลบเพื่อให้เห็นถึงการไม่ยอมรับ ($PNI_{\text{modified}} = 0.23$) การแสดงความไม่เห็นด้วยและขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายของ อีกฝ่าย ($PNI_{\text{modified}} = 0.20$) มีการพึ่งพากันและกันและรับรู้ในความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยระหว่าง กัน ($PNI_{\text{modified}} = 0.19$) การแสดงออกซึ่งความไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองฝ่าย ($PNI_{\text{modified}} = 0.18$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ขั้นตอนที่ 1 ร่างเพื่อสร้างรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่

การร่างเพื่อสร้างรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง และจากการวิสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากระยะที่ 1 มาয়กร่างเพื่อสร้างรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ดังนี้

ตารางที่ 4.6 ร่างรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ประเด็นรูปแบบ	ที่	ตัวบ่งชี้
	1. ความขัดแย้งด้านข้อมูล	
	1	การแสวงหาและใช้ข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ในการคิดแก้ปัญหา จนเต็ม ความสามารถ
	2	การเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน อย่างมีระบบ
	3	การตัดสินใจที่จะเรียนรู้กิจกรรมที่เฉพาะบางเรื่อง
	4	การได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือสังคม

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็นรูปแบบ	ที่	ตัวบ่งชี้
	5	การประเมินคุณค่า และตัดสินใจหาทางเลือกให้สอดคล้องกับความสามารถและสถานการณ์ปัจจุบัน
2. ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า		
	1	4. หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย บกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัตถุประสงค์ วิถีแก้ไข ปรับปรุง เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป
	2	มีความพึงพอใจที่จะทำงานและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็น ผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร
	3	มีความพากเพียร ขยัน หมั่นประกอบ หมั่นทำงานด้วยความ พยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดทิ้ง ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ
	4	การเอาจิตฝึกฝน ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำด้วยความคิด ไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ
3. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์		
	1	ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการบรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของตนเอง
	2	มีการแสดงออกอารมณ์หรือพฤติกรรมในทางลบเพื่อให้เห็นถึงการไม่ยอมรับ
	3	การแสดงความไม่เห็นด้วยและขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายของอีกฝ่าย
	4	มีการพึ่งพากันและกันและรับรู้ในความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยระหว่างกัน
	5	การแสดงออกซึ่งความไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองฝ่าย

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็นรูปแบบ	ที่	ตัวบ่งชี้
4. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์		
	1	การอยู่ร่วมกันเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ จิตใจปกติ สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามแก้้อัตภาพ
	2	สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไปด้วยดี มีความสามารถในการทำงานร่วมกัน
	3	การเป็นบุคคลที่อยู่ในสังคมอย่างมีประโยชน์ สามารถประพฤตินให้เหมาะสมกับหน้าที่ให้เป็นที่ปรารถนาของสังคม เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยและรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิมของชาติต่อไป
	4	มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องชัดเจน ในเรื่องราวและกิจการที่ตนเกี่ยวข้อง เป็นผู้กระทำการต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผลและสภาพความจริง
	5	การเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถวางแผนการทำงานอย่างมีระบบปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
	6	การเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตา กรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความตั้งใจที่จะทำประโยชน์แก่สังคม ทั้งในขณะที่กำลังศึกษาและเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว
5. ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด		
	1	การพัฒนาทางความประพฤติคือทางกายและวาจาให้มีศีล
	2	มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งต่อตน และสังคมหลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
	3	การพัฒนาด้านอินทรีย์ 6 คือ ให้รู้จักสำรวจอินทรีย์ของตนอย่างมีสติกำกับ
	4	การพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดความเข้มแข็งและมั่นคงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ประเด็นรูปแบบ	ที่	ตัวบ่งชี้
	5	การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตน ต่อสรรพสิ่งทั้งปวงไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา
	6	การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยตรง
	7	มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ
	8	มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำเนินชีวิต

สรุปร่างรูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ประกอบด้วย

1. ประเด็นความขัดแย้งด้านข้อมูล มี 5 ตัวบ่งชี้

1.1 การแสวงหาและใช้ข้อมูลหลายๆด้าน ในการคิดแก้ปัญหาจนเต็ม ความสามารถ

1.2 การเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน อย่างมีระบบ

1.3 การตัดสินใจที่จะเรียนรู้กิจกรรมที่เฉพาะบางเรื่อง

1.4 การได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือสังคม

1.5 การประเมินคุณค่า และตัดสินใจทางเลือกให้สอดคล้องกับความสามารถและ

สถานการณ์ปัจจุบัน

2. ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า มี 4 ตัวบ่งชี้

2.1 หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย บกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไข ปรับปรุง เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

2.2 มีความพึงพอใจที่จะทำงานและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็น ผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร

2.3 มีความพากเพียร ขยัน หมั่นประกอบ หมั่นทำงานด้วยความ พยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

2.4 การเอาจิตฝึกฝน ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ

3. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ มี 5 ตัวบ่งชี้

3.1 ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการบรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของตนเอง

3.2 มีการแสดงออกอารมณ์หรือพฤติกรรมในทางลบเพื่อให้เห็นถึงการไม่ยอมรับ

3.3 การแสดงความไม่เห็นด้วยและขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายของอีกฝ่าย

3.4 มีการพึ่งพากันและกันและรับรู้ในความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยระหว่างกัน

3.5 การแสดงออกซึ่งความไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองฝ่าย

4. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ มี 6 ตัวบ่งชี้

4.1 การอยู่ร่วมกันเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ จิตใจปกติ สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามแก่อัตภาพ

4.2 สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไปด้วยดี มีความสามารถในการทำงานร่วมกัน

4.3 การเป็นบุคคลที่อยู่ในสังคมอย่างมีประโยชน์ สามารถประพฤติตนให้เหมาะสมกับหน้าที่ให้เป็นที่ปรารถนาของสังคม เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยและรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของชาติต่อไป

4.4 มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องชัดเจน ในเรื่องราวและกิจการที่ตนเกี่ยวข้อง เป็นผู้กระทำการต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผลและสภาพความจริง

4.5 การเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถวางแผนการทำงานอย่างมีระบบปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.6 การเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความตั้งใจที่จะทำประโยชน์แก่สังคมทั้งในขณะที่กำลังศึกษาและเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว

5. ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด มี 8 ตัวบ่งชี้

5.1 การพัฒนาทางความประพฤติคือทางกายและวาจาให้มีศีล

5.2 มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งต่อตน และสังคมหลักพุทธธรรมที่ นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

5.3 การพัฒนาด้านอินทรีย์ 6 คือ ให้อัจฉริยอินทรีย์ของตนอย่างมีสติกำกับ

5.4 การพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดความเข้มแข็งและมั่นคงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.5 การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตน ต่อสรรพสิ่งทั้งปวงไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา

5.6 การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยตรง

5.7 มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ

5.8 มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำเนินชีวิต

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบพุทธรวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่

จากการยกร่างรูปแบบพุทธรวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ตามที่นำเสนอไปแล้วนั้น วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ซึ่งในการสนทนากลุ่มรูปแบบพุทธรวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง พร้อมทั้งรายละเอียดในการปฏิบัติให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการพิจารณาถึง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เข้าร่วมการพิจารณามี 7 ท่าน ที่ประชุมที่ได้พิจารณาและอภิปรายอย่างกว้างขวาง รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำรูปแบบพุทธรวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.7 ผลการสนทนากลุ่มรูปแบบพุทธรวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ประเด็นสนทนากลุ่ม ก่อนสนทนากลุ่ม	ความเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ	ข้อเสนอแนะ หลังสนทนากลุ่ม
1. ความขัดแย้งด้านข้อมูล	ควรแก้ไข	<u>เพิ่มเติมหลักธรรม</u> โดยใช้หลักโยนิโสมนสการ: พิจารณา โดยแยบคาย <u>แก้ไขเป็น</u> ความขัดแย้งด้านข้อมูลโดยใช้หลัก โยนิโสมนสการ: พิจารณาโดยแยบ คาย
1.1 การแสวงหาและใช้ข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ใน การคิดแก้ปัญหาจนเต็ม ความสามารถ	เห็นด้วย	
1.2 การเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน อย่างมี ระบบ	เห็นด้วย	

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็นสนทนากลุ่ม ก่อนสนทนากลุ่ม	ความเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ	ข้อเสนอแนะ หลังสนทนากลุ่ม
1.3 การตัดสินใจที่จะเรียนรู้กิจกรรมที่เฉพาะ บางเรื่อง	เห็นด้วย	
1.4 การได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือสังคม	เห็นด้วย	
1.5 การประเมินคุณค่า และตัดสินใจหา ทางเลือกให้สอดคล้องกับความสามารถและ สถานการณ์ปัจจุบัน	เห็นด้วย	
2. ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า โดยใช้หลักอิทธิบาท 4: ทางแห่งความสำเร็จ	ควรแก้ไข	<u>เพิ่มเติมหลักธรรม</u> โดยใช้หลักอิทธิบาท 4: ทางแห่ง ความสำเร็จ <u>แก้ไขเป็น</u> ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้ คุณค่า โดยใช้หลักอิทธิบาท 4: ทาง แห่งความสำเร็จ
2.1 หมั่นใช้ปัญหาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตรา หาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย บกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไข ปรับปรุง เพื่อ จัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป	เห็นด้วย	
2.2 มีความพึงพอใจที่จะทำงานและทำด้วยใจ รัก ต้องการทำให้เป็น ผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจ หรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ หรือ เพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร	เห็นด้วย	
2.3 มีความพากเพียร ขยัน หมั่นประกอบ หมั่น ทำงานด้วยความ พยายาม เข้มแข็ง อดทน เอา ธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย ก้าวไปข้างหน้า จนกว่าจะสำเร็จ	เห็นด้วย	

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็นสนทนากลุ่ม ก่อนสนทนากลุ่ม	ความเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ	ข้อเสนอแนะ หลังสนทนากลุ่ม
2.4 การเอาจิตฝึกใจ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และ ทำด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อน ลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำ กิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ	เห็นด้วย	
3. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์	ควรแก้ไข	<u>เพิ่มเติมหลักการ</u> โดยใช้หลักอิทธิบาท 4: ทางแห่ง ความสำเร็จ <u>แก้ไขเป็น</u> ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์โดย ใช้หลักอิทธิบาท 4: ทางแห่ง ความสำเร็จ
3.1 ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการบรรลุเป้าหมาย หรือความต้องการของตนเอง	เห็นด้วย	
3.2 มีการแสดงออกอารมณ์หรือพฤติกรรม ในทางลบเพื่อให้เห็นถึงการไม่ยอมรับ	เห็นด้วย	
3.3 การแสดงความไม่เห็นด้วยและขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายของอีก ฝ่าย	เห็นด้วย	
3.4 มีการพึ่งพากันและกันและรับรู้ในความ ขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยระหว่างกัน	เห็นด้วย	
3.5 การแสดงออกซึ่งความไม่ลงรอยกัน ระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองฝ่าย	เห็นด้วย	

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็นสนทนากลุ่ม ก่อนสนทนากลุ่ม	ความเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ	ข้อเสนอแนะ หลังสนทนากลุ่ม
4. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์	ควรแก้ไข	<u>เพิ่มเติมหลักธรรม</u> โดยใช้หลักกัลยาณมิตร: มิตรแท้ เพื่อนแท้ เพื่อนตาย <u>แก้ไขเป็น</u> ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์โดยใช้ หลักกัลยาณมิตร: มิตรแท้ เพื่อนแท้ เพื่อนตาย
4.1 การอยู่ร่วมกันเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ จิตใจปกติ สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามแก้ อัตรภาพ	เห็นด้วย	
4.2 สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไป ด้วยดี มีความสามารถในการทำงานร่วมกัน	เห็นด้วย	
4.3 การเป็นบุคคลที่อยู่ในสังคมอย่างมี ประโยชน์ สามารถประพฤติตนให้เหมาะสมกับ หน้าที่ให้เป็นที่ปรารถนาของสังคม เป็นผู้มี ระเบียบวินัย และรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของชาติต่อไป	เห็นด้วย	
4.4 มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องชัดเจน ใน เรื่องราวและกิจการที่ตนเกี่ยวข้อง เป็น ผู้กระทำการต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผลและ สภาพความจริง	เห็นด้วย	
4.5 การเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถวาง แผนการทำงานอย่างมีระบบปฏิบัติงานได้อย่าง มีประสิทธิภาพ	เห็นด้วย	

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็นสนทนากลุ่ม ก่อนสนทนากลุ่ม	ความเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ	ข้อเสนอแนะ หลังสนทนากลุ่ม
4.6 การเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ ส่วนรวม มีความตั้งใจที่จะทำประโยชน์แก่ สังคมทั้งในขณะที่กำลังศึกษาและเมื่อสำเร็จ การศึกษาออกไปแล้ว	เห็นด้วย	
5. ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด	ควรแก้ไข	<u>เพิ่มเติมหลักธรรม</u> โดยใช้หลักไตรสิกขา: ศีล สมาธิ ปัญญา <u>แก้ไขเป็น</u> ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด โดยใช้หลักไตรสิกขา: ศีล สมาธิ ปัญญา
5.1 การพัฒนาทางความประพฤติคือทางกาย และวาจาให้มีศีล	เห็นด้วย	
5.2 มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งต่อตน และ สังคมหลักพุทธธรรมที่ นำมาประยุกต์ใช้ในการ พัฒนาคุณภาพชีวิต	เห็นด้วย	
5.3 การพัฒนาด้านอินทรีย์ 6 คือ ให้รู้จัก สำรวมอินทรีย์ของตนอย่างมีสติกำกับ	เห็นด้วย	
5.4 การพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดความเข้มแข็ง และมั่นคงสามารถทำงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	เห็นด้วย	
5.5 การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตน ต่อสรรพสิ่งทั้งปวง ไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา	เห็นด้วย	

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็นสนทนากลุ่ม ก่อนสนทนากลุ่ม	ความเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิ	ข้อเสนอแนะ หลังสนทนากลุ่ม
5.6 การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนา คุณภาพชีวิตโดยตรง	เห็นด้วย	
5.7 มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมี ประสิทธิภาพ	เห็นด้วย	
5.8 มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำเนินชีวิต	เห็นด้วย	

จากการสนทนากลุ่มโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ได้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนกลาง จำนวน 5 องค์ประกอบ 28 ตัวบ่งชี้ รูปแบบที่ได้หลังการสนทนากลุ่ม

1. ความขัดแย้งด้านข้อมูลโดยใช้หลักโยนิโสมนสการ: พิจารณาโดยแยกกาย มี 5 ตัวบ่งชี้

- 1.1 การแสวงหาและใช้ข้อมูลหลายๆด้าน ในการคิดแก้ปัญหาจนเต็ม ความสามารถ
- 1.2 การเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน อย่างมีระบบ
- 1.3 การตัดสินใจที่จะเรียนรู้กิจกรรมที่เฉพาะบางเรื่อง
- 1.4 การได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือสังคม
- 1.5 การประเมินคุณค่า และตัดสินใจหาทางเลือกให้สอดคล้องกับความสามารถและ

สถานการณ์ปัจจุบัน

2. ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า โดยใช้หลักอิทธิบาท 4: ทางแห่งความสำเร็จ มี 4 ตัวบ่งชี้

2.1 หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย บกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัตถุประสงค์ แก้ไข ปรับปรุงเพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

2.2 มีความพึงพอใจที่จะทำงานและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็น ผลสำเร็จอย่างดี แห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร

2.3 มีความพากเพียร ขยัน หมั่นประกอบ หมั่นทำงานด้วยความ พยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

2.4 การเอาจิตฝึกฝน ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ

3. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4: ทางแห่งความสำเร็จ มี 5 ตัวบ่งชี้

- 3.1 ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการบรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของตนเอง

- 3.2 มีการแสดงออกอารมณ์หรือพฤติกรรมในทางลบเพื่อให้เห็นถึงการไม่ยอมรับ
- 3.3 การแสดงความคิดเห็นด้วยและขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายของอีกฝ่าย
- 3.4 มีการพึ่งพากันและกันและรับรู้ในความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยระหว่างกัน
- 3.5 การแสดงออกซึ่งความไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองฝ่าย
4. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์โดยใช้หลักกาลยามิตร: มิตรแท้ เพื่อนแท้ เพื่อนตาย มี 6 ตัวบ่งชี้
- 4.1 การอยู่ร่วมกันเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ จิตใจปกติ สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามแก้อัตภาพ
- 4.2 สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไปด้วยดี มีความสามารถในการทำงานร่วมกัน
- 4.3 การเป็นบุคคลที่อยู่ในสังคมอย่างมีประโยชน์ สามารถประพฤติตนให้เหมาะสมกับหน้าที่ให้เป็นที่ปรารถนาของสังคม เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยและรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั่งงามของชาติต่อไป
- 4.4 มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องชัดเจน ในเรื่องราวและกิจการที่ตนเกี่ยวข้อง เป็นผู้กระทำการต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผลและสภาพความจริง
- 4.5 การเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถวางแผนการทำงานอย่างมีระบบปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 4.6 การเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความตั้งใจที่จะทำประโยชน์แก่สังคมทั้งในขณะที่กำลังศึกษาและเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว
5. ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัดโดยใช้หลักไตรสิกขา: ศีล สมาธิ ปัญญา มี 8 ตัวบ่งชี้
- 5.1 การพัฒนาทางความประพฤติคือทางกายและวาจาให้มีศีล
- 5.2 มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งต่อตน และสังคมหลักพุทธธรรมที่ นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 5.3 การพัฒนาด้านอินทรีย์ 6 คือ ให้รู้จักสำรวมอินทรีย์ของตนอย่างมีสติกำกับ
- 5.4 การพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดความเข้มแข็งและมั่นคงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 5.5 การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตน ต่อสรรพสิ่งทั้งปวงไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา
- 5.6 การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยตรง
- 5.7 มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ

5.8 มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำเนินชีวิต

ผลการพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้
ตารางที่ 4.8 ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter-Quartile Range) ของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้าง จิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	Mdn	IQR	ผล	Mdn	IQR	ผล
1. ความขัดแย้งด้านข้อมูลโดยใช้ หลักโยนิโสมนสการ: พิจารณา โดยแยกคาย	4.02	0.85	ผ่าน เกณฑ์	4.08	0.77	ผ่าน เกณฑ์
1.1 การแสวงหาและใช้ข้อมูล หลายๆ ด้าน ในการคิดแก้ปัญหา จนเต็ม ความสามารถ	3.92	0.96	ผ่าน เกณฑ์	4.01	0.85	ผ่าน เกณฑ์
1.2 การเผชิญปัญหาใน ชีวิตประจำวัน อย่างมีระบบ	3.92	0.96	ผ่าน เกณฑ์	4.50	0.69	ผ่าน เกณฑ์
1.3 การตัดสินใจที่จะเรียนรู้ กิจกรรมที่เฉพาะบางเรื่อง	4.04	0.61	ผ่าน เกณฑ์	3.94	0.69	ผ่าน เกณฑ์
1.4 การได้รับการยอมรับจากชุมชน หรือสังคม	4.23	1.09	ผ่าน เกณฑ์	4.07	0.73	ผ่าน เกณฑ์
1.5 การประเมินคุณค่า และ ตัดสินใจหาทางเลือกให้สอดคล้อง กับความสามารถและสถานการณ์ ปัจจุบัน	4.00	0.61	ผ่าน เกณฑ์	3.88	0.89	ผ่าน เกณฑ์

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้าง จิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	Mdn	IQR	ผล	Mdn	IQR	ผล
2. ความขัดแย้งด้านค่านิยมและ การให้คุณค่า โดยใช้หลักอิทธิบาท 4: ทางแห่งความสำเร็จ	4.20	0.63	ผ่าน เกณฑ์	3.86	0.82	ผ่าน เกณฑ์
2.1 หมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และ ตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย บกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดย รู้จักทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้น วิธีแก้ไข ปรับปรุง เพื่อจัดการและ ดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป	3.78	0.63	ผ่าน เกณฑ์	3.50	0.84	ผ่าน เกณฑ์
2.2 มีความพึงพอใจที่จะทำงาน และทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็น ผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ หรือ เพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผล กำไร	4.39	0.61	ผ่าน เกณฑ์	4.19	0.74	ผ่าน เกณฑ์
2.3 มีความพากเพียร ขยัน หมั่น ประกอบ หมั่นทำงานด้วยความ พยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย ก้าวไป ข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ	4.23	0.46	ผ่าน เกณฑ์	3.65	0.91	ผ่าน เกณฑ์
2.4 การเอาจิตฝึกฝน ตั้งจิตรับรู้ใน สิ่งที่ทำ และทำด้วยความคิดไม่ ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศ ใจ	4.41	0.83	ผ่าน เกณฑ์	4.08	0.79	ผ่าน เกณฑ์

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้าง จิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	Mdn	IQR	ผล	Mdn	IQR	ผล
3. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4: ทางแห่ง ความสำเร็จ	4.30	0.68	ผ่าน เกณฑ์	4.02	0.58	ผ่าน เกณฑ์
3.1 ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการบรรลุ เป้าหมายหรือความต้องการของ ตนเอง	3.72	0.67	ผ่าน เกณฑ์	4.62	0.76	ผ่าน เกณฑ์
3.2 มีการแสดงออกอารมณ์หรือ พฤติกรรมในทางลบเพื่อให้เห็นถึง การไม่ยอมรับ	4.61	0.81	ผ่าน เกณฑ์	3.50	0.59	ผ่าน เกณฑ์
3.3 การแสดงความไม่เห็นด้วยและ ขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรคต่อการ บรรลุเป้าหมายของอีกฝ่าย	4.51	0.63	ผ่าน เกณฑ์	4.17	0.39	ผ่าน เกณฑ์
3.4 มีการพึ่งพากันและกันและรับรู้ ในความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอย ระหว่างกัน	4.51	0.63	ผ่าน เกณฑ์	3.78	0.39	ผ่าน เกณฑ์
3.5 การแสดงออกซึ่งความไม่ลง รอยกันระหว่างบุคคลอย่างน้อย สองฝ่าย	4.17	0.66	ผ่าน เกณฑ์	4.02	0.76	ผ่าน เกณฑ์
4. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ โดยใช้หลักกัลยาณมิตร: มิตรแท้ เพื่อนแท้ เพื่อนตาย	4.00	0.81	ผ่าน เกณฑ์	4.04	0.78	ผ่าน เกณฑ์
4.1 การอยู่ร่วมกันเป็นผู้นำและผู้ ตามที่ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีร่างกาย สมบูรณ์ จิตใจปกติ สามารถอยู่ใน สังคมอย่างมีความสุขตามแก้ อติภาพ	3.92	0.96	ผ่าน เกณฑ์	4.01	0.85	ผ่าน เกณฑ์

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รูปแบบพหุชนวัตกรรมการสร้าง จิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	Mdn	IQR	ผล	Mdn	IQR	ผล
4.2 สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะ หน้าให้ลุล่วงไปด้วยดี มี ความสามารถในการทำงานร่วมกัน	3.92	0.96	ผ่าน เกณฑ์	4.50	0.69	ผ่าน เกณฑ์
4.3 การเป็นบุคคลที่อยู่ในสังคม อย่างมีประโยชน์ สามารถประพฤติ ตนให้เหมาะสมกับหน้าที่ให้เป็นที่ ปรารถนาของสังคม เป็นผู้ที่มี ระเบียบวินัยและรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิม ของชาติต่อไป	4.04	0.61	ผ่าน เกณฑ์	3.94	0.69	ผ่าน เกณฑ์
4.4 มีความรู้ความเข้าใจถูกต้อง ชัดเจน ในเรื่องราวและกิจการที่ตน เกี่ยวข้อง เป็นผู้กระทำการต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผลและสภาพ ความจริง	4.23	1.09	ผ่าน เกณฑ์	4.07	0.73	ผ่าน เกณฑ์
4.5 การเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถวางแผนการทำงาน อย่างมีระบบปฏิบัติงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	3.86	0.60	ผ่าน เกณฑ์	3.83	0.82	ผ่าน เกณฑ์
4.6 การเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ยอมเสียสละ ประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ ส่วนรวม มีความตั้งใจที่จะทำ ประโยชน์แก่สังคมทั้งในขณะที่ กำลังศึกษาและเมื่อสำเร็จ การศึกษาออกไปแล้ว	4.00	0.61	ผ่าน เกณฑ์	3.88	0.89	ผ่าน เกณฑ์

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้าง จิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	Mdn	IQR	ผล	Mdn	IQR	ผล
5. ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่ เด่นชัดโดยใช้หลักไตรสิกขา: ศีล สมาธิ ปัญญา	4.12	0.64	ผ่าน เกณฑ์	3.98	0.76	ผ่าน เกณฑ์
5.1 การพัฒนาทางความประพฤติ คือทางกายและวาจาให้มีศีล	3.78	0.63	ผ่าน เกณฑ์	3.50	0.84	ผ่าน เกณฑ์
5.2 มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งต่อ ตน และสังคมหลักพุทธธรรมที่ นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา คุณภาพชีวิต	4.39	0.61	ผ่าน เกณฑ์	4.19	0.74	ผ่าน เกณฑ์
5.3 การพัฒนาด้านอินทรีย์ 6 คือ ให้รู้จักสำรวมอินทรีย์ของตนอย่าง มีสติกำกับ	4.23	0.46	ผ่าน เกณฑ์	3.65	0.91	ผ่าน เกณฑ์
5.4 การพัฒนาด้านจิตใจให้เกิด ความเข้มแข็งและมั่นคงสามารถ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.12	0.68	ผ่าน เกณฑ์	4.10	0.72	ผ่าน เกณฑ์
5.5 การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้ เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติ ตน ต่อสรรพสิ่งทั้งปวงไม่ให้เกิด ความลุ่มหลงมัวเมา	4.41	0.83	ผ่าน เกณฑ์	4.08	0.79	ผ่าน เกณฑ์
5.6 การนำหลักไตรสิกขามาใช้ใน การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยตรง	3.73	0.39	ผ่าน เกณฑ์	4.21	0.75	ผ่าน เกณฑ์
5.7 มีความรู้ความสามารถปฏิบัติ หน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ	3.72	0.67	ผ่าน เกณฑ์	4.62	0.76	ผ่าน เกณฑ์
5.8 มีจริยธรรมคุณธรรมในการ ดำเนินชีวิต	4.61	0.81	ผ่าน เกณฑ์	3.50	0.59	ผ่าน เกณฑ์

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาจตุภาคีรับความปกติใหม่ของเยาวชนไทย ในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักพุทธวิถี (ใช้หลักธรรมพละ 5) พบว่า ทุกองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ผ่านเกณฑ์ สามารถนำไปใช้ได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอผลการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ผู้วิจัยได้นำผลจากระยะที่ 1 และ ระยะที่ 2 มาสร้างคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ในการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยการนำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน จากตอนที่ 1 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือประกอบด้วย ส่วนประกอบต่าง ๆ และเนื้อหาสาระ ด้านรูปแบบและการใช้ภาษา ด้านการออกแบบ ด้านรูปเล่ม ด้านประโยชน์ ความเป็นไปได้ จากการนำคู่มือไปใช้

เมื่อได้คู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำเนื้อหาสาระตามที่ได้มีการปรับแก้ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ผลการตรวจสอบคู่มือโดยให้ ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พิจารณาความเหมาะสม ความสอดคล้อง และความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ของเนื้อหาในคู่มือ วิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ความคิดเห็นความถูกต้องของเนื้อหาของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ดัชนี ความ สอดคล้อง	ความสอดคล้อง	
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		สอดคล้อง	ไม่ สอดคล้อง
ด้านเนื้อหา									
1.	ความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของเนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-
2.	ความชัดเจนในการอธิบายเนื้อหา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-
3.	การเรียบเรียงเนื้อหาที่เข้าใจง่าย	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-
4.	เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของคู่มือ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-
ด้านรูปแบบและการใช้ภาษา									
5.	มีความชัดเจนของภาพและความเหมาะสมของภาษา	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-
6.	การใช้ภาษาถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-
7.	ความน่าสนใจและเทคนิคที่ใช้ในงาน	+1	0	+1	+1	+1	0.80	✓	-

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ดัชนี ความ สอดคล้อง	ความสอดคล้อง	
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		สอดคล้อง	ไม่ สอดคล้อง
8.	การจัดวาง องค์ประกอบ เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-
ด้านการออกแบบ									
9.	ความเหมาะสม ของขนาด ตัวอักษร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-
10.	ความชัดเจนของ ภาพประกอบ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-
11.	ความเหมาะสม ของภาพประกอบ	+1	+1	0	+1	+1	0.80	✓	-
ด้านรูปเล่ม									
12.	ความเหมาะสม ของขนาดเล่ม	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-
13.	รูปเล่มของคู่มือ ดึงดูดความสนใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-
ด้านประโยชน์จากการนำคู่มือไปใช้									
14.	การดำเนินงาน ตามคู่มือมี ประโยชน์ต่อฝ่าย การบริหารองค์กร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-
15.	การนำคู่มือไปใช้ จะทำให้องค์กรมี ความมั่นใจในการ พัฒนาคุณภาพ ภายในองค์กร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ดัชนี ความ สอดคล้อง	ความสอดคล้อง	
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		สอดคล้อง	ไม่ สอดคล้อง
16.	การดำเนินการตามคู่มือมีความชัดเจนและผลที่ได้จากการกำหนดการตามคู่มือแต่ละขั้นตอนมีประโยชน์สำหรับองค์กร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-
17.	ข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติตามคู่มือจะเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-
17.	ข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติตามคู่มือจะเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กร	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-
ด้านความเป็นไปได้									
18.	คู่มือสามารถนำไปใช้ในองค์กรได้จริง โดยเนื้อหา มีสาระและประโยชน์ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					ดัชนี ความ สอดคล้อง	ความสอดคล้อง	
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		สอดคล้อง	ไม่ สอดคล้อง
19.	คู่มือนี้เป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปใช้ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-
20.	คู่มือมีความเป็นไปได้ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะนำคู่มือไปใช้	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	✓	-

จากตารางที่ 4.11 ผลการประเมินคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประเมินความถูกต้องของเนื้อหาของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคู่มือ (IOC) นั้น พบว่า ความสอดคล้องของคู่มือ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 - 1.00 แสดงว่าคู่มือมีความเหมาะสมและสอดคล้อง สามารถนำไปใช้ได้ และผลการประเมินการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยรวม

รายการ	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม	อันดับ
1. ด้านเนื้อหา	4.67	0.50	มากที่สุด	2
2. ด้านรูปแบบและการใช้ภาษา	4.71	0.45	มากที่สุด	1
3. ด้านการออกแบบ	4.32	0.81	มาก	5
4. ด้านรูปเล่ม	4.40	0.71	มาก	4
5. ด้านประโยชน์จากการนำคู่มือไปใช้	4.29	0.49	มาก	6
6. ด้านความเป็นไปได้	4.51	0.65	มากที่สุด	3
รวม	4.48	0.60	มาก	-

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ระดับความเหมาะสมคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยรวม อยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.48, S.D.=0.60) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านรูปแบบและการใช้ภาษา (\bar{X} =4.71, S.D.=0.45) รองลงมา คือ ด้านเนื้อหา (\bar{X} =4.67, S.D.=0.50) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านประโยชน์จากการนำคู่มือไปใช้ (\bar{X} =4.29, S.D.=0.49)

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านเนื้อหา

ด้านเนื้อหา	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม	อันดับ
1. ความถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ของเนื้อหา	4.66	0.43	มากที่สุด	3
2. ความชัดเจนในการอธิบายเนื้อหา	4.70	0.35	มากที่สุด	1
3. การเรียบเรียงเนื้อหาที่เข้าใจง่าย	4.58	0.65	มากที่สุด	4
4. เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของคู่มือ	4.72	0.56	มากที่สุด	2
รวม	4.67	0.50	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านเนื้อหา โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.67, S.D.=0.50) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความชัดเจนในการอธิบายเนื้อหา (\bar{X} =4.70, S.D.=0.35) รองลงมา คือ เนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของคู่มือ (\bar{X} =4.72, S.D.=0.56) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การเรียบเรียงเนื้อหาที่เข้าใจง่าย (\bar{X} =4.58, S.D.=0.65)

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านรูปแบบและการใช้ภาษา

ด้านรูปแบบและการใช้ภาษา	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม	อันดับ
1. มีความชัดเจนของภาพและความเหมาะสมของภาษา	4.63	0.43	มากที่สุด	3
2. การใช้ภาษาถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ	4.88	0.41	มากที่สุด	1
3. ความน่าสนใจและเทคนิคที่ใช้ในชิ้นงาน	4.71	0.51	มากที่สุด	2
4. การจัดวางองค์ประกอบเหมาะสม	4.61	0.43	มากที่สุด	4
รวม	4.71	0.45	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านรูปแบบและการใช้ภาษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.71, S.D.=0.45) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การใช้ภาษาถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ (\bar{X} =4.88, S.D.=0.41) รองลงมา คือ ความน่าสนใจและเทคนิคที่ใช้ในชิ้นงาน (\bar{X} =4.71, S.D.=0.51) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การจัดวางองค์ประกอบเหมาะสม (\bar{X} =4.61, S.D.=0.43)

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านการออกแบบ

ด้านการออกแบบ	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม	อันดับ
1. ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษร	4.34	0.90	มาก	2
2. ความชัดเจนของภาพประกอบ	4.21	0.71	มาก	3
3. ความเหมาะสมของภาพประกอบ	4.41	0.81	มาก	1
รวม	4.32	0.81	มาก	

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านการออกแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.32, S.D.=0.81) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความเหมาะสมของภาพประกอบ (\bar{X} =4.41, S.D.=0.81) รองลงมา คือ ความเหมาะสมของขนาดตัวอักษร (\bar{X} =4.34, S.D.=0.90) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความชัดเจนของภาพประกอบ (\bar{X} =4.21, S.D.=0.71)

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านรูปเล่ม

ด้านรูปเล่ม	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม	อันดับ
1. ความเหมาะสมของขนาดเล่ม	4.39	0.81	มาก	2
2. รูปเล่มของคู่มือดึงดูดความสนใจ	4.40	0.61	มาก	1
รวม	4.40	0.71	มาก	

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านรูปเล่ม โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.40, S.D.=0.71) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ รูปเล่มของคู่มือดึงดูดความสนใจ (\bar{X} =4.40, S.D.=0.61) รองลงมา คือ ความเหมาะสมของขนาดเล่ม (\bar{X} =4.39, S.D.=0.81)

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านประโยชน์จากการนำคู่มือไปใช้

ด้านประโยชน์จากการนำคู่มือไปใช้	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม	อันดับ
1. การดำเนินงานตามคู่มือมีประโยชน์ต่อฝ่ายการบริหารองค์กร	4.27	0.52	มาก	3
2. การนำคู่มือไปใช้จะทำให้องค์กรมีความมั่นใจในการพัฒนาคุณภาพภายในองค์กร	4.24	0.50	มาก	4

3. การดำเนินการตามคู่มือมีความชัดเจน และผลที่ได้จากการกำหนดการตาม คู่มือแต่ละขั้นตอนมีประโยชน์สำหรับ องค์กร	4.27	0.45	มาก	2
4. ข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติตามคู่มือจะเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กร	4.38	0.48	มาก	1
รวม	4.29	0.49	มาก	

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านประโยชน์จากการนำคู่มือไปใช้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} =4.29, S.D.=0.49) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติตามคู่มือจะเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กร (\bar{X} =4.38, S.D.=0.48) รองลงมา คือ การดำเนินการตามคู่มือมีความชัดเจนและผลที่ได้จากการ กำหนดการตามคู่มือแต่ละขั้นตอนมีประโยชน์สำหรับองค์กร (\bar{X} =4.27, S.D.=0.45) และข้อที่มีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด คือ การนำคู่มือไปใช้จะทำให้องค์กรมีความมั่นใจในการพัฒนาคุณภาพภายในองค์กร (\bar{X} =4.24, S.D.=0.50)

ตารางที่ 4.16 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้ รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านความเป็นไปได้

ด้านความเป็นไปได้	\bar{X}	S.D.	ระดับความเหมาะสม	อันดับ
1. คู่มือสามารถนำไปใช้ในสถานศึกษาได้จริง โดยเนื้อหาสาระและประโยชน์ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ได้	4.49	0.65	มาก	1
2. คู่มือนี้สามารถยอมรับได้	4.47	0.65	มาก	3
3. มีความเป็นไปได้ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะนำคู่มือไปใช้	4.58	0.66	มากที่สุด	2
รวม	4.51	0.65	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4.16 พบว่า ระดับความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ด้านความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.51, S.D.=0.65)

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ คู่มือสามารถนำไปใช้ในสถานศึกษาได้จริง โดยเนื้อหามีสาระและประโยชน์ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ได้ (\bar{X} =4.49, S.D.=0.65) รองลงมา คือ มีความเป็นไปได้ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะนำคู่มือไปใช้ (\bar{X} =4.58, S.D.=0.66) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ คู่มือนี้สามารถยอมรับได้ (\bar{X} =4.47, S.D.=0.65) ในการจัดทำคู่มือคู่มือการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง คู่มือฉบับนี้ประกอบด้วย ส่วนประกอบต่าง ๆ และเนื้อหาสาระ ด้านรูปแบบและการใช้ภาษา ด้านการออกแบบ ด้านรูปเล่ม ด้านประโยชน์ความเป็นไปได้จากการนำคู่มือไปใช้

4.2 รายงานผลสัมฤทธิ์ของการใช้คู่มือ

4.2.1 รูปแบบพุทธนวัตกรรม

1. รูปแบบความขัดแย้ง

จากการศึกษา พบว่า ประเด็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีอยู่ 5 ด้าน คือ

- 1) ความขัดแย้งด้านข้อมูล
- 2) ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า
- 3) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์
- 4) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์
- 5) ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด

2. องค์ประกอบและตัวชี้วัด

รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นคู่มือและทดลองใช้แก้ไขปัญหาความขัดแย้ง 5 ด้าน คือ ความขัดแย้งด้านข้อมูล ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ และความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด มีองค์ประกอบดังนี้

1. ประเด็นความขัดแย้งด้านข้อมูล มี 5 ตัวบ่งชี้

- 1.1 การแสวงหาและใช้ข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ในการคิดแก้ปัญหาจนเต็ม ความสามารถ
- 1.2 การเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน อย่างมีระบบ
- 1.3 การตัดสินใจที่จะเรียนรู้กิจกรรมที่เฉพาะบางเรื่อง
- 1.4 การได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือสังคม
- 1.5 การประเมินคุณค่า และตัดสินใจหาทางเลือกให้สอดคล้องกับความสามารถและ

สถานการณ์ปัจจุบัน

2. ประเด็นความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า มี 4 ตัวบ่งชี้

2.1 หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย บกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไข ปรับปรุงเพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

2.2 มีความพึงพอใจที่จะทำงานและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็น ผลสำเร็จอย่างดี แห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร

2.3 มีความพากเพียร ขยัน หมั่นประกอบ หมั่นทำงานด้วยความ พยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดลอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

2.4 การเอาจิตฝึกฝน ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ

3. ประเด็นความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ มี 5 ตัวบ่งชี้

3.1 ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการบรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของตนเอง

3.2 มีการแสดงออกอารมณ์หรือพฤติกรรมในทางลบเพื่อให้เห็นถึงการไม่ยอมรับ

3.3 การแสดงความไม่เห็นด้วยและขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายของอีกฝ่าย

3.4 มีการพียงพากันและกันและรับรู้ในความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยระหว่างกัน

3.5 การแสดงออกซึ่งความไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองฝ่าย

4. ประเด็นความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ มี 6 ตัวบ่งชี้

4.1 การอยู่ร่วมกันเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ จิตใจปกติ สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามแก่อัตภาพ

4.2 สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไปด้วยดี มีความสามารถในการทำงานร่วมกัน

4.3 การเป็นบุคคลที่อยู่ในสังคมอย่างมีประโยชน์ สามารถประพฤตินให้เหมาะสมกับหน้าที่ให้เป็นที่ปรารถนาของสังคม เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยและรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของชาติต่อไป

4.4 มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องชัดเจน ในเรื่องราวและกิจการที่ตนเกี่ยวข้อง เป็นผู้กระทำการต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผลและสภาพความจริง

4.5 การเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถวางแผนการทำงานอย่างมีระบบปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.6 การเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความตั้งใจที่จะทำประโยชน์แก่สังคมทั้งในขณะที่กำลังศึกษาและเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว

5. ประเด็นความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด มี 8 ตัวบ่งชี้

5.1 การพัฒนาทางความประพฤติคือทางกายและวาจาให้มีศีล

5.2 มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งต่อตน และสังคมหลักพุทธธรรมที่ นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

5.3 การพัฒนาด้านอินทรีย์ 6 คือ ให้รู้จักสำรวมอินทรีย์ของตนอย่างมีสติกำกับ

5.4 การพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดความเข้มแข็งและมั่นคงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.5 การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตน ต่อสรรพสิ่งทั้งปวงไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา

5.6 การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยตรง

5.7 มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ

5.8 มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำเนินชีวิต

4.2.2 การแก้ไขปัญหาด้วยพุทธนวัตกรรม

1. ความขัดแย้งด้านข้อมูลโดยใช้หลักโยนิโสมนสการ: พิจารณาโดยแยกกาย มี 5 ตัวบ่งชี้

1.1 การแสวงหาและใช้ข้อมูลหลายๆด้าน ในการคิดแก้ปัญหาจนเต็ม ความสามารถ

1.2 การเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน อย่างมีระบบ

1.3 การตัดสินใจที่จะเรียนรู้กิจกรรมที่เฉพาะบางเรื่อง

1.4 การได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือสังคม

1.5 การประเมินคุณค่า และตัดสินใจหาทางเลือกให้สอดคล้องกับความสามารถและสถานการณ์ปัจจุบัน

2. ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า โดยใช้หลักอิทธิบาท 4: ทางแห่งความสำเร็จ มี 4 ตัวบ่งชี้

2.1 หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย บกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัตถุประสงค์ วิเคราะห์ แก้ไข ปรับปรุงเพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป

2.2 มีความพึงพอใจที่จะทำงานและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็น ผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร

2.3 มีความพากเพียร ขยัน หมั่นประกอบ หมั่นทำงานด้วยความ พยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดลอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

2.4 การเอาจิตฝึกใจ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่าน เลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ

3. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4: ทางแห่งความสำเร็จ มี 5 ตัวบ่งชี้

3.1 ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการบรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของตนเอง

3.2 มีการแสดงออกอารมณ์หรือพฤติกรรมในทางลบเพื่อให้เห็นถึงการไม่ยอมรับ

3.3 การแสดงความไม่เห็นด้วยและขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายของอีกฝ่าย

3.4 มีการพึ่งพากันและกันและรับรู้ในความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยระหว่างกัน

3.5 การแสดงออกซึ่งความไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองฝ่าย

4. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์โดยใช้หลักกาลยาณมิตร: มิตรแท้ เพื่อนแท้ เพื่อนตาย มี 6 ตัวบ่งชี้

4.1 การอยู่ร่วมกันเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ จิตใจปกติ สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามแก่อัตภาพ

4.2 สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไปด้วยดี มีความสามารถในการทำงานร่วมกัน

4.3 การเป็นบุคคลที่อยู่ในสังคมอย่างมีประโยชน์ สามารถประพฤติตนให้เหมาะสมกับหน้าที่ให้เป็นที่ปรารถนาของสังคม เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยและรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของชาติต่อไป

4.4 มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องชัดเจน ในเรื่องราวและกิจการที่ตนเกี่ยวข้อง เป็นผู้กระทำการต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผลและสภาพความจริง

4.5 การเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถวางแผนการทำงานอย่างมีระบบปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.6 การเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความตั้งใจที่จะทำประโยชน์แก่สังคมทั้งในขณะที่กำลังศึกษาและเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว

5. ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัดโดยใช้หลักไตรสิกขา: ศีล สมาธิ ปัญญา มี 8 ตัวบ่งชี้

5.1 การพัฒนาทางความประพฤติคือทางกายและวาจาให้มีศีล

5.2 มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งต่อตน และสังคมหลักพุทธธรรมที่ นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

5.3 การพัฒนาด้านอินทรีย์ 6 คือ ให้รู้จักสำรวมอินทรีย์ของตนอย่างมีสติกำกับ

5.4 การพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดความเข้มแข็งและมั่นคงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.5 การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตน ต่อสรรพสิ่ง ทั้งปวงไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา

5.6 การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยตรง

5.7 มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ

5.8 มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำเนินชีวิต

4.2.3 ผลสัมฤทธิ์การใชรูปแบบ

1. ผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณพบว่า หลังการใชรูปแบบพุทธนวัตกรรมในการสร้างจิตสำนึกที่ดี กลุ่มเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติที่ดีขึ้นในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติด้านประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นจาก 3.25 ก่อนการเข้าร่วมโครงการวิจัย เป็น 3.89 หลังการเข้าร่วมโครงการวิจัย แสดงให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนในด้านการสร้างจิตสำนึกที่ดีในกลุ่มเป้าหมาย

2. ผลสัมฤทธิ์เชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์และการสนทนากับกลุ่มเป้าหมายหลังการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า การเรียนรู้ผ่านพุทธนวัตกรรมทำให้พวกเขามีความเข้าใจในหลักธรรมพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน และมีความสามารถในการเข้าใจความแตกต่างทางการเมืองโดยไม่ใช้ความรุนแรง นอกจากนี้ กลุ่มเป้าหมายยังรู้สึกว่าคุณมีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลและมีความอดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความขัดแย้งทางการเมือง

3. สรุปผล

การวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการใช้พุทธนวัตกรรมในการสร้างจิตสำนึกที่ดีสามารถช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในประชาธิปไตยและลดความขัดแย้งทางการเมืองในกลุ่มเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปในทางบวกหลังจากเข้าร่วมโครงการ นอกจากนี้ผลการวิจัยเชิงคุณภาพยังแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ผ่านพุทธนวัตกรรมสามารถสร้างจิตสำนึกที่ดีในด้านการเคารพความแตกต่างและการใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษางานวิจัย เรื่อง “รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง” เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยมีใช้ระเบียบวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และเชิงคุณภาพ (qualitative research) ผสมผสานควบคู่กันในการเก็บข้อมูลภาคสนาม การแปลผลและการนำเสนอผลการวิจัย มีรายละเอียดในประเด็นดังต่อไปนี้

5.1 สรุป

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดกระบวนการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผลการศึกษพบว่า ประเด็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีอยู่ 5 ด้าน และมี 22 ตัวบ่งชี้ คือ ความขัดแย้งด้านข้อมูล ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ และความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด มีองค์ประกอบดังนี้ คือ (1) ประเด็นความขัดแย้งด้านข้อมูล มี 5 ตัวบ่งชี้ (2) ประเด็นความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า มี 4 ตัวบ่งชี้ (3) ประเด็นความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ มี 5 ตัวบ่งชี้ (4) ประเด็นความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ มี 6 ตัวบ่งชี้ และ (5) ประเด็นความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัด มี 8 ตัวบ่งชี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผลการวิจัยพบว่า (1) ความขัดแย้งด้านข้อมูลโดยใช้หลักโยนิโสมนสการ (2) ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 (3) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 (4) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์โดยใช้หลักกัลยาณมิตร และ (5) ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัดโดยใช้หลักไตรสิกขา

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอผลการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผลการวิจัยพบว่า ได้ทราบถึงสภาพปัญหาการจัดการกระบวนการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ ได้สร้างรูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ได้คู่มือพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดี จำนวน 100 เล่ม รวมทั้งการเผยแพร่ทางวิชาการในรูปแบบต่าง ๆ

5.2 อภิปรายผล

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ทางด้านสาขาวิชารัฐศาสตร์ของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีอยู่ 5 ด้าน และมี 22 ตัวบ่งชี้ ตามกระบวนการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ทั้งนี้ได้สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีความขัดแย้งของ Karl Marx ที่อธิบายว่า (1) ความสัมพันธ์ทางสังคมแสดงลักษณะเป็นระบบ ความสัมพันธ์เต็มไปด้วยความสนใจที่ขัดแย้งกันอยู่ในตัว (2) ระบบสังคมต่างเป็นตัวจ่ายการขัดแย้งอย่างมีระบบ (3) การขัดแย้งจึงเป็นลักษณะที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และมีอยู่มากมายในระบบสังคม (4) การขัดแย้งมักแสดงออกมาเป็นความสนใจที่ตรงกันข้ามกันของคนสองพวก (5) การขัดแย้งมักเกิดจากการแบ่งปันสิ่งของที่หายาก ที่เห็นได้ชัดคืออำนาจ และ (6) การขัดแย้งเป็นแหล่งสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ Simmel ที่กล่าวว่าความขัดแย้งระหว่างสองฝ่ายแสดงให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายนั้น ความขัดแย้งเป็นผลมาจากความรู้สึกเข้าข้างตนเองมากกว่าเข้าข้างฝ่ายอื่น ความรู้สึกอาจเป็นความมั่งร้าย โกรธ เกลียด หรืออิจฉาซึ่งโดยมากเกิดขึ้นเพราะพฤติกรรม หรือคุณลักษณะทางสังคมของแต่ละฝ่ายมีความสำคัญเหนืออีกฝ่ายหนึ่ง ไม่มีองค์การใดหรือบุคคลใดจะหนีพ้นจากความขัดแย้งไปได้ ความขัดแย้งมักจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม แนวคิดที่สำคัญบางประการของ Simmel เกี่ยวกับความขัดแย้ง คือ (1) ความขัดแย้งทำให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวภายในกลุ่ม (2) ความกลมเกลียวภายในกลุ่มเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้ง (3) ความกลมเกลียวระหว่างกลุ่มเป็นสาเหตุให้เกิดการขัดแย้ง และ (4) ความขัดแย้งและโครงสร้างของกลุ่ม

และสอดคล้องกับกมลาค ภูวนาธิพงศ์ และคณะ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา” ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการส่งเสริมกิจกรรมเป็นชุดกิจกรรม 4 ระยะ ได้แก่ (1) เสริมสร้างพลังใจ

ครอบครัวเข้มแข็งทางใจ (2) เชื่อมสายใยครอบครัว (3) สื่อสารสร้างสรรค์ (4) สื่อสารเชิงบวก และ (5) กิจกรรมครอบครัว ได้แก่ การบรรยายความรู้และการทำจิตอาสา 2) ผลการประเมินจากการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า เยาวชนและผู้ปกครองมีคะแนนเฉลี่ยตัวแปรพลังใจโดยรวมหลังอบรมแตกต่างกับก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมและ ผลเชิงคุณภาพ พบว่า พฤติกรรมของเยาวชนและครอบครัวหรือผู้ปกครองมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

และสอดคล้องกับ อีราพร ทูมมานนท์ และคณะ (2567) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์ความขัดแย้งทางด้านการเมืองที่มาจากความแตกต่างระหว่างช่วงวัย” ผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างของแต่ละช่วงวัย (Generation) อาจส่งผลหลายอย่างในการใช้ชีวิตร่วมกันของคนในสังคมที่มาจาก การเติบโตหรือการเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมือนกัน ส่งผลให้ความคิด ความรู้สึก พฤติกรรมในการใช้ชีวิตมีความแตกต่างกันออกไป ประกอบกับสถานการณ์ปัจจุบันทางการเมืองที่เข้ามามีบทบาทกับทุกชีวิตของทุกคนในสังคม ส่งผลให้มุมมองทางการเมืองเปลี่ยนไปตามแต่ละช่วงวัย เช่นกัน จนก่อให้เกิดเป็นความขัดแย้งจากที่เห็นในปัจจุบันที่มีการเรียกร้องของกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดทางการเมืองในรูปแบบเดิมที่คนรุ่นเก่าที่ยังคงยึดติดกับกรอบความคิดที่ยังมีความล้าสมัย ซึ่งมีความแตกต่างจากคนรุ่นใหม่ที่มีความคิดที่แตกออกไปจากมุมมองด้านเมืองในอดีตที่ผ่านมา กลุ่มคนเหล่านี้เติบโตมาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ เห็นได้จากการแสดงออกทางการเมืองอยู่บ่อยครั้ง จนทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม จากกรณีการศึกษาความขัดแย้งระหว่างช่วงวัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างทางความคิดด้านการเมืองนั้น พบว่า สิ่งที่ควรให้ความสำคัญที่สุดคือการยอมรับและเข้าใจในความแตกต่างซึ่งกันและกัน เพื่อให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยในบทความนี้ผู้เขียนได้เสนอเป็น 2 ทางออกในการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องวัฒนธรรมทางการเมืองโดยกระบวนการปลูกฝังอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองผ่านสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพนักศึกษาในด้านทักษะการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผลลัพธ์ทางด้านสาขาวิชารัฐศาสตร์ของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ผลการวิจัยพบว่า (1) ความขัดแย้งด้านข้อมูลโดยใช้หลักโยนิโสมนสการ (2) ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 (3) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 (4) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์โดยใช้หลักกัลยาณมิตร และ (5) ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัดโดยใช้หลักไตรสิกขา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัท ติระพรชัย (2567) ศึกษาเรื่อง “พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาทุนมนุษย์” ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาเกี่ยวกับพุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาทุนมนุษย์ ซึ่งนวัตกรรมคือการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การสร้างคุณค่าและมูลค่า เพิ่มความสร้างสรรค์ต่อยอดไม่รู้จบเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคมจากทั้ง 4 องค์ประกอบ คือ ศาสนบุคคล

ศาสนธรรม ศาสนวัตถุ และศาสนพิธี โดยเฉพาะจากศาสนบุคคลหรือทุนมนุษย์ โดยหลักพุทธ นวัตกรรมสำหรับการพัฒนาทุนมนุษย์นั้นมีเป็นจำนวนมาก และสรุปลงในหลักธรรมหมวด 3 คือ หลัก ไตรสิกขา อันประกอบด้วย ศีลสิกขา จิตสิกขา ปัญญาสิกขา ซึ่งถือเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาทุน มนุษย์ โดยถือเป็นการเรียนรู้เพื่อเป็นมนุษย์ที่เต็มบริบูรณ์ เพราะได้รับการพัฒนาทั้งทางกายและทาง จิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีจิตใจที่เปี่ยมด้วยปัญญา สามารถเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถเพื่อการ ทุ่มเหตุการณ์ทำงานให้กับองค์กรและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นบุคคลที่มีความ พร้อม มีความจริงใจและทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรหรือเป็นบุคคลในองค์กรที่สามารถสร้าง คุณค่าของระบบการบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้

พระครูโกวิทธรรมวาทิ (อูตร แสงแก้ว) และวิภาวรรณ ลิมป์ไพบุลย์ (2567) ศึกษาเรื่อง “จริยศาสตร์เหนือความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่” ผลการศึกษาพบว่า ทฤษฎีจริยศาสตร์และหลักการ ของจริยธรรมในการจัดการความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่ เพื่อให้เข้าใจทฤษฎีจริยศาสตร์ในหลาย มุมมอง ทำความเข้าใจลักษณะของความขัดแย้ง และการประยุกต์ใช้แนวทางปฏิบัติทางจริยธรรมเพื่อ การจัดการความขัดแย้ง นอกจากนี้ยังนำเสนอมุมมองทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับจริยธรรมและการ จัดการความขัดแย้งจริยศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญาที่ศึกษาเกี่ยวกับความดีและความชั่ว หลักการทางจริยธรรม และการตัดสินใจในประเด็นทางจริยธรรม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่ ซึ่งปัจจุบันมีหลายด้าน เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี การจัดการความขัดแย้งอย่างมีจริยธรรมสามารถ สร้างความไว้วางใจ ความเคารพ และความร่วมมือระหว่างบุคคลหรือกลุ่มได้ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จ ในการแก้ไขความขัดแย้ง หลักจริยธรรมในการจัดการความขัดแย้งที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ หลัก ความยุติธรรม ความซื่อสัตย์ ความมีเหตุผล ความรับผิดชอบ และความเมตตากรุณา ส่วนหลักพุทธ ธรรมที่นำมาใช้ในการจัดการความขัดแย้ง นอกจากศีลซึ่งเป็นสิ่งสำคัญแล้ว ยังประกอบด้วยหลัก พรหมวิหาร 4 หลักสาราณียธรรม 6 หลักอริยสัจ 4 หลักไตรสิกขา หลักอภิธานียธรรม บทความ วิชาการนี้สรุปได้ว่า การปฏิบัติตามหลักจริยธรรมและหลักพุทธธรรมเป็นการจัดการความขัดแย้งที่ มุ่งเน้นการสร้างสันติและความเข้าใจร่วมกันในสังคมยุคใหม่ที่หลากหลาย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อการเจริญเติบโตของสังคมอย่างยั่งยืนและสันติสุข

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมศักดิ์ บุญปู และคณะ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ” ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถี พุทธเป็นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานกระบวนการเรียนรู้แบบพหุปัญญา บูรณาการความรู้และ คุณธรรมจริยธรรมเชื่อมโยงกับภูมิสังคม ภูมิปัญญาและศิลปะและวัฒนธรรมไทย รวมถึงการพัฒนา คุณภาพชีวิตของผู้เรียน สร้างสัมมาชีพ สร้างค่านิยมและจิตสำนึกที่ดีค่านึงถึงประโยชน์ส่วนรวม รับผิดชอบต่อสังคม โมเดล 6744-Model 2) การสร้างพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีประกอบด้วย (1)

กายภาพ คือ อาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม (2) กิจกรรมบนพื้นฐานวิถีชีวิต (3) การเรียนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ จนถึงกระบวนการเรียนการสอน (4) บรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ในการปฏิบัติต่อกันระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนิสิต และ (5) การบริหารจัดการ การกำหนดวิสัยทัศน์จุดเน้น การกำหนดแผนปฏิบัติการ การสนับสนุน ติดตาม ประเมินผล และพัฒนาต่อเนื่อง มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนตามวิถีพุทธอย่างมีประสิทธิภาพ บูรณาการหลักไตรสิกขา และ 3) การพัฒนารูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ได้รูปแบบกิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน รูปแบบกิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวในบุญ และรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธตามแผนงานกิจกรรม ไขคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยใช้ศิลป สมาธิ ปัญญาเป็นฐานในการเรียนรู้

และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สายหยุด มีฤกษ์ และคณะ (2567) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการและการสร้างเครือข่ายการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า 1) การสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้การแนะแนวต้นแบบในประเทศไทยมีกระบวนการแนะแนวเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียน ได้รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง รู้ขอบเขตความสามารถของตน เห็นคุณค่าของตน มีทักษะและวิจารณญาณในการ ตัดสินและแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างฉลาด และวางแนวทางการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและรู้เท่าทัน สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี มีสุขภาพจิตที่ดี เป็นสมาชิกที่ดีมีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมขอความช่วยเหลือการแนะแนวต้นแบบในประเทศไทย แนะแนวเป็นงานบริการแนะแนวในโรงเรียนที่มุ่งให้ความช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ เป็นงานที่มีขอบข่ายการแนะแนว 3 ด้าน คือ การแนะแนวด้านการศึกษา การแนะแนวด้านอาชีพ และการแนะแนวด้านส่วนตัวและสังคม 2) การพัฒนานวัตกรรมกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย เป็นนวัตกรรมที่เป็นกระบวนการ พัฒนาต่อยอดงานแนะแนวที่ดำเนินการอยู่ให้มีประสิทธิภาพและมีคุณค่ามากขึ้นโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาผสานกับการดำเนินงานแนะแนว ประกอบด้วยโมดูลการฝึกอบรม 6 โมดูล ประกอบด้วย โมดูลที่ 1 คุณค่าของงานแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 2 เสริมศรัทธาครูแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 3 ครูแนะแนวหัวใจพุทธ โมดูลที่ 4 ขอบข่ายงานแนะแนววิถีพุทธ โมดูลที่ 5 บริการแนะแนววิถีพุทธสู่การปฏิบัติ และ 3) สร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในประเทศไทยมีการจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างเครือข่ายกระบวนการแนะแนววิถีพุทธ เพื่อหาสมาชิกในการขับเคลื่อนเครือข่าย มีขั้นตอนการสร้างเครือข่าย 3 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นตอนการสร้างผู้นำ (2) ขั้นตอนการสร้างจิตสำนึก และ (3) ขั้นตอนการแสวงหาสมาชิกเครือข่าย มีองค์ประกอบของเครือข่าย คือ (1) มีสมาชิกเครือข่าย 5 โรงเรียน (2) มีศูนย์ประสานงานที่ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว

คณะครุศาสตร์ และ (3) มีวัตถุประสงค์ในการสร้างเครือข่ายเพื่อการจัดบริการแนะแนว 5 บริการในสถานศึกษา

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data)

จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า หลังการใช้รูปแบบพุทธนวัตกรรมในการสร้างจิตสำนึกที่ดี กลุ่มเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติที่ดีขึ้นในระดับที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติด้านประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นจาก 3.25 ก่อนการเข้าร่วมโครงการวิจัย เป็น 3.89 หลังการเข้าร่วมโครงการวิจัย แสดงให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนในด้านการสร้างจิตสำนึกที่ดีในกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาอื่น ๆ สามารถนำหลักหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรได้

5.3.2 ข้อเสนอแนะจากข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data)

การผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้ผ่านพุทธนวัตกรรมทำให้พวกเขามีความเข้าใจในหลักธรรมพุทธศาสนาที่สามารถประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน และมีความสามารถในการเข้าใจความแตกต่างทางการเมืองโดยไม่ใช้ความรุนแรง นอกจากนี้ กลุ่มเป้าหมายยังรู้สึกว่าคุณมีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลและมีความอดทนต่อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความขัดแย้งทางการเมือง ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาอื่น ๆ สามารถนำหลักหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรได้

บรรณานุกรม

1. ตำรา หนังสือ เอกสาร กฎหมาย

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). *การวิเคราะห์สถิติ สถิติสำหรับบริหารและวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทร์มา ลีรักษ์. (2562). *การเมืองภาคอีสาน: รากเหง้าและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง*. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรีพร กาญจนการุณ. (2552). *คุณธรรม จริยธรรมและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษา*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ธนบุรี (มจร.)
- ชัยเสถียร พรหมศรี. (2550). *การจัดการความขัดแย้งในองค์กร*. กรุงเทพฯ : ออฟเซ็ท ครีเอชั่น. จำกัด.
- พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติไกร. (2560). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2539). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ฟิสิกส์ เซ็นเตอร์
- ปัญญานันท์ภิกขุ. (2535). *กัลยาณมิตร: มิตรที่ดีที่สุดในชีวิต*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พุทธธรรม*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พุทธทาสภิกขุ. (2525). *วิธีสร้างกัลยาณมิตร*. กรุงเทพฯ: สวณโมกษ์.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). *พระไตรปิฎกเล่มที่ 12, มัชฌิมนิกาย, อุपरินิคาเย*, มหาจุฬาลงกยปุตตสูตร. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). *พระไตรปิฎกเล่มที่ 19, สังยุตตนิกาย, สคาถวรรค, มหาวรรค, กัลยาณมิตรสูตร*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). *พระไตรปิฎก. เล่มที่ 14 สังยุตตนิกาย สคาถวรรค*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). *พระไตรปิฎก. (ม.ป.ป.). เล่มที่ 21 มัชฌิมนิกาย มูลปิณณาสก์*. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วันชัย วัฒนศัพท์. 2544. *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (2560). *คำบรรยายธรรมในชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2540). *ความขัดแย้งการบริหารเพื่อสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ:

เลิฟ แอนด์. ลิฟ เพรส.

2. งานวิจัย/วิทยานิพนธ์/บทความวิชาการ/บทความวิจัย/วารสาร

กมลลาศ ภูวนาธิพงษ์, พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, พระภานาวชิรวีเทศ (มงคล มงคล),

มนัสนันท์ ประภัสสรพิทยา, และหนึ่งธิดา สาริศรี. (2567). รูปแบบการส่งเสริมกิจกรรม
เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของครอบครัววิถีชีวิตใหม่ตามแนวพุทธจิตวิทยา.

วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 7(4), 1-14.

แก้วเวียง นานาผล และคณะ. (2557). *บทสรุปผู้บริหารรายงานการวิจัย เรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบาย*

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เด็กไทย “โตไปไม่โกง”.

ในรายงานวิจัยสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

คณาจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2560). *การพัฒนาการศึกษาไทยในอนาคต*. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนิต เพ็ชรประเสริฐ (2559). ผลกระทบของสื่อมวลชนต่อพฤติกรรมการเลียนแบบของเยาวชน.

วารสารสื่อสารมวลชน, 15(3), 101-118.

นฤมล บุญสนอง. (2560). การพัฒนาเยาวชนในยุคดิจิทัล. *วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*,

12(2), 85-98.

นพดล แก้วประดับ. (2019). ความสำคัญของการสื่อสารในการสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน.

วารสารสื่อสารเพื่อการพัฒนา, 7(1), 33-45.

บุญเลิศ วัฒนกิจ (2562). ผลกระทบของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมต่อพฤติกรรมเยาวชน.

วารสารพัฒนาสังคม, 9(4), 45-60.

ปัทมา ภูมิรัตน์. (2021). การสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในชุมชน.

วารสารสื่อสารมวลชนและวัฒนธรรม, 28(1), 22-38.

พนิตศักดิ์ อักษรเกื้อ. (2020). การพัฒนาชุมชนผ่านการใช้สื่อสาร. *วารสารการพัฒนาชุมชน*,

15(2), 45-59.

พระครูโกวิทอรธวาที (อุตร แสงแก้ว) และวิภาวรรณ ลิ้มปีไพบูลย์. (2567). จริยศาสตร์เหนือ

ความขัดแย้งในสังคมยุคใหม่. *Journal of MCU Haripunchai Review*, 8(3), 475-489.

- พระครูโกวิทอรธวาที (อุตร แสงแก้ว), ไพรินทร์ ณ วันนา, เสน่ห์ ใจสิทธิ์, นฤพันธ์ สมเจริญ, และจันทร์สม์ ตาบุลึง. (2567). พุทธนวัตกรรมสื่ออิเล็กทรอนิกส์นึ่งภาษาอังกฤษสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวสติปัฏฐานทั้งสี่ ในยุคสังคมวิถีชีวิตใหม่. *Journal of MCU Haripunchai Review*, 8(2), 17-31.
- พัฒนา ยอดสะอี่, สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และศิวกอ อินญา. (2567). รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีทางพุทธนวัตกรรมการบริหารการศึกษา. *วารสารมจรอุบลปริทรรศน์*, 9(1), 1818-1828.
- พิทยา เทพอารีย์ (2560). การเรียนรู้ในบริบทของการศึกษาไทย. *วารสารการศึกษาและการพัฒนา*, 12(1), 50-65.
- ยุทธนา วีระธรรมกุล. (2015). การศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารในการพัฒนาชุมชนในประเทศไทย. *วารสารการศึกษาและการพัฒนา*, 12(3), 15-29.
- ธนัท ทิระพรชัย. (2567). พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาทุนมนุษย์. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*, 7(1), 310-319.
- ธีราพร ทูมมานนท์, ภัคสรักัญญ์ เชื้อมเจริญพรกุล, สุภาวดี วรรณพฤษ, และพรชัย พิริยะสันติ. (2567). การวิเคราะห์ความขัดแย้งทางด้านการเมืองที่มาจากความแตกต่างระหว่างช่วงวัย. *วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย*, 16(1), 1-15.
- วรรณภา ป้อมทอง (2563). การศึกษาเพื่อสร้างจิตสำนึกในเรื่องการเหยียดเชื้อชาติในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 18(2), 32-48.
- วิทยา คงประสิทธิ์ (2565). ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการสร้างจิตสำนึกในสังคมไทย. *วารสารวัฒนธรรมและสังคม*, 7(3), 15-30.
- สมศักดิ์ บุญปู, พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน, พีรวัฒน์ ชัยสุข, ยุทธวีร์ แก้วทองใหญ่ ณ์ชชา อมราภรณ์, วารี ไศกเตี้ย, และอรุณรัตน์ วิไลรัตน์กุล. (2567). การพัฒนารูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ. *วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์* 5(1), 197-207.
- สายหยุด มีฤกษ์, พระสมุห์โชคดี วชิรปญโญ, วิชชุดา ฐิติโชติรัตน์, พรทิพย์ วรรณวิโรจน์, และพระครูปลัดมารุต วรมงโล. (2567). การพัฒนากระบวนการและการสร้างเครือข่ายการแนะแนววิถีพุทธสำหรับบุคลากรทางการศึกษาในสังคมไทย. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 9(3), 382-393.

- สุจิตรา ตันติราษฎร์. (2018). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนผ่านการสื่อสาร. *วารสารสังคมศาสตร์*, 25(2), 78-90.
- สุดารัตน์ ทองแท้. (2022). การสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. *วารสารสิ่งแวดล้อม*, 10(4), 101-115.
- สุพิตรา จิตตเสถียร. (2550). *การจัดการความขัดแย้งในสถานพยาบาลของรัฐระดับจังหวัด*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุธีรา พัฒนอนันต์. (2559). การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนไทย. *วารสารพัฒนาสังคม*, 14(3), 90-105.
- สุนีย์ น้อยหนู (2564). การสร้างจิตสำนึกในกลุ่มสตรีไทย. *วารสารสตรีศึกษา*, 12(1), 45-60.
- สุวิทย์ จันทร์วรรณ (2564). การสังเกตพฤติกรรมในครอบครัวและผลกระทบต่อพฤติกรรมทางสังคมของเยาวชน. *วารสารการศึกษาไทย*, 10(2), 25-40.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *รายงานสถิติประชากรเยาวชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

3. เอกสารต่างประเทศ

- Almond, G. A., & Verba, S. (1963). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton University Press.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman.
- Bandura, A. (1998). *Health Promotion from the Perspective of Social Cognitive Theory*. *Psychology & Health*, 13(4), 623-649.
- Brock-Utne, B. (2000). *Language and Peace: A Nobel Idea*. New York: International Peace Research Institute.
- Brookfield, S. D. (1995). *Becoming a critically reflective teacher*. San Francisco: Jossey-Bass.

- Bynner, J., & Parsons, S. (2002). Social exclusion and the transition from school to work: The case of young people not in education, employment, or training (NEET). *Journal of Vocational Behavior, 60*(2), 289-309.
- Checkoway, B. (2011). What is youth participation? *Children and Youth Services Review, 33*(2), 340-345.
- Choi, J., & Lee, Y. (2014). Democratic consolidation and the civic culture in East Asia. *Asian Journal of Comparative Politics, 2*(3), 240-256.
<https://doi.org/10.1177/2057891117729993>
- Dahrendorf, R. (1990). *Reflections on the Revolution in Europe: In a Letter Intended to Have a Serious Impact on the Social Science*. London: Random House.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. Norton.
- Fisher, R. J. (2000). *Interactive Conflict Resolution*. Syracuse, NY: Syracuse University Press.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. New York: Continuum
- Galtung, J. (1990). *Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization*. Oslo: International Peace Research Institute.
- Galtung, J. (2000). The European Peace Movement. *European Journal of Social Theory, 3*(2), 205-222.
- Gaventa, J. (2006). *Finding the Spaces for Change: A Power Analysis*. IDS Bulletin, 37(6), 23-33.
- Gidley, J. (2016). *Youth futures: Comparative research and transformative possibilities*. Praeger.
- Ginwright, S. (2006). *Youth activism in the urban community: Learning from the civil rights movement*. New Directions for Youth Development, 2006(111), 27-37.
- Gordon, T. (2008). *The Power of Positive Parenting: A Wonderful Way to Raise Children*. New York: HarperCollins.
- Guttman, N. (2010). Communication for social change: A perspective from the field. *The Journal of Social Issues, 66*(3), 592-607.

- Harris, I., & Reilly, J. (1998). *A Global Perspective on Peace Education*. New York: University Press.
- Harvey, D. (2002). *Spaces of Hope*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Hollander, J. (2013). Youth activism: The rise of youth engagement in politics. *Annual Review of Political Science*, 16, 147-166.
- Kenny, M. E. (2006). The role of communication in the process of community development. *Communication Research Trends*, 25(3), 10-23.
- Kottak, C. P. (2011). *Cultural anthropology* (15th ed.). McGraw-Hill.
- Kuh, G. D. (2009). The importance of student engagement in shaping higher education's future. *Journal of College and Character*, 10(6), 1-7.
- Lederach, J. P. (1997). *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press.
- McLaren, P. (1998). *Revolutionary Pedagogy in the English Classroom*. New York: Peter Lang.
- Parker, W. C. (2003). Teaching Democracy: Unity and Diversity in Public Life. *Journal of Social Studies Research*, 27(1), 4-17.
- Piaget, J. (1972). *The psychology of the child*. Basic Books.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of innovations* (5th ed.). Free Press.
- Senehi, J. (2009). *Constructive Conflicts: From Escalation to Resolution*. New York: Routledge.
- Schultz, P. W. (2002). Knowledge, motivation, and actions to prevent environmental degradation: A social-psychological perspective. *Journal of Social Issues*, 58(3), 471-489.
- Schunk, D. H., & Zimmerman, B. J. (2008). *Motivation and Self-Regulated Learning: Theory, Research, and Applications*. New York: Routledge.
- Servaes, J. (1999). Communication for development: The role of the media in promoting sustainable development. *Journal of Development Communication*, 10(2), 1-15.
- Tilly, C. (2004). *Social Movements, 1768–2004*. Boulder, CO: Paradigm Publishers.
- United Nations. (2004). *World youth report*. United Nations.

- Woolfolk, A. (2013). *Educational Psychology* (13th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Youniss, J., McLellan, J. A., & Yates, M. (2002). What we know about engendering civic identity. *American Behavioral Scientist*, 45(5), 620-631.
- Zimmerman, B. J. (2000). *Attaining Self-Regulation: A Social Cognitive Perspective*. In *Handbook of Self-Regulation* (pp. 13-39). San Diego, CA: Academic Press.
- Zeldin, S. (2004). Youth as agents of adult and community development: Mapping the processes and outcomes of youth engaged in organizational governance. *Applied Developmental Science*, 8(2), 75-90.

4. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- สำนักบริหารการทะเบียน, กรมการปกครอง. (2565). *สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2566
- จาก : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

1) พระครูสมุห์ ศีลาศักดิ์ สุเมโธ, ดร.

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการร้อยเอ็ด
อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

2) พระมหาอำนาจ มหาวิโร, ดร.

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ร้อยเอ็ด
อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

3) รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมยไธสง

ตำแหน่ง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๐๙๓ ๕๑๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔

ที่ อว ๗๙๑๗/ว๒๖๓๓ วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน พระศิลาศักดิ์ สุเมธ, ดร.

ตามที่ คณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัย ครั้งที่ ๖/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้มีมติที่ ๒๒๘/๒๕๖๕ เรื่อง อนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖ หัวข้อโครงการวิจัย คือ ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยกล้า ตำแหน่ง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ความทราบแล้วนั้น

เพื่อให้การดำเนินโครงการวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย เรื่อง “รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง” รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตร้อยเอ็ด

- วิทยากร ย

จิราณี วัฒนวิเศษกุล

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์ ผศ.ดร.)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๐๔๓ ๕๑๘๓๖๔ ต่อ ๑๒๔

ที่ อว ๗๑๑๗/วอ ๒๖๓ วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน พระมหาอำนาจ มหาวิโร, ดร.

ตามที่ คณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัย ครั้งที่ ๖/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้มีมติที่ ๒๒๘/๒๕๖๕ เรื่อง อนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖ หัวหน้าโครงการวิจัย คือ ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า ตำแหน่ง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ความทราบแล้วนั้น

เพื่อให้การดำเนินโครงการวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัย เรื่อง “รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง” รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตร้อยเอ็ด

พระมหาอำนาจ มหาวิโร
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ร้อยเอ็ด

(พระมหาอำนาจ มหาวิโร, ดร.)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ร้อยเอ็ด
๑๗ ก.ค. ๒๖๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๐๔๓ ๕๑๘๓๖๕ ต่อ ๒๒๕
ที่ อว ๑๙๑๑๗/๐๖๑๓ วันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๖
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ เมยโงสง

ตามที่ คณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัย ครั้งที่ ๖/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้มีมติที่ ๒๒๘/๒๕๖๕ เรื่อง อนุมัติให้ดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง "รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง" ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖ หัวหน้าโครงการวิจัย คือ ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า ตำแหน่ง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ความทราบแล้วนั้น

เพื่อให้การดำเนินโครงการวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัย เรื่อง "รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง" รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณา

(พระครูวิจิตรปัญญาภรณ์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดี วิทยาเขตร้อยเอ็ด

(รศ.ดร.สุเทพ เมยโงสง)

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลียบเมือง ตำบลคงคา
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๓-๔๓๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๓-๔๓๖๔
www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๓๔๓๓๗/ว๐๓๙๙

๓๑ มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

เจริญพร นายอำเภอเมืองร้อยเอ็ด

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๓ ชุด

ด้วย คร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติ
ให้ดำเนินงานโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหา
ความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเชิงเหนือตอนกลาง” ประจำปีงบประมาณ
๒๕๖๖ มีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์เข้าเก็บรวบรวมข้อมูล ในหน่วยงานของท่าน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ
ประกอบการเขียนงานวิจัย

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่าน
ได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น หัวหน้าโครงการวิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

พ. เมธีวิกรม

(พระเมธีวิกรมภรณ์, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ผู้ประสานงาน คร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

โทร. ๐๖ ๔๓๕๓ ๕๑๖๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลียะเมือง ตำบลตลาด
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๑-๘๒๖๔ โทรสาร. ๐-๔๓๕๑-๔๖๖๘
www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๑๙๑๑๗/ว ๐๓๑๕๑

๓๑ มกราคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

เจริญพร นายอำเภอเมืองขอนแก่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๓ ชุด

ด้วย ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหัตถ์ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติ
ให้ดำเนินงานโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบพุทธอนัตตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหา
ความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง” ประจำปีงบประมาณ
๒๕๖๖ มีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์เข้าเก็บรวบรวมข้อมูล ในหน่วยงานของท่าน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ
ประกอบการเขียนงานวิจัย

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่าน
ได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น หัวหน้าโครงการวิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเมธีวชิราภรณ์, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ผู้ประสานงาน ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหัตถ์

โทร. ๐๖ ๔๓๕๑ ๕๙๖๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนสีทองเมือง ตำบลสงฐาน
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๒-๔๓๖๔ โทรสาร ๐-๔๓๕๒-๔๓๖๔
www.rec.mbu.ac.th

ที่ อว ๒๕๑๓๓/ว

มกราคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

เจริญพร นายอำเภอเมืองมหาสารคาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๓ ชุด

ด้วย ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติ
ให้ดำเนินงานโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหา
ความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง” ประจำปีงบประมาณ
๒๕๖๒ มีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์เข้าเก็บรวบรวมข้อมูล ในหน่วยงานของท่าน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ
ประกอบการเขียนงานวิจัย

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่าน
ได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น หัวหน้าโครงการวิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

พ.เหนือจักรภพ

(พระเมธีวิจิตรภรณ์, วศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ผู้ประสานงาน ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

โทร. ๐๒ ๔๓๕๒ ๕๓๖๔

ที่ อว ๗๗๑๗/วอ๓๓๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเชียงใหม่ ตำบลกลาง
อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๐๐๐
โทร. ๐-๔๓๕๔-๘๘๔๔ โทรสาร ๐-๔๓๕๔-๖๖๘๘
www.rec.mbu.ac.th

มกราคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

เจริญพร นายอำเภอเมืองกาฬสินธุ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้รับอนุมัติให้ดำเนินงานโครงการวิจัย เรื่อง “รูปแบบพุทธนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖ มีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์เข้าเก็บรวบรวมข้อมูล ในหน่วยงานของท่าน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือประกอบการเขียนงานวิจัย

ดังนั้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จึงเจริญพรมายังท่าน ได้ให้ความอนุเคราะห์ สำหรับวันและเวลานั้น หัวหน้าโครงการวิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์และขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระเนอีวีระการณ, รศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ผู้ประสานงาน ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

โทร. ๐๖ ๔๗๔๑ ๕๑๖๓

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบพฤติกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความ
ขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการวิจัย เรื่อง รูปแบบพฤติกรรม
สร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ผู้วิจัยได้ขอความร่วมมือจากท่านได้กรุณาตอบแบบสอบถามและแสดงความคิดเห็นที่ตรง
ความเป็นจริงทุกข้อ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจากท่านในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์และมีคุณค่าอย่างยิ่ง และ
คำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด เพราะเสนอผลการวิจัยในภาพรวม

2. แบบสอบถามทั้งหมดแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ
(Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการ
สร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับของ
การวัดออกเป็น 5 ระดับ

5	หมายถึง	มีสภาพปัจจุบันในระดับ มากที่สุด
4	หมายถึง	มีสภาพปัจจุบันในระดับ มาก
3	หมายถึง	มีสภาพปัจจุบันในระดับ ปานกลาง
2	หมายถึง	มีสภาพปัจจุบันในระดับ น้อย
1	หมายถึง	มีสภาพปัจจุบันในระดับ น้อยที่สุด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็น
อย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ตามความเป็นจริง

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

18-20 ปี

21-25 ปี

3. ระดับการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบพหุพจนวัตกรรมการสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความเป็นจริงตามความคิดเห็นของท่าน

ที่	ประเด็นคำถาม	สภาพปัจจุบัน				
		5	4	3	2	1
1. ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์โดยใช้หลักกัลยาณมิตร: มิตรแท้ เพื่อนแท้ เพื่อนตาย						
1	การเป็นผู้มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีเมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความตั้งใจที่จะทำประโยชน์แก่สังคมทั้งในขณะที่กำลังศึกษาและเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว					
2	การเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถวางแผนการทำงานอย่างมีระบบ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
3	สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้ลุล่วงไปด้วยดี มีความสามารถในการทำงานร่วมกัน					
4	การอยู่ร่วมกันเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ตลอดจนเป็นผู้ที่มีร่างกายสมบูรณ์ จิตใจปกติ สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขตามแก่อัตภาพ					
5	การเป็นบุคคลที่อยู่ในสังคมอย่างมีประโยชน์ สามารถประพฤติตนให้เหมาะสมกับหน้าที่ให้เป็นที่ปรารถนาของสังคม เป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยและรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามของชาติต่อไป					
6	มีความรู้ความเข้าใจถูกต้องชัดเจน ในเรื่องราวและกิจการที่ตนเกี่ยวข้อง เป็นผู้กระทำการต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจเหตุผลและสภาพความจริง					
2. ความขัดแย้งด้านข้อมูลโดยใช้หลักโยนิโสมนสการ: พิจารณาโดยแยกคาย						
7	การเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน อย่างมีระบบ					
8	การแสวงหาและใช้ข้อมูลหลายๆด้าน ในการคิดแก้ปัญหาจนเต็มความสามารถ					
9	การประเมินคุณค่า และตัดสินใจหาทางเลือกให้สอดคล้องกับความสามารถและสถานการณ์ปัจจุบัน					

ที่	ประเด็นคำถาม	สภาพปัจจุบัน				
		5	4	3	2	1
10	การตัดสินใจที่จะเรียนรู้กิจกรรมที่เฉพาะบางเรื่อง					
11	การได้รับการยอมรับจากชุมชนหรือสังคม					
3. ความขัดแย้งด้านโครงสร้างที่เด่นชัดโดยใช้หลักไตรสิกขา: ศีล สมาธิ ปัญญา						
12	การพัฒนาทางความประพฤติคือทางกายและวาจาให้มีศีล					
13	การพัฒนาด้านอินทรีย์ 6 คือ ให้อารมณ์ความรู้สึกอินทรีย์ของตนอย่างมีสติกำกับ					
14	การพัฒนาด้านจิตใจให้เกิดความเข้มแข็งและมั่นคงสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
15	การพัฒนาด้านปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตน ต่อสรรพสิ่งทั้งปวงไม่ให้เกิดความลุ่มหลงมัวเมา					
16	มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งต่อตน และสังคมหลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต					
17	มีความรู้ความสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดีมีประสิทธิภาพ					
18	มีจริยธรรมคุณธรรมในการดำเนินชีวิต					
19	การนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยตรง					
4. ความขัดแย้งด้านค่านิยมและการให้คุณค่า โดยใช้หลักอิทธิบาท 4: ทางแห่งความสำเร็จ						
20	มีความพึงพอใจที่จะทำงานและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ มิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จ ๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร					
21	มีความพากเพียร ขยัน หมั่นประกอบ หมั่นทำงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดอวย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ					
22	การเอาจิตฝึกฝน ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ					
23	หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังหยาบเกินเลย บกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไข ปรับปรุง เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป					

ที่	ประเด็นคำถาม	สภาพปัจจุบัน				
		5	4	3	2	1
5. ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์โดยใช้หลักอิทธิบาท 4: ทางแห่งความสำเร็จ						
24	การแสดงออกซึ่งความไม่ลงรอยกันระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองฝ่าย					
25	มีการพึ่งพากันและกันและรับรู้ในความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยระหว่างกัน					
26	การแสดงความไม่เห็นด้วยและขัดขวาง หรือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมายของอีกฝ่าย					
27	มีการแสดงออกอารมณ์หรือพฤติกรรมในทางลบเพื่อให้เห็นถึงการไม่ยอมรับ					
28	ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการบรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของตนเอง					

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถามครบทุกข้อ

ภาคผนวก จ
ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผลการตรวจสอบค่าความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามเพื่อการวิจัย
รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง
ระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง
ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

ข้อที่	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ			คะแนนรวม	ค่าเฉลี่ย IOC	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
1	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
11	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
13	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

24	+1	0	+1	2	0.67	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

สูตร $\sum R = \frac{IOC}{N}$

IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้อง

N แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

หมายเหตุ: ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 – 1.00 คัดเลือกไว้ใช้ได้

ข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ควรพิจารณาปรับปรุงหรือตัดทิ้ง

สรุปค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00

การหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	28	100.0
	Excluded	0	.0
	Total	28	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.982	28

ภาคผนวก ฉ

จริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์

ที่ จว. ๔๐๑/๒๕๖๖

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : รูปแบบพุทธนวัตกรรมสร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

TITLE : INNOVATIVE BUDDHIST MODEL CREATES A GOOD CONSCIENCE OF THE NEW GENERATION TO RESOLVE CONFLICTS IN DEMOCRATIC POLITICS CENTRAL NORTHEASTERN REGION

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๖๖ วันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๖ มติที่ ๕๖๐/๒๕๖๖ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรี ในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ออกให้ ณ วันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงนาม

(พระมหามวินทร์ ปุริสุตตโม, ผศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อผู้วิจัยหลัก ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า
ตำแหน่ง อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

ประวัติการศึกษา

ปริญญาเอก Ph.D. (Doctor of Philosophy) 2018	Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University Aurangabad. INDIA
ปริญญาโท ศน.ม. (ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต) 2556	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
ปริญญาตรี ศน.บ. (ศาสนศาสตรบัณฑิต) 2552	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด
อื่น ๆ ป.บัณฑิตวิชาชีพรู	มหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพรู 2553	ราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

ประวัติการทำงาน

สอนในรายวิชา ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์	รหัสวิชา GS 47101 ชั้นปีที่ 1
สาขาวิชา การปกครองปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์	หลักสูตร รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สอนในรายวิชา สังคมและการเมืองท้องถิ่น	รหัสวิชา GS 47413 ชั้นปีที่ 2
สาขาวิชา การปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์	หลักสูตร รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ประสบการณ์สอน โปรดระบุ รายวิชาและหลักสูตร เพื่อประกอบการพิจารณา (ถ้ามี)

1. ทฤษฎีการเมืองและจริยศาสตร์
2. การเมืองการปกครองเปรียบเทียบ
3. สัมมนาทฤษฎีการเมืองปัจจุบัน
4. พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์
5. ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์
6. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
7. ระบบบริหารราชการไทย
8. ยุทธศาสตร์ในการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธศาสตร์
9. หลักพื้นฐานทางรัฐศาสตร์
10. ระเบียบวิธีวิจัย

ผลงานการวิจัย

ลำดับที่	รายละเอียดผลงาน
ผลงานวิจัย ซึ่งไม่รวบรวมผลงานวิจัยเพื่อทำวิทยานิพนธ์ จำนวน 4 เรื่อง	
1.	พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า. (2566). การพัฒนารูปแบบค่านิยมอุดมการณ์ประชาธิปไตยของเยาวชนในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักพุทธวิธี. <i>วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร</i> , 11, (5), 1936-1950. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/view/269468 (TCI tier 1)
2.	พระศิลาศักดิ์ สุเมโธ , จูรี สายจันเจียม , อติศักดิ์ ทุมอนันต์ , วิมลพร สุวรรณแสนทวี , วงศ์ชนก จำเริญสาร และพรพิมล โพธิ์ชัยหล้า. (2564). การสร้างนวัตกรรมอบรมค่านิยมของเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21. <i>วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา</i> , 10, (1), 769-780. https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/article/view/247841 (TCI tier 2)

3.	<p>ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า. (2563) ความคิดเห็นของประชาชนต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยเทศบาลตำบลเสลภูมิ อำเภอสลภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด.</p> <p><i>วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ</i>, 5, (12), 63-74.</p> <p>https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/247188 (TCI tier 1)</p>
4.	<p>4. พระครูกิตติวราทร, พระศิลาศักดิ์ สุเมโธ, พชรเดช เสมานู จิราภรณ์ ผันสว่าง และพรพิมล โพธิ์ชัยหล้า. (2563). การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติงานในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐศาสตร์ที่เน้นทักษะการปฏิบัติสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชารัฐศาสตร์ การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด.</p> <p><i>วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่</i>, 3, (1), 25-34.</p> <p>https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/issue/view/16889 (TCI tier 2)</p>

บทความทางวิชาการ (ที่ไม่ใช่วิจัย) จำนวน 5 เรื่อง	
1.	<p>พระเทพวชิรวิมล ,พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า และพระมหาอุทพิชาญ โยธสาสน์ ทองจันทร์ (2566). พระภิกษุสามเณรความเข้าใจในการเกณฑ์ทหาร.</p> <p><i>วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย</i>, 14, (1), 50-62.</p> <p>https://so06.tci-thaijo.org/index.php/gajasara/article/view/264745</p> <p>(TCI tier 2)</p>
2.	<p>พระมหาอุทพิชาญ โยธสาสน์ , พระครูเกษมอาจารย์สุนทร , พระครูสุธรรมกิจโกศล และพรพิมล โพธิ์ชัยหล้า (2566). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยสู่ความสำเร็จและภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร.</p> <p><i>วารสารวามัญองแหรภพุทธศาสตร์ปริทรรศน์</i>, 101, (1), 169-192.</p> <p>https://so06.tci-thaijo.org/index.php/Vanam_434/article/view/263611</p> <p>(TCI tier 2)</p>

3.	พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า (2565). การเมืองการปกครองท้องถิ่นไทยในศตวรรษที่ 21 POLITICS AND LOCAL GOVERNANCE IN THAILAND IN THE 21st CENTURY, วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ (Journal of Buddhist Philosophy Evolved), ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2565) หน้า 280-289. (TCI tier 2)
4.	พระสุริยะ ศรีสุระ, พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า (2565). ทศนคติทางการเมืองแบบ ประชาธิปไตยของประชาชนไทยในศตวรรษที่ 21, วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, ปีที่ 6 เล่มที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565) หน้า 280-289. (TCI tier 2)
5.	5. พระศิลาศักดิ์ สุเมธ (บุญทอง), พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า และมิตรธีรา วิสุตรานุกูล (2563). การกล่อมเกลาสังคมเชิงพุทธตามแนวคิดโคลงโลกนิติในลุ่มน้ำโขง. วารสารปัญญาปนิธาน (Pañña Panithan Journal), 5, (2), 16-28. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/article/view/241218 (TCI tier 2)

หนังสือ/ตำรา/เอกสารประกอบการสอน จำนวน 1 เรื่อง

1. เอกสารประกอบการสอน รายวิชา ยุทธศาสตร์ในการปกครองท้องถิ่นตามแนวพุทธ
ศาสตร์ รหัส GS 47309

สถานที่ทำงานปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

E-mail: pochailar11@gmail.com , เบอร์โทร 064-741-5963

มติการประชุมคณะกรรมการวิจัย
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ครั้งที่ ๒/๒๕๖๕
วันศุกร์ที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕

มติที่ ๒๒๘/๒๕๖๕
เรื่อง อนุมัติดำเนินโครงการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ เรื่อง “รูปแบบพุทธนวัตกรรม
สร้างจิตสำนึกที่ดีของคนรุ่นใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระบอบ
ประชาธิปไตย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง”
(นางสาวพรพิมล โพธิ์ชัยหล้า) หัวหน้าโครงการวิจัย

คณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการ
ประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๕ เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้พิจารณาระเบียบวาระที่ ๕.๒๕ (เรื่องที่เสนอ
เพื่อพิจารณา) โดยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับการพิจารณาเงินอุดหนุนการวิจัย จากกองทุนส่งเสริม
วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กสว.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ คณะกรรมการวิจัยได้พิจารณาแล้ว
มีมติดังนี้

๑. อนุมัติงบประมาณในการดำเนินการวิจัยให้เป็นไปตามคำรับรองการปฏิบัติตามเงื่อนไขของ
การอนุมัติงบประมาณด้านวิทยาศาสตร์และนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ และประกาศ
คณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) เรื่องดังกล่าว จำนวน ๑๖๕,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสน
หกหมื่นสี่พันบาทถ้วน) โดยแบ่งจ่ายเป็น ๓ งวด

๑.๑ งวดที่ ๑ จำนวนเงิน ๕๘,๕๐๐ บาท (ห้าหมื่นแปดพันสี่ร้อยบาทถ้วน)

จ่ายเมื่อทำสัญญารับเงินอุดหนุนการวิจัยแล้วเสร็จ

๑.๒ งวดที่ ๒ จำนวนเงิน ๕๘,๒๐๐ บาท (สี่หมื่นเก้าพันสองร้อยบาทถ้วน)

จ่ายเมื่อโครงการวิจัยมีมติอนุมัติให้เบิกเงินอุดหนุนการวิจัย งวดที่ ๒

๑.๓ งวดที่ ๓ จำนวนเงิน ๑๖,๕๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นหกพันสี่ร้อยบาทถ้วน)

จ่ายเมื่อหัวหน้าโครงการวิจัยส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

๒. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยแต่ละโครงการดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๒.๑ ทำหนังสือขออนุมัติดำเนินการโครงการวิจัยต่อผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร
และ

สำเนาถูกต้อง

/๒.๒ ขออนุมัติ...

๒-

(.....)

(ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยหล้า)

๒.๒ ขออนุมัติทำสัญญาต่ออธิการบดีผ่านผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร พร้อมทั้ง

๒.๓ ทำหนังสือขอเสนอแต่งตั้งที่ปรึกษาโครงการวิจัย และหัวหน้าโครงการวิจัย/นักวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัยให้เหมาะสมกับงบประมาณที่ได้รับอนุมัติ ต่ออธิการบดีผ่านผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวรเพื่อออกเป็นคำสั่งมหาวิทยาลัยต่อไป

๓. ให้หัวหน้าโครงการวิจัย ถือปฏิบัติตามระเบียบมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ว่าด้วยเงินอุดหนุนการวิจัยจากแหล่งทุนภายนอก พ.ศ. ๒๕๕๒ ลงวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

๔. ให้หัวหน้าโครงการวิจัย ถือปฏิบัติตามประกาศมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เรื่อง อัตราค่าธรรมเนียม อัตราค่าบริหารโครงการวิจัย หลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติการรับเงินและการจ่ายเงินอุดหนุนการวิจัยจากแหล่งทุนภายนอก พ.ศ. ๒๕๕๒ ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๒

๕. ในกรณีที่มีปัญหาในด้านเนื้อหาการวิจัย หรือมีปัญหาในด้านการดำเนินการวิจัยให้ปรึกษาสถาบันวิจัยญาณสังวร เพื่อหาแนวทางร่วมกันในการคลี่คลายปัญหาต่อไป

๖. ให้สถาบันวิจัยญาณสังวรเสนอชื่อผู้เชี่ยวชาญอ่านและตรวจรายงานการวิจัยเรื่องนี้

๗. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ครั้งที่ ๑ พร้อมเครื่องมือวิจัยต่อสถาบันวิจัยญาณสังวร ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันทำสัญญารับเงินอุดหนุนการวิจัย จำนวน ๒ เล่ม พร้อมแนบไฟล์ PDF มาที่ อีเมล yrimbu.mbu@gmail.com

๘. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยยื่นขอจริยธรรมการทำวิจัยในคน ก่อนที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและแนบเอกสารผลการรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน พร้อมกับเล่มรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ครั้งที่ ๑

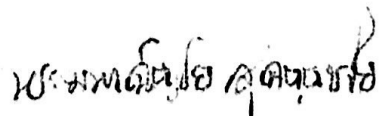
๙. ให้หัวหน้าโครงการวิจัย แนบผลการตรวจสอบการคัดลอกผลการวิจัย ด้วยโปรแกรมอักขราวิสุทธิ์ ที่ไม่เกิน ๓๐ % พร้อมกับการส่งเล่มรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ ครั้งที่ ๑

๑๐. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยส่งรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ (บทที่ ๑ - ๕) ก่อนสิ้นสุดสัญญา ๖๐ วัน

๑๑. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยหักเงินไว้เพื่อเป็นทุนสำรองในการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยตามคำรับรองการปฏิบัติตามเงื่อนไขของการอนุมัติงบประมาณ ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ หรือตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่สูงกว่าในคำรับรอง

๑๒. ให้หัวหน้าโครงการวิจัยจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เชี่ยวชาญที่อ่านตรวจรายงานการวิจัยกับตรวจสอบความสมบูรณ์ของรูปแบบรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์และพิสูจน์อักษร ตามประกาศ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑๓. ให้ถือมติคณะกรรมการวิจัยนี้เป็นเอกสารแนบท้ายสัญญารับเงินอุดหนุนการวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(พระมหาฉัตรชัย สุตตชโย, ผศ.ดร.)

กรรมการและเลขานุการ

สำเนาถูกต้อง

(.....)

(ดร.พรพิมล โพธิ์ชัยเหล่า)